

Luceafărul

STI

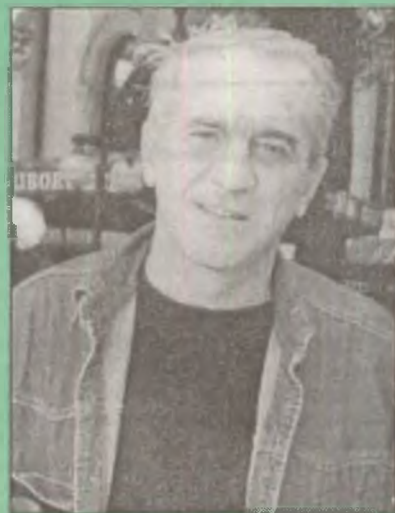
Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. 7 (591)

Miercuri, 26 februarie, 2003

„Într-adevăr, diferența dintre această carte excepțională și extrem de necesară și o istorie literară este prezența aceluiași ton «participativ» din spatele rândurilor. Este, mai degrabă, dacă mi-e permis, jurnalul unui teoretician literar lucid, care a asistat la boala evidentă a chiar obiectului său de lucru.“

(bogdan-alexandru stănescu)

eugen negrici

stelian tăbăraș

Până la Otopeni însă, sute de panouri uriașe (ca la noi, la nimenea), aproape toate cu aceleași reclame, îți iau vederea (adică priveliștea). Absurdul mai are un suport: de fiecare stâlp (adică aproape din cincizeci în cincizeci de metri) e fixat un coș de gunoi oranj. Veți spune: cu atât mai bine! Da... numai că acolo nu e localitate! Nu sunt nici case, nici porți, nici permisiunea de a opri (eventual) autoturismul. Și când te gândești ce puține coșuri de gunoi sunt în Centru!

pag. 19

meditații contemporane

Piața cărții, anul trecut

ion crețu

versuri

liviu ioan stoiciu

La icoană, Personaje

pag. 9

horia gârbea:

O nouă generație pe vechile păreri

Într-un editorial din „Ziua literară”, criticul literar Marin Mincu lansează ipoteza apariției unei noi generații (nu promoții) literare în România. Domnia sa întrevide cu o prudență doar afirmată, în realitate cu o îndrăzneală care mi se pare deocamdată admirabilă ideea că autorii debutanți după anul 2000 ar începe să constituie o nouă generație după ce una anterioară, de la Nichita Stănescu la... cine oare o fi ultimul, și-a epuizat ciclul existenței.

Am de făcut câteva observații în legătură cu tema din editorialul domnului Marin Mincu. În primul rând se pare că domnia sa prin urmărirea neîntreruptă a

vizor

debuturilor literare de valoare și mai nu prin cenaclul „Euridice” al URSS pe care îl conduce, își asumă pentru ultima promoție literară același rol pe care l-au avut profesorii Nicolae Manolescu și Ov.S. Crohmălniceanu pentru „optzeciști”, apoi profesorul Mircea Martin și Laurențiu Ulici pentru „nouăzeciști”. Este un lucru firesc și important în același timp. Din 1990 până în prezent nici un critic nu și-a mai luat în serios un asemenea rol.

O altă observație: și pentru cele două promoții despre care am amintit, mentorii lor și nu numai ei au vestit un „desant”, o schimbare radicală de paradigmă. Laurențiu

Ulici a fost chiar cel care a promovat intens ideea de „generație” (primitivă la 30 de ani) alcătuită din trei promoții decenale. După modul său de periodizare „generația Nichita” ar fi cuprins trei promoții: '60, '70 și '80. Iar noua generație începea cu „nouăzeciștii”.

Este normal ca fiecare promoție (sau grup literar) să înceapă prin a nega premiile autorilor dinaintea și a proclama propria viziune ca o schimbare radicală de teme și mijloace. Este la fel de firesc ca „ruperea cu trecutul” să nu fie, în fapt, atât de brutală și polemică, pretinsa „fractură” fiind mai mult la nivel de manifeste și declarații. Nu altfel au procedat optzeciștii având solide rădăcini estetice în promoția anterioară sau nouăzeciștii. Nu cred că altfel pot sta lucrurile cu noii veniți, lecturile lor la „Euridice” dezvăluind afinități și filiații ale acestora cu textele unor Cristan Popescu, Daniel Bănuțescu, Mihail Gălățanu.

Deocamdată, așa cum este iarăși în limitele logicii normalității, dacă tinerii autori debutanți sau în preajma debutului în anii 2000-2003, pornesc la luptă dreaptă cu adversari de talia optzeciștilor sau chiar, mai știi, nouăzeciștilor, mărturisindu-și sastișirea și ambetarea de retorica „veche”, ei au în tabăra lor doar doi combatanți de anvergură: Timpul și „panzerul” Marin Mincu. Restul: infanterie și cavalerie ușoară, ieniceri și spahii. Ei poartă în raniță doar câteva plachete de poezie și, firește, bastonul de mareșal.

Ultima premieră a Teatrului Nottara

Stelian Tăbăraș

Calea Europei

Cum vii din Centru spre Otopeni, ești mai întâi contrariat de lipsa oricărui indicator care să-ți arate „unde vine” aeroportul, eventual ce distanță e până acolo. În orice metropolă civilizată (cum ne place și nouă, tot mai des, să considerăm Bucureștiul), din orice punct al urbei ai pleca, panouri de dimensiuni apreciabile cu simbolul specific (altminteri cum să priceapă neamțul Otto?) arată cum să ajungi la avion. Dar să nu exagerăm, există totuși un mărunț indicator, chiar la benzinăria de la aeroport - atât de imperceptibil și de „jos”, încât dacă l-ai scăpat, ai pierdut încadrarea pe banda corespunzătoare a șoselei și nu mai poți reveni decât după kilometri întregi, de unde regulile de circulație îți permit întoarcerea. Până la Otopeni însă, sute de panouri uriașe (ca la noi, la nimenea), aproape toate cu aceleași reclame, îți iau vederea (adică priveliștea). Absurdul mai are un suport: de fiecare stâlp (adică aproape din cincizeci în cincizeci de metri) e fixat un coș de gunoi oranj. Veți spune: cu atât mai bine! Da... numai că acolo nu e localitate! Nu sunt nici case, nici porți, nici permisiunea de a opri (eventual) autoturismul. Și când te gândești ce puține coșuri de gunoi sunt în Centru! Și cum sunt ele, cele puține, revărsate pe trotuar, cum la fiecare e ridicat pe picioarele dindărăt un câine - specie menită, astfel, să devină în curând bipedă. Dar poate că drumul spre Aeroport a rămas astfel luat în seamă din cauza unui vechi clișeu mental: „pe aici trece conducerea de partid și de stat”.

Dar să revenim la Aeroport. Cineva care mă așteptase pe vremuri la Varșovia se scuza: „La dumneavoastră la Otopeni aveți un aeroport mai mare, mai modern!” Da, mi-am spus în gând (unde sunt permise cacofoniile), însă doar *ca clădire* (sic). O știre răzbătută discret printre... sărbătorile televizate (și astăzi, în postul Paștelui, unele reclame mai au drept „suport” melodii de colinde) pomenise o sinucidere ciudată la Aeroportul Otopeni. Încurcat că a ajuns în presă asemenea știre, reprezentantul poliției nu-și explica de ce să fi făcut omul chestia asta, „nu părușe deprimat”, fusese doar un călător în tranzit cu unele nereguli în actele personale (Ce nereguli? Cât fusese „reținut pentru clarificare”? Nu

cumva „încăperea” în care fusese „uitat” peste sărbători era o celulă?) Neprimind ulterior alte știri, așa cum se promisese („vom reveni după cercetările de rigoare”) nu ne putem decât întreba ce a fost cu acel nefericit? Avusese el posibilitatea să utilizeze necesarul și legiutul telefon, spre a-i anunța pe cei dragi că nu mai ajunge de sărbători fiindcă fusese reținut într-o... Metropolă Europeană? Avusese el o cană cu apă, o bucată de pâine, sau fusese uitat din cauza sarmalelor tradiționale? Nu cumva „fusese sinucis”...? (intransitivul transformat demult de grămăticii polițienești în verb tranzitiv).

Fiecăruia dintre noi i-au fost probabil cerute sfaturi, de către străinii care vor să viziteze România, despre cum se pot orienta mai ușor, încă de la sosire, și le-am spus lucruri minunate. Că d-n-o să le spunem să fie cu ochii în patru la bagaje (care trebuie să aibă lacăte, altfel, la manipulare, „cad” din ele diverse cadouri), sau să se descoto-rosească de boschetarii de la ușa aeroportului care înfig mâna, fără voia ta, în căruțul de bagaje, „să te ajute”, cerându-ți apoi ultimativ, în parcare, un preț enorm în valută, înjurându-te înfiorător dacă nu te grăbești să plătești. Oare să nu știe de existența lor atotștiutorii noștri polițiști, care în curând, de 1 sau 8 martie, vor oferi flori doamnelor de la volan...?

nocturne

(Poate, ca femeie, n-ai chef de felicitarea lor, dar nu e de ales: oprirea obligatorie la cererea agentului de circulație!) Apoi, cum să explici unui Prieten al României să nu se lase păcălit de taximetriști, cum să-l lămurești că în fața caselor de schimb mișună tot felul de șmenari, hoți anunțați uneori prin celular chiar de casierile despre sumele tocmai schimbate?

Sunt lucruri „multe și mărunte” care ar trebui aruncate definitiv în gunoi. Dar teamă ne este că nici multele coșuri de gunoi ce așteaptă goale pe drumul Otopenilor nu vor fi de ajuns. Și că se va întâmpla ca în anecdota: „Nu vă supărați, caut Calea Europei!” - „Nu mă supăr, căutați-o!”

Director:

Marius Tupan

Colectivul de editare:

Marinela Țepuș (redactor)

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista „Lucefărul” este editată de Fundația Lucefărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1, telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_lucefarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă

în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Este, oare, civilizația și altceva decât educare a capacității noastre de a face față atât de umane nesincerități - de a practica și de a înceta, măcar într-un târziu, să mai fim deranjați de faptul unei falsități eventual liminare. Exprimarea sentimentului - deci a spontaneității trăirii - este, aproape instinctual, negativ resimțită atât de alții cât și de cel care se consideră predispus la un astfel de act. Pentru Sigmund Freud, anxietatea nu este altceva decât percepția unei tendințe interioare, profunde, neclare, aproape inconștiente, identificată, cu toate acestea, de o cenzură inerentă eului și astfel reprimată, de a manifesta adevăratele pulsii complexe, derivând din instincte, marcând personalitatea, aspirând la satisfacții separate și inacceptabile. Tacitus scria, în Germania, că populațiile nordice pe care le

afirmate (sau exprimabile) apar acele reflecții, curente îndeosebi în limba franceză, de genul: "clasicii sunt scriitorii pe care toată lumea îi admiră și nimeni nu îi citește". Să observăm că istoria dispune de o rezervă de personalități creatoare, cărora li s-a recunoscut statutul de clasici, despre care prea puțini cunoscători sau critici sunt dispuși să recunoască în ce măsură îi admiră și pe care toată lumea îi citește, le ascultă operele, le contemplă lucrările.

Întrebați pe orice meloman, pe muzicologi, pe cunoscătorii subtili, rafinați, ai muzicii pe cine socotesc drept cel mai mare dintre compozitori. Mulți vor răspunde numindu-l pe Johann Sebastian Bach, alții vor pronunța numele lui Beethoven sau, uneori, pe cel al lui Wagner. Când va fi vorba de Mozart, unii dintre admiratorii săi deja își vor circumstanțია, într-o oarecare măsură, aprecierile care, desigur, nu pot fi decât fabuloase. Câți vor îndrăzni să spună: Verdi - câți vor îndrăzni măcar să gândească la Chopin?! Desigur, astfel de ierarhii nu

Nesinceritatea noastră

caius traian dragomir

cerceta au drept caracteristică faptul - socotit de el un defect și un semn de barbarie - de a nu își putea controla emoțiile, afectele.

Aparent, inconștientul nu este altceva decât acel compartiment psihic în care stocăm toate acele sentimente, dorințe, intenții, proiecte cărora nu vrem să le facem un loc în spațiul comportamentelor noastre, și refuzăm să le recunoaștem existența - o adevărată acumulare a tot ceea ce dorește să izoleze și să ascundă conștiința noastră. Ea nu face decât să își salveze demnitatea prin nesinceritate, prin minciună, prin inconștientizarea adevărului care, așa cum nu poate să dispară, nu poate nici să își recunoască indestructibilitatea sa relevantă, puterea sa de a ne descrie așa cum suntem. Lucrurile acestea fac parte din bagajul comun al comentariilor și reflecțiilor asupra psihanalizei - reluarea lor este aproape fără utilitate, dacă se reduc doar la descrierea, mai superficială sau mai adâncă, a joncțiunii instinctualitate-rațiune, a raporturilor plăcerii și spiritului. În realitate, acceptarea sau neacceptarea sinceră a trăirii proprii nu privește doar sensibilitatea, în relația sa mecanismele de control, de apărare și de integrare ale eului, ci se referă egal - sau poate chiar în primul rând - la structurarea receptivității valorilor culturale, estetice, existențiale. Nici raportările în această sferă nu privesc o gamă exagerat extinsă de valori - nu suntem nesinceri doar pretinzând că preferăm o tragedie de Sofocle, pe când în realitate am fi ferițiți cu o comedie de Woody Allen sau Stan și Bran. Cele mai subtile judecăți ale noastre exprimă această dispută obscură, gravă, uneori sfâșietoare între ceea ce simțim și trăim cu adevărat, refuzând să exprimăm și ceea ce ne socotim datorii a exprima fără a fi cu adevărat consonant sensibilității noastre - ori, măcar, nu consonant în gradul cel mai înalt. Dintr-un astfel de raport tensionat al gustului resimțit și judecății

pot fi absolute și nici măcar serioase; uneori ele pot reprezenta abuzuri, exagerări sau bravade, însă este sigur că întâlnirea desăvârșită a pasiunii și construcției la Verdi, sau a delicateții elegante și energiei bărbătești la Chopin jenează și stăvillesc îndrăzneala celui care ar dori să îi așeze pe un nivel mai apropiat de absolut decât se face de obicei.

Câți vor fi înclinați, dintre iubitorii artelor plastice, să plaseze pictura de nud pe același plan cu portretul sau cu marile compoziții de vocație epică și totuși ce s-a realizat mai deosebit, mai ales mai inspirat, mai spiritual ca expresie vizuală decât *Venus la oglindă* a lui Velásquez. În cadrul reprezentărilor nudului, cine este dispus a-și recunoaște adevăratele reflexe estetice, spre a trata, drept una dintre cele mai elevate și mai emoționale creații ale genului, *Nașterea lui Venus* de Cabanel.

Ne temem de propria noastră sensibilitate? Dacă nu este așa, de ce am situa pe o mai înaltă treaptă a aprecierii *Ulyse* de Joyce și nu *Swann* de Proust? De ce, fiind perfect consecvenți cu noi înșine, nu l-am aprecia astăzi mai generos pe Dumas ori pe Hugo-romancierul, decât pe atâția posesori ai unui geniu literar adesea remarcabil, lipsit însă de palpitație, de ardere, de o puternică trăire?!

Nesinceritatea noastră în fața propriilor emoții este, însă, într-adevăr, nesinceritate? În psihanaliză știm că eliminarea unei pulsii inconștiente, oricât de puternică, rezultă prin conștientizarea ei. Aprecierea conștientă maximă, fie și extrem de îndreptățită, nu produce, printr-un mecanism similar, epuizarea parțială a trăirilor noastre, în raport cu valorile? Nu cumva păstrăm într-un plan secund, chiar dacă foarte înalt, recunoașterea admirației noastre intime pentru un Verdi, pentru un Dumas, un Boucher, tocmai pentru a avea mai sigură, proaspătă mercur, mai intensă decât orice altceva, întreaga pasiune pe care arta lor, de fapt intens elaborată și fină, o induce în sufletul nostru, la orice contact cu operele lor?

Sanționarea ticăloșilor

marius tupan

Imediat după Revoluție, l-am întâlnit pe Romul Munteanu la *Carul cu bere*: își îneca amarul într-o halbă. Cei pe care-i sprijinise și-i promovase îl alungaseră de la editură. Nu-l văzusem niciodată atât de mâhnit. Tăvălugul destituirilor îl atinsese și pe el. Pentru calitățile sale scriitoricești și profesionale, m-am hotărât atunci să-l sprijin: ori de câte ori îmi oferea un text, nu întârziem să-l public. Imediat au venit reproșurile, exact de la aceea care-l izgoniseră: De ce găzduiești un securist? sau „Spune-mi cu cine te înfrățești ca să-ți zic cine ești!“ Aveam mai apoi să primesc și altfel de drăgălășenii, fiindcă, de când sunt la „Luceafărul“, m-am opus în multe rânduri curentului de opinie, convins că oricine poate fi recuperat dacă a greșit cumva. Dar, revenind la Romul Munteanu, acum, când istoria pare să-și fi reintrat în matca firească și când Profesorul, ajuns orb, nu mai are ce ascunde și de ce să se ascundă, într-un interviu recent, l-am întrebat despre relațiile lui cu Serviciile Secrete: a negat orice colaborare. Îl cred, așa cum l-am crezut și altădată. Motivele sunt mai multe, dar nu-i momentul să le analizăm acum. Un zvon, aruncat dintr-o propensiune vindicativă sau, pur și simplu, pentru inflamarea climatului dintr-o instituție l-a ținut multă vreme în afara simpatiei colegilor, de care s-a bucurat cândva. Tocmai el, cel care a instruit zeci și sute de studenți și a reușit, expunându-se în multe rânduri, să editeze cărți importante din literatura lumii, era împins în umbră, în vreme ce alți scriitori abili și oportuniști s-au orientat rapid după Revoluție și au prins posturi bănoase. Că pe unii i-au trădat dosarele și vecinătățile, asta este o poveste pe care o putem comenta cu altă ocazie. Adevărul, mai devreme sau mai târziu, iese la iveală. Valoarea, în orice condiții, nu poate fi escamotată, ci numai amânată recunoașterea acesteia. Pentru a câștiga o luptă, unii indivizi acționează în haite, desigur vremelnic, dacă atacul este necinstit. Nu știu dacă cei care i-au izgonit pe Romul Munteanu și pe alții ca el realizează că, în perspectiva timpului, s-au umplut de ridicol. Își găsesc motivații în tulburarea vremurilor și a ivirilor satanice ce-i stimulau pe români spre un război civil. N-au învățat probabil că, în domeniul artei, se operează cu alte principii. Se spune adesea că uitarea (ignorarea) este cea mai mare pedeapsă. Insurgenții de profesie se pierd în anonim, mai ales în momentele de instabilitate socială și atunci scapă fără sancțiuni. Unii creatori nu adoptă aceeași tactică: țin neapărat să-i evidențieze, cu toate păcatele lor. În primul rând, să-i redea istoriei în amploarea ticăloșiei lor. În al doilea, e nevoie să pregătească generațiile viitoare pentru veghe. Oricând se vor găsi persoane care să le calce pe urme. Jurnalele, cărțile de memorii, interviurile fac reparațiile necesare. Și, în ultimul rând, au o menire educativă. Ne-am gândit la toate astea citind notele rămase în manuscris ale lui Petre Solomon. Când unii scriitori au putere, cred că toată lumea e a lor și li se cuvine orice. Mihai Beniuc e semnificativ (nu exemplar) în această privință. Chiar dacă poetul a avut merite notabile, omul a fost execrabil. Solomon nu-l cruță. Nici alții, precum Mihnea Gheorghiu sau Zaharia Stancu, nu sunt priviți cu simpatie. Spațiul literar e lunecător și mușcător și un taciturn retras într-un colț de încăpere poate lăsa, în urma sa, mărturie ce pot lumina și reorienta o epocă. Nu întâmplător un dictator elimină pe unii condeieri din apropierea sa. Nu ni se pare nimic neobișnuit în modul cum sunt sancționați unii creatori. Impotența și inabilitatea fac din ei monștri. Care, în condiții improprii, nu-și mai pot reveni. Nu le va fi deloc ușor să se regăsească printre oameni, dacă vor fi făcând vreodată o figură bună acolo. Cronicarii știu că scrierile lor au și efecte terapeutice. Poate și din această cauză cărțile lor sunt citite cu interes.

radu voinescu

Ontologie. Limbaj. Poetică. Reabilitarea „Mioriței“

În chip cert „Miorița“ este o axă a spiritualității românești. Nu a fost însă niciodată înțeleasă, în pofida eforturilor în care s-au implicat mari minți ale culturii noastre. Mai rău, interpretările care s-au instituit, în cea mai mare măsură datorate influenței romanticilor, însușite de cea mai mare parte a intelectualității (când nu au fost respinse cu aceeași vehemență cu care erau afirmate) și predicate cu osârdie și cu evlavie de către activiști culturali, popularizate și inculcate în mentalul colectiv al societății românești instruite a ultimului secol de zelul autorilor de manuale și al profesorilor de română (este doar o descriere a fenomenului și nicidecum o incriminare a lui; cum vom vedea mai departe, „Miorița“ predispucea, determina, prin misterul ei, prin alte atribute importante, la o astfel de atitudine) au fost de rău augur pentru destinul hermeneutic și cultural al baladei. S-a ajuns, logic, la o demonetizare, la o tocire a formei pe care aceasta o presupune, ceea ce însemna, implicit, eșecul ei ca reper spiritual. Când spun reper spiritual nu am în vedere, bineînțeles, un model, o cale de urmat; mă gândesc la un moment al culturii noastre care nu se poateocoli.

Este motivul pentru care, în urmă cu cinci ani, într-un eseu intitulat „Ficțiunea sacrosanctă“ (publicat în revista „Cronica“ și reluat în volumul **Modernități**) insistam pe ideea recurgerii la paradigma realului în abordarea „Mioriței“, ca

orizont de așteptare

răspuns la exagerările de a face din zisa baladă un tipar bun pentru înțelegerea românismului. Militam, tot acolo, și pentru necesitatea reconsiderării ei pornind de la statutul de creație estetică tot mai des ignorat pe măsură ce mitizarea așezată pe false premise se afișă tot mai păgubitor.

Era - din întâmplare sau nu - chiar timpul când Ștefania Mincu (cea care, prin interpretarea pe care a oferit-o poeziei lui Nichita Stănescu în lucrarea **Nichita Stănescu - între poesis și poiein**, înscrisa cercetarea acesteia pe un făgaș mult mai modern și mult mai fertil decât se urmăse până atunci) trudea la configurarea unui vast și profund sistem hermeneutic, direcționat către scoaterea cercetării în acest domeniu din zona impresionismului pasionat, deși nu lipsit de unele bune intuiții și mai ales de bune intenții, dar care devenise un corset prea strâmt și o paradigmă mult prea prăfuită. Astfel, cartea **Miorița - o hermeneutică ontologică** (Editura Pontica, Constanța, 2002) conferă un chip cu totul nou, o strălucire autentică sensurilor care până acum rămăseseră nedescifrate.

„Miorița“ îndreptăța, așadar, la o astfel de reconsiderare. După cum se exprimă autoarea, chiar pe prima pagină a cărții, „... se constată, mai ales în ultimul timp, de câteva decenii sau poate mai mult, un fel de inapetență mergând până la rezistența nevrotică sau până la refuzul a ceea ce această creație folclorică semnifică, în ciuda conștiinței (cu italice în text - n.m., R.V.) istorice că ea ar fi - totuși! - creația cea mai reprezentativă (idem) a spațiului românesc. S-a ajuns - mai spune Ștefania Mincu -, din cauza interpretărilor false, ca „mioriticul“ sau „mioritismul“ să capete cu precădere conotații peiorative sau negative. Plecând de aici, două sunt obiectivele majore ale acestui studiu: regândirea și reasezarea „statutului cultural actual“ al acestei creații și evaluarea și aducerea la zi a „stadiului interpretării propriuzise“. Cel de-al doilea țel îl va rezolva, de altfel, în chip logic, și pe primul. Direcțiile metodologice prin care aceste ținte sunt atinse (magistral, o voi

spune de la început, într-un discurs de o anvergură filosofică, literară, estetică, hermeneutică în ultimă instanță, care nu are încă echivalent în cultura română) sunt însă mai multe.

Metoda care se aplică dintru început este aceea a definirii regimului ontologic al „Mioriței“. Demers care ține seama și de *corpus*-ul de texte baladești, ca și de cel al colindelor. În fapt, „Miorița“ este considerată a fi un singur mare text, cu înfățișare polimorfă, fiecare variantă dintr-o specie folclorică sau alta constituind o fațetă a unui unic și aceluiași fenomen spiritual.

Ștefania Mincu atrage de la primele rânduri atenția că exegeza sa este categoric nu doar un amendament, ci o contrapunere la atitudinea unor Constantin Noica sau Cioran, de pildă, care au respins vehement balada, datorită interpretărilor care i s-au dat și supralicitărilor ce au mers pe sensuri inadmisibile. Noica, pe care Ștefania Mincu îl citează cu nemulțumirile la adresa „Mioriței“ din ultimul interviu acordat de filosof, greșește, de fapt, chiar față de sine și față de propria gândire, de sistemul său filosofic. Iar autoarea, recurgând doar la acest puseu al unui gânditor olimpic care avea însă uneori inexplicabile idiosincrazii omenești, greșește la rândul său. De fapt, pe tot parcursul cărții asistăm la o demonstrație strălucită, deși nu acest lucru a stat în intenția autoarei, ci dimpotrivă, a faptului că gândirea și metoda „filosofului de la Păltiniș“, mai ales așa cum sunt exprimate în **Sentimentul românesc al ființei și în Devenirea întru ființă**, sunt perfect aplicabile „Mioriței“ și sunt congruente cu sistemul pe care această hermeneutică ontologică îl propune. Cât despre Cioran, ce altceva poate fi decât „mioritism“ de cea mai bună factură (în sensul în care, cum se va vedea, se configurează el la Ștefania Mincu) tot jocul lui cu ideea morții, toată cochetăria lui cu un cod al disperării în scris care masca un mare jovial și un mare trăirist în viața obișnuită? Dacă Noica este un filosof al spațiului mioritic într-un sens pe care Blaga l-a atins și el în felul său, E.M. Cioran este un practicant al acestui spirit.

Dar oamenii pot trăi mult timp cu idei false. Este un adevăr recunoscut de mult. „Dată fiind natura nedeterminată a minții sale, omul se consideră regulă a universului chiar atunci când se prăbușește în ignoranță“ scrie Vico în **Știința nouă** (Giambattista Vico - **Principiile unei științe noi cu privire la natura comună a națiunilor**, precedată de **Autobiografie**, Studiu introductiv, traducere și indici de Nina Façon, Note de Fausto Nicolini și Nina Façon, Editura Univers, București, 1972, p. 171). Este, desigur, o poziționare numai parțial negativă față de principiul enunțat de Anaximandros: „Omul e măsura tuturor lucrurilor, a celor ce sunt pentru că sunt, a celor ce nu sunt pentru că nu sunt“. Mai departe, italianul afirmă: „O altă trăsătură proprie minții omenești este aceea prin care oamenii, atunci când nu pot să-și facă nici o idee despre lucruri îndepărtate și necunoscute lor, le judecă prin asemănare cu lucrurile pe care le cunosc și pe care le au în fața lor“ (idem). „Miorița“ trimite la fenomene obscure și îndepărtate în timp, iar această distanță a putut, firesc, genera concepte și explicații care nu prea au de-a face, în fond, cu sensul ei și cu adevărul ei mesaj.

De ce persistăm în efortul de a ne apropia de „Miorița“? Pentru că simțim mereu - chiar și cei care au negat-o au făcut-o tocmai în virtutea acestui principiu - că există acolo ceva care ne e propriu, care face parte din ființa noastră dar care ne scapă, cel puțin în parte, înțelegerii. Pentru că dacă această epifanie culturală care e „Miorița“ ar fi fost cu desăvârșire gratuită și străină sufletului nostru, ea cu siguranță că nu ar fi avut o traiectorie atât de îndelungată. Aici Vico are din nou dreptate: „Orice lucru aflat în afara stării lui naturale, nici nu se adaptează, nici nu durează“ (op. cit., p. 173). Lumea „Mioriței“ se înscrie în starea naturală a universului ontic și mental care a creat-o.

Este admirabil că, în pofida tuturor neîmplinirilor, piedicilor, inconsecvențelor, ignoranței a primat întotdeauna un principiu sănătos al explicării, al încercării de a pătrunde în această lume. Ștefania Mincu se declară continuatoarea acestor eforturi și mai cu seamă a celor „trei mari încercări sintetice de anvergură, și anume încercarea blagiană cunoscută, care este una de *filosofia culturii* (*Spațiul mioritic, în Trilogia culturii*), studiul hermeneutic propriu-zis al lui Mircea Eliade (din *De la Zahmoxis la Genghis-han*) și lucrarea monografică a lui Adrian Fochi (este vorba de **Miorița. Tipologie, circulație, geneză, texte**, Editura Academiei, 1964 - n.m., R.V.), cu o introducere de Pavel Apostol, iar la acestea s-ar mai putea adăuga informațiile și concluziile lui Romulus Vulcănescu din *Etnologia juridică*, precum și, mai recent, monografia lui N. Brânda (...), o încercare comparatist-mitologică eșuată. Tot o încercare eșuată este, după opinia mea, și lucrarea lui Ion Filipciuc „**Miorița și alte semne poetice** (Biblioteca „Miorița“, Câmpulung, Bucovina, 2002), de o impresionantă erudiție etnologică nereușind însă, din păcate, decât să fie un imens inventar de informații, lucrare încă neapărută la data tipării celei a Ștefaniei Mincu.

Autoarea își începe demersul prin abordarea ontologică a „Mioriței“ (se va înțelege întotdeauna, cu excepția precizărilor exprese, în tot cuprinsul rândurilor de față prin „Miorița“ întregul corpus de variante, ale baladei și ale colindelor - n.m., R.V.),

în continuarea aserțiunii lui Paul Ricoeur din **Conflictul interpretărilor**, potrivit căroră „hermeneutica e teoria operațiilor înțelegerii în raportul lor cu interpretarea textelor.“ „Ideea-ghid a prezentei lucrări - declară Ștefania Mincu - va fi (...) aceea că structura textului este, dincolo de orice și în primul rând, o structură ontologică.“ Textul (și textul „Mioriței prin excelență) este, așadar, o lume...

„1. Lumea este tot ce se petrece. 1.1 Lumea este totalitatea faptelor, nu a obiectelor. 1.11 Lumea este determinată prin fapte, respectiv prin toate faptele. 1.12 Căci totalitatea faptelor determină ce se petrece și, de asemenea, tot ce nu se petrece. 1.13 Faptele în spațiul logic constituie lumea.“

Sunt propozițiile de început din **Tractatus logico-philosophicus** (traducere, cuvânt introductiv și note de Alexandru Surdu, Editura Humanitas, 1991, p. 37), al lui Ludwig Wittgenstein. Luarea lor în considerare se cere făcută ori de câte ori ne izbim de problema adevărului ontologic. Ajungem la adevărul ontologic întotdeauna când rostim o propoziție, dar viața oamenilor nu are nevoie în practică de astfel de situații în orizontul adevărului. Recurgem la ele doar când este pusă în cauză o interpretare a faptelor a căror transparență ne este ascunsă. Iar lipsa de transparență a „Mioriței“ este tocmai ce i-a făcut celebritatea dar și ceea ce a făcut să curgă atâta cerneală de multe ori fără rost.

Istorisirea literaturii române sub comunism

**bogdan-alexandru
stănescu**

Literatura română sub comunism (Editura Fundației PRO, 2002), cartea profesorului Eugen Negrici, este încununarea unui curs ținut la

Litere timp de câțiva ani buni (curs pe care l-am urmat în anul III), esențializat într-o primă fază în eseu ce încheie "antologia" de poezie comunistă - **Poezia unei religii politice**. Prima încercare de acest gen n-a stârnit valurile pe care le suscită acum cartea în discuție - se explică ușor prin faptul că editura (aceeași) era la început etc., etc., de unde nici n-a ajuns la public. Se poate. Se prea poate, la fel de bine, ca tonul folosit să fi speriat pe mulți dintre cei ce se regăseau între paginile ei. Asta nu l-a determinat pe autor să-și îmblânzească timbrul vocii, să cadă într-un demers pseudo-incriminatoriu, așa cum ne-au obișnuit falșii profeți de care viața literară românească este plină. Trebuie precizat că **literatura română sub comunism** se ocupă deocamdată doar de proză, urmând, desigur și un volum dedicat poeziei.

Eugen Negrici ne avertizează, la final, că nu ar fi vorba despre o Istorie a lite-

stimularea grafomaniei (care continuă să supraviețuiască și astăzi, în virtutea inerției), a oportunistului, a josniciei etc. A fost de ajuns ca scriitorul să calce greșit o singură dată pentru a nu mai putea ieși din cercul acesta "hermetic". Puține sunt cazurile de rectitudine totală.

Cartea este structurată în două mari părți: un istoric al raporturilor literatură/propagandă și o prezentare a evoluției propriu-zise a prozei. Prima parte este, de fapt, dezvoltarea eseului final din antologia publicată cu ani în urmă. Aici este de urmărit modelul veterotestamentar pe care-l exploatează autorul pentru a defini literatura aservită ca pe un fruct al stimulării josniciei umane și a tot ceea ce ține de ură. Ura este teritoriul pe care Big Brother a "croșetat" în voie, născând copii hidoși, care încă trăiesc și se înmulțesc și astăzi. Se pare că băieții de la Agitprop îl citiseră pe Konrad Lorenz ("Ne putem lesne imagina ce s-ar întâmpla dacă un capriciu al naturii, nemiintâlnit, i-ar da dintr-o dată porumbelului ciocul unui corb. Situației acestui mutant pare să-i corespundă exact cea a omului, care tocmai a descoperit că o piatră ascuțită poate fi folosită ca armă. Ne înfiorăm la gândul că un cimpanzeu ușor iritabil și excitabil ar putea mânui un topor!"). Spectacolul vieții literare de după marea eliberare din 23 august este cea a unei societăți de cimpanzei care au descoperit că literatura poate fi folosită ca armă sau ca instrument suicidal. Axa pe care s-a dezvoltat rețeaua de relații reciproce a fost cea a "ochiului pentru ochi", o vânătoare scârboasă unde regii junglei își permiteau, cu banii încasați pe o poezie dedicată partidului, să chefuiască zile-ntregi la Athenée Palace.

În ciuda furiei cu care autorul se referă la anumiți autori, trebuie să precizez că am simțit o anume blândețe în spatele cuvintelor dure, semn al unei înțelepciuni, sau poate al silei cu care anumite fapte pot fi privite acum. Eugen Negrici nu este, așa cum a fost acuzat, "prea dur". Ba chiar, așa putea spune, se arată prea blând cu multe dintre personajele istorisirii sale.

Analizele aplicate nu sunt grupate "în bloc", ci fiecare scriitor este disecat în evoluția straturilor care compartimentează fiecare etapă a literaturii noastre: **Etapa stalinismului integral** (numai literatură aservită, pendulând între *imprecatio* și *adoratio*); **Etapa destalinizării formale (1953-1964)** - literatură aservită (**Șoseaua Nordului, Îndrăzneala, Desfășurarea, Facerea lumii** etc.) plus literatură tolerată din rațiuni practice (**Bietul Ioanide,**

"Trăim o eră nouă visată și luptată
De toți premergătorii, de Tudori
și Bălcești,
De Horea și de Iancu,
care au fost odată
Martirii suferinței
și-ai soartei românești.

Urmaș le e bărbatul
pe care primăvara
Ni l-a adus să fie erou între eroi.
El, conducând partidul,
firesc conducea țara,
Căci noi prin Ceaușescu
redevinăm noi."

(Adrian Păunescu -
Viitorul României)

Scrinul negru, Cronică de familie, Moromeții I, Străinul, Setea, Toate pânzele sus, proza S.F.); **Etapa relativei liberalizării** (literatura aservită - proza cu tematică istorică orientată politic; literatura tolerată (**Moromeții II, Cordovani, Principele, Intrusul, Marele singuratic,**

cronica literară

raturii sub comunism, ci mai degrabă de analiza evoluției "fenomenului artistic românesc în condițiile tragice ale unei societăți opresive și eforturile excepționale ale scriitorilor români de a găsi căile și mijloacele prin care să facă să funcționeze cu cât mai puține concesii instituția literaturii."

Într-adevăr, diferența dintre această carte excepțională și extrem de necesară și o istorie literară este prezența aceluiași ton "participativ" din spatele rândurilor. Este, mai degrabă, dacă mi-e permis, jurnalul unui teoretician literar lucid, care a asistat la boala evidentă a chiar obiectului său de lucru. Trebuie reținută aici ideea de la care pornește cartea: literatura română între '47 și '89 este un fenomen artificial, nu are nimic organic, ci mai degrabă se prezintă ca o înșiruire causală de reculuri și false "marec", toate izvorând din... politic: "Nimic din ce se întâmplă în procesul unei literaturi dezvoltate sub guvernare totalitară nu are o explicație naturală. Direct sau indirect, totul este replică, reacție, ripostă, repliere defensivă, disperată sau inventivă, stratagemă de supraviețuire." Trebuie combătută ideea, subliniază Eugen Negrici, după care aparatul represiv ar fi avut ca unic obiectiv "interzicerea" și oprirea publicării cărților incomode. Strategema a fost mult mai subtilă: prin

Eugen
NEGRICI
*Literatura
română
sub
comunism*

Editura Fundației PRO

Absenții, Vestibul, Interval, Cunoaștere de noapte, Păsările, Viața și opiniile lui Zacharias Lichter, Martorii, Cartea de la Metopolis, Tăietorul de lemne etc.); **Etapa naționalismului comunist** (literatură aservită - proze de activiști superiori de partid în suferință, legitimarea ororilor ceaușiste - **Pumnul și palma, Clipa** etc.; literatura tolerată ș.a.m.d.

Avem în față o carte care poate fi receptată drept replică la **Istoria...** lui Marian Popa, dar și încercare de sistematizare a unei epoci bolnave, de clasificare - întreprindere deloc ușoară - a unor fenomene lipsite de orice nauralețe, ci cauzate, mai întotdeauna, de factori extraliterari. E un început care cere urmări, aprofundări, multă cercetare. Dar până atunci, așteptăm volumul dedicat poeziei.

Ileana Cudalb

Fiica mea, America

Editura Libra, 2002

Ileana Cudalb a publicat, în 2002, două romane. **Via Regis**, al doilea în ordinea apariției editoriale, a fost primul în ordinea "întrării" în "Galaxia cărților". Poate nu doar întâmplător. Romanului **Fiica mea, America** îi lipsește ceva: poate forța personajului, poate autenticitatea dialogurilor, poate profunzimea "subiectului". O tratare oarecum plată, superficială, a conflictului psihologic și a tematicii pare să fie defectul de principiu.

Romanul are o miză "mare": condiția femeii - oprimată de o anumită psihologie colectivă, în lumea satului tradițional, "pierdută", nevrozată în lumea comunistă, într-o goană nebună după independență și putere, după Revoluție. Asistăm la o derivă a identității feminine, închise în sine, neîmplinite. Rulate. Șirul neîmplinirilor începe cu Ana, "mama", reprezentanta feminității din lumea patriarhală a satului dinaintea de 1944. Ana îl iubește pe Tache și i se dăruiește înainte de căsătorie, rămânând însărcinată. Iubitul îi pleacă la război foarte curând și când se întoarce, după ani, nu vrea să o mai ia de soție, crezând că i-a fost infidelă. În schimb îi ia copilul (Elisabeta), ținându-l apoi departe de ea și inoculându-i ura față de mama care îl "părăsise". De fapt, Ana și întreaga ei familie de țărani înstăriți fuseseră arestați de comuniști și trimiși, femeile la Sighet, "Taica" la Canal. La Sighet rezistă gândindu-se la promisiunea americanilor de a-i scăpa pe români de ciuma roșie, la acea absurdă speranță că "vin americanii". Păstrează păpușa-mireasă aruncată

răzbune. Încenează mai multe întâlniri cu Tudor, pentru a-l umili. Deconspiră relația lor adulteră, provocând involuntar moartea Elisabetei, sora ei (rivalitatea erotică dintre cele două surori, sinuciderea Elisabetei au ceva de telenovelă). Romanul se încheie cu revenirea (cel puțin erotică) a Americii în brațele soțului.

Romanul își propune deci urmărirea unui destin al feminității încercuite în istorie și în propriile fantasmă. Cele trei generații (Ana, America și fiica acesteia, Ștefania) alcătuiesc un triptic al ratării și al incomunicabilității. Datele istorice, sociale, datele destinului individuale se schimbă, dar "istoria se repetă". Revolta și adaptarea la destin sunt deopotrivă de ineficiente în fața "marilor speranțe" neîmplinite, a idealurilor și a valorilor pierdute.

Un asemenea proiect românesc complex, abordat într-o manieră lapidară, schematică, cu înclinații către senzational și către ramificarea conflictului până la pierderea lui, conduce la ratarea proiectului. Lipsesc motivațiile personajelor și ale schimbărilor lor de comportament sau de psihologie. Conflictul central (tema iubirii neîmplinite, relația dintre America și Tudor) cedează teren în fața altor conflicte "secundare", astfel încât își pierde forța, viabilitatea. "Mutația" continuă a perspectivei narative de la un personaj la altul, procedeu interesant în sine, folosit cu succes în celălalt roman (dar acolo erau doar două personaje, "el" și "ea") pune iar într-un con de umbră psihologia personajului feminin central și "istoria" lui interioară. Din suita de monoloage care alcătuiesc romanul nu se articulează o poveste care să aibă semnificația și forța unui destin. Vorbesc prea multe personaje, care strivesc personajul central. Sunt prea multe perspective, care încețoșează o viziune unică. Autoarea a pierdut "viața" personajului și unitatea poveștii prin ambiția de a scrie un roman total (social, istoric, psihologic, psihanalitic, feminist, simbolic) într-o manieră postmodernă.

pe Gellu Naum în ceea ce este el esențial și care nu poate fi definit: fiecare text "pentru" Gellu Naum spune altceva, îl mărturisește altfel pe Gellu Naum.

Volumul cuprinde texte "dedicate" lui Gellu Naum de către cei care i-au fost apropiați, prieteni din toată lumea, dar fiecare a ales o modalitate personală de a "dedica" - dăruind textul lui Gellu Naum. Citind acest volum, ai impresia că fiecare autor a încercat să-l recomună, să-l exprime pe Gellu Naum în viziune proprie. Unele texte sunt despre Gellu Naum, altele pornesc de la citate din poezia lui Gellu Naum, unele au caracter memorialistic, confesiv, altele sunt poeme care nu-l pomenesc pe Gellu Naum, dar care, într-un fel sau altul, prin "atmosfera" suprarealistă, se leagă de poezia sau de personalitatea fascinantă a lui Gellu Naum.

Pentru Gellu Naum - o carte despre *cel care este și ceea ce este* Gellu Naum, în suflutele și în memoria celor care l-au cunoscut, prin forța "hazardului obiectiv" și care îl iubesc cu o mare, nespus de suprarealistă "liniște".

Dintre autorii textelor îi menționăm pe: Constantin Abăluță, Ștefan Agopian, Andrei Codrescu, Mircea Dinescu, Ioan Flora, Adela Greceanu, Nora Iuga, Herta Muller, Ioana Pârvulescu, Simona Popescu, Dan Stanciu, Iulian Tănase, James Brook, Vahe Godel, Oskar Pastior, Sebastian Reichmann. Textele sunt reproduse în varianta originală și în traducere în limbă engleză. Volumul se "deschide" printr-un desen mediu de Lyggia Naum, urmat de *Fotografie de grup cu Gellu Naum*, de Iulian Tănase (o istorie a cărții) și se încheie cu "asta e un tablou despre care el n-ar ști unde e", ultimul vers al ultimului poem, **Bătrânul poet**, de Ernest Wichner.

raluca dună

galaxia cărților

din avion de americani: "Români, primiți mireasa!". La Sighet își promite că pe fiica ei, dacă va mai avea o fiică, o va chema America. Revine în sat, în '48. Îl așteaptă pe Tache, dar acesta nu o mai vrea. La insistențele mamei, se mărită cu Costea. Îi dă naștere Americii. Dar "iubirea" ei adevărată, neîmplinită, rămâne prima iubire. De aceea, "mirele" visat nu mai vine. "Promisiunea" lui Tache, asemenea promisiunii americane, nu va fi respectată. Iar "mirele" (perechea sufletească, salvarea iubirii, dar și salvarea istoriei) nu va veni niciodată. "Istoria se repetă" - una din frazele-leitmotiv ale cărții. Doar că Ana își acceptă destinul și rămâne puternic ancorată în lumea ei, atașată valorilor acesteia, pe când fiica ei, America, deși are un destin sentimental similar, nu îl acceptă, este o revoltată, o veșnic nemulțumită, pendulând între valorile vechii lumi, în care nu mai poate trăi, și valorile "noilor" lumi, cea comunistă și apoi cea postdecembristă, "valori" vide de conținut moral (cariera socială, banii).

America se îndrăgostește, în liceu, de Tudor, profesorul ei, un bărbat în aparență special, interesant, dar mediocru, laș, care fuge de iubirea ei "primejdioasă", preferând-o pe modesta Elisabeta. America se va căsători și ea, pentru a se "aranja" social, cu profesorul ei de la facultate, Costea. Soțul rămâne însă doar un tovarăș de viață socială și familială, pentru că America rămâne închisă în lumea ei imaginată, al cărei centru este imaginea idealizată a bărbatului iubit și intangibil, care i se refuză continuu.

De-a lungul anilor, America are mai multe tentative de a-l recăștiga pe Tudor sau măcar de a trăi împlinirea iubirii. De fiecare dată istoria se repetă: Tudor fuge. După Revoluție, America se apucă de afaceri, devine patroana unui ziar de scandal, se îmbogățește. Acum dorește să se

Pentru Gellu Naum/ For Gellu Naum

Editura Vinea/ Editura Icare

2002

Volumul dedicat lui Gellu Naum, coordonat de Iulian Tănase, este probabil unul dintre cele mai frumoase și mai firești volume omagiale apărute vreodată. Pentru că nu este "laudat" un mare poet, nu este perpetuată "memoria" unui mare dispărut. Nu este un "omagiu" obișnuit. Este o carte de poezie, o carte de dragoste pentru Gellu Naum și pentru poezie, care îl reconstituie

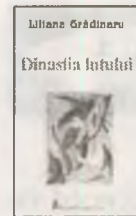

1) **poetrix - texte despre poezie și alte eseuri**
(Magda Cârneci),
Editura Paralela 45

2) **Tornada**
(Marta Bărbulescu),
Editura Scrisul Prahovean

3) **Primul Kaddish**
(Angela Furtună),
Editura Dacia

Liliana Grădinaru Dinastiile Lutului

Editura aLuceafărulO, 2002

Liliana Grădinaru scrie o poezie marcată vizibil de Lucian Blaga, atât la nivel tematic, cât și stilistic. Pe de-o parte, o poezie maniheistă de tematică rurală sau religioasă, pe de altă parte, o poezie a suferinței "universale", cauzată de un traumatism original, de natură obscură, în care recunoaștem modelul expresionist. De altfel, îi poeme se conturează o viziune expresionistă, i. scenariile care surprind caracterul procesual, dinamica declinului lumii și al eului poetic.

Poemele dezvăluie, la nivelul expresiei, o anume exactitate și lapidaritate a versului, încercarea de concentrare și esențializare. Concizia procedeelor stilistice, tehnica fragmentării vizează spiritualizarea expresiei. Poemele suferă însă adesea de o construcție improprie a discursului, care nu se leagă la nivelul semnificației. Poeta încearcă să legitimizeze, confuz, o alchimie a suferinței, prin care "lutul", "umbra" să devină "lumină", dar nu reușește decât rareori să treacă de pragul patetismului confesiv sau al simplei versificații. O anumită stângăcie a metaforei, care nu se desprinde de modelul blagian, tonalitatea veșnic egală a poemelor, înăbușesc nervul poetic care vibrează în unele versuri. Poeta își dezvăluie talentul în poezii religioase precum **În mâinile Tale** și în versuri scurte, sincopate, care îți taie câteodată respirația: Din bezna/ în care mi-am așteptat/ Nașterea, urme/ Ale durerii prenatale/... Dumnezeu a așezat/ Peste cadranele mele solare/ Lumina spiritelor/ Între bezna cu care fiecare / Își așteaptă nașterea/ Și bezna cu care ne întâmpină/ Moartea, un scurt interval/ Ecce homo (Ecce homo).

La începutul anului 1980 am primit de la Ștefan Baciu, poetul aflându-se la Honolulu și transmitând unor confracți și prieteni din România unele mesagii, textul unei „urări” pe care o reproduc mai jos. Să precizez că poetul îmi mai dăduse unele semne, ceva mai puțin elocvente, aproape totdeauna ilustrate de niște desene, se pare ieșite din propria-i mână. Și acesta e de același tip și l-am luat drept o simplă și agreabilă (pentru mine) glumă, cu mândria că septuagenarul autor, aflat așa de departe, are măcar vag o oarecare idee despre neînsemnata mea persoană literară și mă consideră demn de unele ocazionale „sorcoveli”. Nu cred, totuși, să fi citit ceva din ceea ce eu scrisesem, nu știu să-i fi parvenit vreo carte a mea, iar numele meu ajunsese la Paradisul său din Honolulu grație amabilității lui N. Carandino. Mesajul, venit totuși, de pe altă lume, m-a încântat. Mai târziu, dar mai ales acum când am dat peste el, punându-mi ordine printre hârtii, mi-a dat într-altminteri de gândit.

Sorcova cu o foaie de palmier este o simplă versificație puerilă, cum sunt și desenele ce-o încadrează și se văd semnate cu inițialele sale și ale soției, Șt. M., autorul lor numindu-se și Aureliu, un nume la care nu și-a iscălit operele literare. Versurile mi-au dat de gândit pentru că întreaga lui acțiune lirică originală este pentru mine tare nelămurită, deși, se pare că Baciu a scris în românește unele lucruri până la moarte, oșebit de ceea ce a produs

opinii

în mai multe limbi (spaniolă, portugheză, engleză etc.). Trecând peste Ocean, specializându-se în literaturile de la fața locului și făcând translații dintr-o limbă în alta, de curând învățată, el s-a îndepărtat nu doar de țara sa, dar și de Europa, în mod curios nu și-a valorificat pe măsură cunoașterea din copilărie a limbii germane, tatăl său fiind dascăl de liceu cu specialitatea aceasta, iar mama o germanofonă. În schimb, nu și-a uitat țara de baștină și limba în care se afirmase senzațional în primii săi zece ani de activitate lirică. Acest lot de poezii cuprinse în șapte-opt plachete și care au trezit la vremea lor mari ecouri, rămân cele pe care istoricul acelor vremi le poate reține nu doar pentru că ilustrează un caz destul de insolit, dar și pentru că marchează un moment liric, impunând un nume și pentru literatura noastră...

Or, situația poetului român Ștefan Baciu este, încă, destul de discutabilă, calificativul de „tânăr” nu-l mai poate însoți pe cel ce a scris până la vârsta de trei sferturi de veac și totuși puținele studii ce-i sunt închinete insistă asupra debutului său din țară, cu anii ce au urmat, până la plecarea, în 1946, în Elveția. Căci poetul, cu o mare dispoziție în „exprimare”, dovedind o mare variabilitate în alegerea mijloacelor, se reduce în exil, fără a-și sintetiza și esențializa experiențele anterioare, ci afirmându-se de-a dreptul opus:

Dragoste și poezie de departe

alexandru george

devenind monocord. Mai tot ce e valoros în lirica lui românească, scrisă și inspirată de mediul exotic în care soarta îl duse, poartă pecetea „dorului”, dar nu a unui sfâșietor și profund sentiment productiv, ci a unei nostalgii pentru oamenii, peisajele, împrejurările și, nu o dată, nimicurile cu care a intrat în legătură și le-a lăsat în țară.

Omul care ar fi avut în comunism soarta confratelui său de idei social-democrate, Sergiu Filerot, adică, eventual, să înfunde pușcăriile regimului, a trecut perioada războiului, când era știut ca un intelectual de stânga și denunțat ca atare, deci ca un pericol, de G. Călinescu în **Istoria literaturii române** (fapt evocat de victimă, care pe vremea aceea era student la Drept și nu avea o situație comodă în

care realizează nu doar o pereche fericită, ci o reducere la scara aceasta, dorită de atâția îndrăgostiți, a universului însuși. În tot cazul al celui românesc, care va deveni cu timpul unul al ștregăriilor și petrecerilor inocente dintr-o țară pierdută, dar care, în alt fel, continua să existe totuși pe harta lumii și mai ales în geografia crimelor totalitarismului roșu. Acea femeie superioară a fost pentru poet totul și mai mult decât totul.

Ar fi de încercat o comparație a acestei lirici cu poezia din aceeași ani iscălită de Aron Cotruș; nimic din recuzita lui Ștefan Baciu nu apare dincoace; omul se mutase în Spania cu zece ani mai devreme, însă nu doar cu persoana fizică și cu inspirația literară, ci și cu poporul cu care se considera viețuind în consonanță. Ar mai fi de adăugat, de asemeni, viziunea din exil a lui Mircea Eliade care și-a construit un popor român al său, un popor nu în realitatea lui, ci „în idee”, crezând că se poate duce la străfunduri pentru a găsi soluții la ceea ce soarta îl ferise să încerce pe propria-i piele. (Cred că singurul moment în care l-am contrariat pe Mircea Eliade, în unica noastră convorbire la Paris, în toamna lui 1981, a fost când i-am atins această iluzie fără să vreau, spunându-i că tineretul de atunci din țara noastră - adică a ambilor - suferă de neplăcerile comunismului nu pentru că ar vrea să se întoarcă la Zamolxe, la Burebista sau la misterele lui Deceneu, ci pentru că nu era lăsat să umble în blue-jeans, să-și lase plete, să cânte și să danseze rock-and-roll și să încerce emoțiile unui cowboy...)

În sfârșit, să nu omitem din tabloul nostru pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca, ale căror comentarii par ale unor oameni ce nici nu au părăsit România pentru a ne opri la cazurile mult mai generale, dar mai ales semnificative ale celor, în frunte cu Eugen Ionescu, despre care s-ar fi putut spune că s-au străduit o viață întreagă să-și scoată din suflet țara în care s-au născut și s-au format.

Spre onoarea sa, să menționez că Ștefan Baciu a lăsat prin testament o sumă de piese de grafică, desene, stampe din colecția sa Bibliotecii Academiei Române; spre deosebire de atâția „creștini” care nu i-au egalat gestul, el a făcut-o, desigur datorită părții sale evreiești din personalitatea umană. Cât i-am implorat eu pe Mircea Eliade și, mai târziu, pe Al. Ciorănescu, să-și doneze cărțile Academiei, ceea ce ar fi schimbat destinul acestei instituții și a unei serii întregi de tineri cărturari români.

timpul legionarilor și al lui Antonescu, întrucât mama sa era evreică). A fost atunci gazetar, consilier pe la edituri, chiar în câteva redacții.

Baciu scăpase, destul de norocos, dincolo de Cortina de Fier, dar aceasta nu pare să fi existat din punctul de vedere politic, iar tragedia românilor, a confracților săi, poetul care pare a scrie pe plajă, în hamacul agățat între doi palmieri sau într-o tavernă mexicană nici nu și-o poate închipui. Un rol în „închiderea” personalității sale, în dublul sens al limitării registrului de inspirație și al aceluia al satisfacerii tuturor valențelor l-a constituit, după opinia mea, căsătoria lui timpurie cu frumoasa și inteligenta Mira Simian, cu

octavian soviany

Discursul poetic al lui Marius Ianaș e încrâncenat, mândros, ingenuu, câteodată stângaci, ostentază cruzimi în spatele cărora se ascunde sentimentul unei deconcertante vulnerabilități în fața tăvălugului barbar al istoriei. Căci poetul se individualizează de colegii săi de promoție prin intensitatea cu care resimte toate abjecțiile și toate vicisitudinile lumii postdecembriste, al cărui spectacol oripilant îi provoacă un „rău al istoriei” și un „rău de România”, pe care, în fond, o iubește și o detestă cu o fervoare cioraniană. Dacă în volumul **Manifest anarhist** poetul aducea ceva din sonorile poeziei *beat* americane, pe care le transpunea în viziuni „fracturate”, unde știința „rupturilor” putea să amintească uneori și de Bacovia, **Ursul din containăr** (Editura Vinea, 2002) este un soi de autobiografie „pre versuri tocmită”, nu lipsită de un anume fabulos, datorită tendinței ego-ului de a se autoproiecta în proporții gigantice, devenind astfel un arhetip al omului bolnav de „răul istoriei” și ulcerat până la nevrotic de comedia sinistră a cotidianului. Maeștrii lui Ianaș nu mai sunt însă de data aceasta americanii, ci Maiakovski și Esenin, Evtușenko și Vosnesenski, iar discursul său încărcat de imaginarul „în exces”, cu efect de petardă care îi explodează drept între ochi, amintește de **Flautul vertebrelor** sau de **Norul cu pantaloni**, are violență și agresivitate, acționând percutant și provocator asupra orizontului nostru de așteptare. Cu o mână extrem de sigură poetul conturează acum autopoortrete în care burlescul, absurdul sau derizoriul dobândesc

Răul istoriei

o stranie monumentalitate: „Sunt legat/ de țara aceasta măreață/ cu gheare de sânge,/ cu un spasm/ de nebun./ Ca un tigrul siberian/ de o bucată de gheață/ ca un trist/ plângăcios/ căpcăun!// Înțepenit aici, fără un ban./ Măzgălesc de un an./ un poem format/ dintr-o bombă atomică/ despre această/ îngrozitoare/ istorie comică/ în care sufletul meu/ e-un întreg/ film indian// Ajunge! - urlu și/ mă opresc subit/ cu ochii agățați de o venă/ plesnită-n amurg/ risipită-n înalt/ Nu-s nici un Sandokan, sunt un cumplit/ copil al unei fiare/ hrănite cu napalm!// Sunt ceva care a murit./ din start, fără nici o discuție./ Sunt ursul din containăr./ Și filmarea de la revoluție” (**Sandokan, tigrul Carpaților**). Soliloquiile acestui personaj halucinant, care are ceva din luciditatea superlativă a bufonului sau a nebunului, nu întârzie să se convertească într-un „cântec de ospiciu”, ce pare scârțâit pe o vioară cu strunele rupte, nu cu arcușul, ci cu cuțitul: „Fețe de porci în oraș/ scurmă și scurmă cu jale./ Îndeobște fac pași/ din pământuri fac morți./ nu străbat nici o cale.// Eu stau ca un prost/ cu furtuna în brațe/ vâslesc din picioare/ pe o mare de țate.// Gâștele mari în fărâș!// Oamenii-porc în canale!// Să fiu singurul cu din oraș/ gălesc cu cale!// Dar stau ca un prost/ în câmpul cu maci/ cu gura-mpletită în bale./ și mă-nfig ca un fier ruginit/ în toți și în fiecare” (**Cântec de nebun**). Dar Marius Ianaș are prea mult instinct poetic pentru a se cantona într-un singur registru astfel încât „poemul scrâșnit” constituie doar una din „vocale” pe care poetul și le asumă, iar amintirile din copilărie, tutelate de umbra protectoare a prezenței materne îi smulg accente de o duioșie și o candoare aproape neverosimile, pe linia ingenuităților și a teribilismelor eseniniene: „Mama o

cvasicritice

să inventeze o bombă atomică/ pentru mine/ Mama o să mă legene tandru/ în submarine/ Mama o să arunce în aer World Trade Center/ a doua oară/ ca să văd eu pe viu subproducția, să am eu reluarea/ Mama o să mineze marea amintirilor colective cu/ imaginea mea/ Mama o să bage versurile mele în manualele/ luptătorilor/ Al Queda/ Mama o să mă ascundă în munți/ Și va pune mașinile morții și femeile/ la dispoziția mea/ vom trăi în centrul lumii, care e durere/ pe-o stea/ Și va pune mașinile morții și femeile/ la dispoziția mea/ Vom trăi îmbrățișați în stomacul lumii./ în fiere/ Și va pune mașinile morții și femeile/ la dispoziția mea” (**Jigodia disperată în care a sperat mama**). Viguroase, „naive”, respirând un extraordinar aer de autenticitate, poemele lui Ianaș recomandă astfel nu doar un poet în sensul cel mai adevărat al cuvântului, ci par să impună și un concept de poezitate sensibil distinct de cel al promoțiilor '80 și '90, căci, așa cum am avut prilejul s-o arătăm, dincolo de toate particularitățile care îi individualizează, reprezentanții ultimului „val” din poezia actuală au cel puțin o trăsătură comună: aceea de a căuta să restabilească o punte de comunicare cu cititorul, pe care experiențele „aristocratice” ale modernismului și chiar postmodernismului (în măsura în care acesta poate fi definit ca un alexandrinism) l-au cam îndepărtat de poezie. De aici tendința unei simplificări a rostirii, a unei „radicalizări a discursului”, cum se întâmplă în cazul lui Ianaș care nu dorește să-și seducă, ci să-și violenteze cititorul, obligându-l aproape, prin „șocuri” ale elaborate, să nu lase cartea din mână. Replică în registrul socialului, legată de „răul istoriei”, la discursul mândros din prea multă nevoie de puritate al Eleiei Vlădăreanu, textele din **Ursul din containăr** propun astfel o altă fațetă a poeziei „furioase” pe care exponenții promoției 2000, o promoție cu care, așa cum cu îndreptățire se afirmă în ultima vreme, începe probabil o altă generație poetică.

Pavel Chihaiia (n. Corabia, Romanța, aprilie 1922) își re trăiește clipă de clipă, proustian, zările și etapele biografice, începând cu Tomisul copilăriei și adolescenței, cu Bucureștiul Facultății de Litere, al cronicarului și publicistului la „Fapta”, „Timpul”, „Ecolul”, al debutului în dramaturgie (**La farmecul nopții**, piesă omologată cu Premiul Scriitorilor Tineri, 1945) și în roman (**Blocada**, 1947, carte topită la câteva săptămâni); urmează anii de rezistență silențioasă prin eclipsarea strategică a subversivului autor fie în job-uri de pripas, fie la Institutul de istoria artei, unde este angajat prin bunăvoința fostului său profesor George Oprescu. Își susține doctoratul la Paris, în 1971. Din 1978, **zarea** exilului politic i se pare singura soluție a unei vieți ce, în ciuda studiilor de artă medievală și a libertății de a le publica sub propria semnătură, are toate datele unei fundături sau cerc vicios. La 56 de ani, Pavel Chihaiia reușește să plece definitiv în Germania, neîncetând de-atunci și până în zilele

Evadarea: ficțiune și proiect de renaștere

geo vasilie

etice, convertite în mituri și parabole non-fiction dintr-un mare proiect al ficțiunii ratate. Acesta este nucleul în jurul căruia orbitează **Legendele unei lumi posibile** (Ed. Jurnalul Literar, 2000, 208 p.), o foarte frumoasă carte în care Pavel Chihaiia glosează despre **Literatură**, creionează excelente studii comparatiste despre simbologia **noptii** la Novalis și o seamă de artiști celebri (de la Rembrandt la Magritte), dar și despre Van Gogh, Francis Bacon, Radu Maier, Ion Vlad, Șt Câlția, portretizează personalități din diaspora română, dar și pe Mircea Zăciu, Barbu Brezianu, Al. Zub, Barbu Cioculescu. Capitole ce acreditează definitiv un hermeneut, un specialist, un stil ce ține dreapta cumpănă între informația obiectivă și tropul iluminării sau metafora cognitivă. Pluralism și generozitate, iată dimensiunea etică și estetică a evocărilor, a recuperărilor unor valori perene, artistice și literare, universale și românești. Dimensiune prin care Pavel Chihaiia se legitimează în bulversata, entropica noastră loialitate, fără să uite eroica omenie a acelorora, puterea lor de imolare pe altarul cauzelor înalte, cum ar fi idei și mesaje artistice revoluționare, suprafirești, justiție, patriotism, religiozitate.

biografism literar, geneză a piesei **Viața ascunsă**, a romanului **Blocada**, dar și prilej de evocare a anilor '40 și a **oamenilor care au fost**, Petru Comarnescu, Th. Cazaban, T. Mihadaș, Al. Husar, Margareta Sterian, Al. Vona, Vl. Streinu, Șerban Cioculescu, Tonegaru, I. Chimet, Dinu Pillat, pictorul Tomaziu. Mărturiile autorului baleiază epoci și oameni, medii și destine, ajungând la cele cinci volume **Exegeze - Arta medievală** (Ed. Albatros) operă ce însumează lucrările din țară și străinătate, despre care este intervievat de Petre Oprea în mai 2000.

semne

noastre să apere și să ilustreze cauza României și a inteligenței sale în mass-media română din Occident, fără să uite de lucrările proprii de specialitate, ce vor apărea la München (reședința autorului), dar și în Spania și Danemarca.

Toate aceste zări și etape bio-bibliografice și de conștiință, cărora li se adaugă avatarul postdecembrist al reînținerii în țară (ce-i drept, doar pe jumătate, în istoria literaturii și culturii române) sunt rememorate și reproduse într-o sinteză a intermitențelor inimii: fulguranta secvență interbelică a tinereții, solidaritatea clandestină a generației pierdute (evocată în **Treptele nedesăvârșirii**), căderea de pe orbita ficțiunii artistice în urgențele supraviețuirii, șansele specializării, tentativa de a evada năcivând adormită (**Blocada**) și în fine realizată.

Sinteză a unor experiențe extreme, umane și

Salvat de lumina interioară și de iubire, precum Ovidiu în exilul său tomitan, aflat mereu în stajul Sf. Treimi, Pavel Chihaiia este un mit al propriei biografii care, reinterogată, are toate șansele să devină ficțiune (opera sa de bază fiind totuși cea științifică, *non-fiction*). Stare de fapt ce ne este împărtășită cu lux de amănunte, în cel mai învăluit stil narativ în capitolul de **Convorbiri**. Ileana Corbea, prin interviul cu Pavel Chihaiia, a avut privilegiul să declanșeze una din cele mai frumoase pagini de

Spiritul științific și totodată ecumenic al cercetătorului Pavel Chihaiia așază permanențele culturii și civilizației românești (prerenasteri și renașteri târzii) la fireasca lor interferență cu valorile occidentale, independente de „ingerințele ideologiei musulmane” resimțite mai apăsător în Bulgaria, Serbia, Grecia. Identitatea noastră europeană în opera lui Pavel Chihaiia este rezultatul sintezei bizantin-occidentale, influențele slave având ponderea lor, dar nu cea supralicitată ideologic.

Literatul, hermeneutul, filosoful ce contemplant eternitatea printr-un exersat simț al zădărniceii, într-un cuvânt europeanul Pavel Chihaiia, la cei 81 de ani, este emblema fiului risipitor al artelor reunite, o instanță morală, științifică și stilistică deopotrivă, un spirit poliedric al diacroniei, o inimă postmodernă a sincroniei tuturor proiectelor: **Legendele unei lumi posibile**.

La icoană

o dramă desfășurată la umbra
porților din nord ale parcului Cișmigiu, de zid surpat, mirosind a
urină - cu tine în gând, iubito,
înger negru, care scrii, cercetătoare, pe genunchi că
toți pomii, câți erau fără
rod pe aici, și
porumbețele... Poftim, citiți. Că porumbețele Bucureștiului nu
nu se mai îndrăgosteau pe crengile
pomilor fără rod, ci se ofileau singuratice, "printre
ruinele sentimentale ale acestei lumi". Aici, pe unde a trecut valul
de mai
mult de 33 de ani al trecutului, înalt până la cer, lăsând
vraiște...

Filă de jurnal: *la 23 de ani, nu uita, nenorocirea mea e
singurătatea, a
ta e că-ți plac aventurile, te aud? "Aventurile, fiindcă vreau
să am amintiri": ești o sclavă a
plăcerii moarte, ia bătătorul ăsta de friptură și moaie-ți carnea...*

Porțile din nord ale parcului Cișmigiu fac
dragoste în public, tu vezi
ce văd eu? Vătămătoare de suflet - porțile, falduri, falduri de mai
mult de 33 de ani, se deschid
un minut pe zi, atât cât să pătrunzi. Nu
mai mult, un minut. Atunci porțile te înhață din afund și te dau
afară și iar te înhață și te dau afară... Azi

așa, mâine așa, până ce libertatea, de dincolo de porți, ne apărea
peja ca un lucru împotriva
urii. Chiar,
mai bine să ne închidem ca în pușcărie unul în altul, decât să
fim liberi, nu?

Mai stăm un minut la lumina felinarelor
chioare, legănate de vânt. Citim
acum analiza
fundului de ochi. Ochi al
celui dat afară din propriul trup. Hai că ești tare! Plutim
strânși în brațe prin tot praful ăsta
din parc, înecăcios, praf al
unei false maturități a istoriei românilor, din care facem parte,
nu? Ați trecut dincolo de porțile din nord ale

parcului Cișmigiu? La icoană. Întrebi tu un
trecător imaginar. În gând cu Dumnezeu, până la grilajul
porților - un Dumnezeu gol, bătrân,
slab, cu testiculele lăsate. Așa cum vei fi și tu până la urmă, îmi
spui. Și mă săruți.

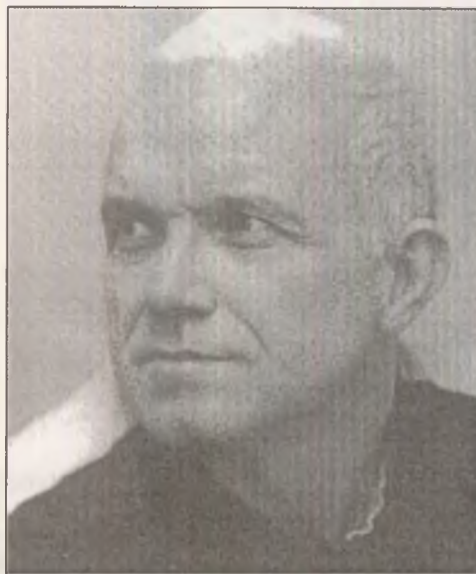
*Fumez mult, mănânc puțin, mă supără în continuare gastrita
za hiperacidă, nu mai știu să visez
frumos cu ochii deschiși, sunt foarte nervos și trist, neînchipuit de
trist, din
1973, octombrie, resemnat, nicăieri, nimeni
nu mă așteaptă și vine iarna și
nu mai am răbdare.*

Personaje

I. O consemnare la rece

Din biroul frumos mirositor,
deasupra unei magazii de mirodenii, contemplând
porumbețele care
se adapă din cupele lăsate de el special pe pervaz, cu apă și
mâncare, la
etajul doi al clădirii din preajma
Centrului
Nou, unde locuiesc purtătorii de lectică. Sincer

îngrijorat că motanul uriaș, care-i citește gândurile, murdărit de
cărbuni, din
dreapta, la
o altă fereastră deschisă, nemișcat,
cu ochii pe porumbețele-scrise-mărunt-de-mână, cu

liviu ioan stoiciu

cuibar în podul *Bibliotecii din Nord*,
hipnotizat de ele, ar putea să le înhațe, una câte una... Azi, când

el, scos din carte, ceruse sfat de folos
lui Dumnezeu pentru sufletul
fiicei
sale, să-i fie țărâna ușoară: îi
dau iar lacrimile,
tocmai aștepta o barcă liberă să-l ducă până

acasă la Aurel Dumitrașcu. Porumbețele îl vor conduce? "Într-una
e sufletul
fiicei mele, pe care poetul o iubește, am visat-o". A consemnat
asta la rece. Ești nebun,
domnule. În timpul
zborului nupțial - pe cuvânt de onoare: gata fiind să măture în
urma lor
cenușa.

IV. Curvarul Stalin

Stătea cu mine la munte, dar el se gândea la
mare. Ploua, prin camere pășteau
capre, orașul de pe partea cealaltă a golului se retrăgea
mereu prin colțuri mai dosnice, ajungea
până la Dumbrava Roșie, până
în 1950, anul nașterii.

Stăpâna
casei se înfură din orice, își îndrepta, în păr, de fiecare dată când
țipa la ea însăși, o floristică de bostan
dăruiată de el, pânzată, de la fondul plastic, moale: că

era ca un arbore dulce-acrișor domnul
acela, lua-l-ar naiba, netulburat în fanfaronada
lui, cine-l rătăcise pe la
Dumbrava? Fără să ceară cuiva voie... Cu
o atât de acră tulburare psihică. Pe faleza de argilă cenușie,
cântând. Bietul... Cântând

tot inmuri de bețivan nemțean, dragă: stingherit. Zăbavnic, prin
jărăticul unei răzbumări personale. Cât
timp a căutat cuiburi de dinozaur pe aici și dintr-o dată
s-a făcut nevăzut... Era

ca un arbore dulce-acrișor bărbatul
acela, mijlociu de înălțime, lua-l-ar naiba de curvar! îl strigam
tovarășul Stalin, că-i
semăna. Am așteptat în fiecare zi
să mă invite să urcăm pe Ceahlău. Să citim
împreună, acolo, în vârf... Ploua când s-a făcut nevăzut, de atunci
încoace ne-am ramolit - și eu și toți, unul după altul.

marian ilea

1. Aleea Minerilor făcea legătura dintre Liceu și Secția de Radiologie a Spitalului de Boli Profesionale din oraș. În anul unamienouăsutecincizecișidoi începuse construcția. Blocuri cu patru apartamente, cu grădini, cu cotețe de găini făcute din scânduri de brad de doi toli. Un cartier mineresc pregătit să-și primească locuitorii. La mina **Josza Bela** fuseseră încartiruiți deținuții politici. Sosiseră într-o dimineață geroasă de februarie. Unamienouăsutecincizecișitrei. Dormeau în barăci. Clănțăneau din dinți. Lucrau prin suitori, pe galeriile de coastă. Împingeau vagoneti. Aveau nevoie de

cerneală proaspătă

paznici. În toamna lui cincizecișitrei, Aleea Minerilor era gata. Liceul era gata. Spitalul de Boli Profesionale era gata. Apăruseră și paznicii. Luaseră în primire apartamentele. Prin repartitie. Tovarășul primar Bancoș Emilian semnase hârtiile. Tovarășul primar Bancoș Emilian tăiasse panglica inaugurală. Era memorabila zi de nouăsprezece septembrie unamienouăsutecincizecișitrei. Soarele toamnei îngălbenise asfaltul proaspăt turnat. Se pornise sirena de la Spital. Treizeci de secunde.

„Să vadă ăștia de la centru că avem“, zise tovarășul primar.

I se înroșise pielea de pe frunte. Sufla cu greutate. Nădușea. Se ștergea cu batista de cârpă, pe ceafă. I se umeziseră degetele. Venise tovarășul Ioșca Naftalin. Țăla slăbănog. Cu tașca din piele neagră. Semăna cu un cioroi mascat de ochelarii ce-i alunecau pe vârful nasului. Două nări imense cu părul atârănând îmbucac cu firele argintii din mustață. Ioșca Naftalin era comunist. Tovarășul primar Bancoș Emilian era tot un fel de comunist.

„Nu sunt încă membru, tovarășe Ioșca, dar simt ca un comunist și mă comport ca un tovarăș“, zise tovarășul primar către tovarășul Ioșca.

„Asta o să mai analizăm, și numai timpul va decide ce și cine ești dumneata“, zise și tovarășul Ioșca Naftalin privind înspre mulțimea de chipuri nerăbdătoare pe care le vedea din înălțimea tribunei.

„Emilian seamăna cu buhaiul orășenesc, iară ăla de lângă el, parcă-i adus cu pompa

Aleea Minerilor

funeră a lui Zoli Gomboț“, zise electricianul Gavril Mureșan, șef de echipă la Electrica din Medio Monte. „Hai, măi, dați-ne cheile mai repede, că se întunecă“, mai urlase electricianul. Altfel vă spun pe toți la tovarășul Iosif Visarionovici Stalin și vă ia mama tuturor dușmanilor poporului.“

„Spune două vorbe, Emilian și dă-mi cuvântul și pregătește foarfeca“, zise tovarășul Ioșca Naftalin. Părea derutat. Nu era obișnuit cu amenințările.

„Aveți cuvântul, tovarășe Ioșca“, zise tovarășul primar Bancoș Emilian.

„Mulțumesc, mulțumesc tovarășii“, începuse tovarășul Ioșca. „Ne-am adunat aici pentru a ne îndeplini o datorie de onoare, noi tovarășii comunității am cugetat de mult, am simțit și am luat în considerare construcția debilă a caselor moștenite de cetățenii din oraș și considerând că e o datorie a partidului nostru și a noastră ca să arătăm respectul către cetățeni, așa cum a făcut partidul nostru pretutindena și în tot timpul și mai ales în toate împrejurările, adică ne-am silit pentru cei mulți care să-și edifice casele pe cât se poate de frumoase și în urma scopului acestuia înălțător am realizat această alee într-o formă cât se poate de mai corespunzătoare. Partidul nostru a acționat cu hotărâre, rezultatele fiind pe măsura liniștirii conștiințelor noastre și spre mărirea Marii Patrii a Sovietelor și spre ridicarea vazei fiecăruia dintre voi. Dacă partidul ar fi lăsat această sarcină numai pe puterile voastre, n-ați fi reușit să ajungeți la acest scop sublim și nobil, deoarece ați trăit o situație materială slabă. După ce fiecare dintre voi va primi cheia, mai către seară, la Primărie, sunteți așteptați la cele două conferințe educative, prima cu titlul: *Datoria fiecăruia om cinstit este de a lupta pentru pace* și cea de-a doua cu titlul: *Lupta împotriva răului este lupta pentru pace*. De asemenea, rog pe tovarășii Teszler Iuda, în calitate de răspânditor de zvonuri, și Herskovits Abraham la fel, și frizerul Beretin Farkas, idem, să treacă pe la postul de miliție. Și de-acum, când inima partidului bate cu puterea infinitei iubiri pentru popor, să poftim la tăierea panglicei. Domnule Emilian“, mai zise Ioșca Naftalin în aplauzele mulțimii.

De la fereastra laboratorului de Radiologie, tânărul doctor Jean Tăban urmărise întreaga adunare. Se mișca precum lăstărișul în bătaia unui vânt de toamnă. „Mama tuturor dracilor roșii să vă înghită în pânțele ei scârboș“, zise doctorul furios că nu primise repartitie în nici unul dintre cele șaptezeci de apartamente ce-și așteptau stăpânii.

2. Unamienouășuteșazicecișiopt. Primăvara. Plopii de pe Aleea Minerilor înmu-

guriseră. Ițcu Naftalin avea zece ani. Îi împlinise în doisprezece februarie. Era fiul gestionarului magaziei de la mina Josza Bela și a fiicei tovarășului Chiuzbăian Visarion Stalin, de profesie activist de partid comunal. Ghizella și Ioșca se luaseră din dragoste. Se mutaseră în locuință nouă. În anul unamienouăsutecincizecișiopt. Imediat după ce Ioșca întocmise scripta din septembrie, care purta numărul 358, în care se făcea referire la manipularea bibliotecilor școlare și populare în folosul tinerimii progresiste. Scripta era de fapt o listă cu cărțile care nu mai aveau dreptul de a locui în acele biblioteci. Ioșca Naftalin simțise că-și făcuse datoria. Era mulțumit. Solicitase un post în producție. Îl primise. Lucra printre sfredeli, perforatoare, lămpi, căști și salopete. De la ochiul îngust al ferestrei magaziei se vedea pădurea. În curtea minei mirosea a fum. Țevile de eșapament. Minerii depindeau de lămpile lui Ioșca. Minerii îl rugau pe Naftalin să le păstreze țije cu vidia suedeză. Minerii îl cumpărau pe Ioșca Naftalin. Ioșca se simțea stăpân absolut al minei Josza Bela. Ieșea din schimb. O lua către casă. În Medio-Monte se construise un cartier de blocuri. Cu patru etaje. Ioșca Naftalin dăduse semnalul. Discursul acela. Încă se mai vorbea în oraș despre cuvintele tovarășului Naftalin rostite către Popor. Ițcu era primul din clasă. Ioșca era președintele comitetului de părinți al școlii. Ioșca, Ghizella și Ițcu locuiau pe Aleea Minerilor, la numărul opt. Două camere. La parter. La etaj fusese ocupat Nina și Gavril Mureșan. Un electrician și o fostă secretară a Primăriei. La numărul șase. Emilian Bancoș ocupase parterul. Preoi reformat Zoltan Schwartz locuia la etaj. Era greu să crești un copil. Să-l porți pe la școli. Să-l hrănești. Să-l îmbraci. Ioșca Naftalin își cunoștea datoria.

Începuse primăvara la Praga. Ioșca urmărise la televizor tancarurile mării armate roșii. Pe caldarâmul orașului de pe Viltava. Către Museum. Urechile cehilor trebuiau rupte. Ioșca Naftalin îi simțise de vreo doi ani. Erau deviaționiști. După ce-l auzise pe Nicolae Ceaușescu zbierând din ecranul televizorului direct în scaunul de nuiete unde se așezase Ioșca, magazionerul șef, își schimbă atitudinea. Vremurile erau altele. Ioșca Naftalin își simțise sângele românesc circulând cu furie prin vene. Îl pișcau vârful urechilor. Pentru Ițcu și pentru Ghizella. Ioșca Naftalin sări în mijlocul camerei. Se repezi la ușă. Era în curte. Îl strigă pe Gavril Mureșan. Trimisese după Emilian Bancoș.

„Mergem la Primărie“, urlase Ioșca Naftalin. „Trebuie preluate și împărțite armele. Vin rușii să fure viitorul lui Ițcu, ori

n-am să permit una ca asta", șoptise Ioșca Naftalin.

În fața primăriei se adunase mulțimea. Era întuneric. Minerii aprinseseră lămpile. Înjurau. Cereau arme. Emilian Bancoș îl rugase pe Ioșca Naftalin să urce pe treptele Primăriei. Să spună câteva cuvinte.

„Te rog, vecine“, zisese fostul primar al orașului. Luminițele strălucneau până la zidul bisericii. Până la statuia cu apa țâșnitoare, primită în dar din partea Împărătesei Maria Terezia.

„Cetățeni, cinstea României este scăpată“, zisese Ioșca Naftalin. Se lăsase liniștea. Nu mișcau în front nici greierii. „Tovarășul Ceaușescu, care se uită la noi, ne-a apărât întotdeauna și ne va apăra de vitregia timpurilor. Armatele roșii s-au aliat cu cele ungurești și-au trădat, să fim atenți la fiecare unghur de lângă noi, am primit informația verificată că o echipă de foști honvezi au pătruns în teritoriu cu misiunea de distrugere prin orice mijloace a tuturor armăsarilor de rasă ungurească pur sânge și pe ăia care sunt pe jumătate pur sânge, și pe aceia de tracțiune, deoarece se știa, de multă vreme, la Budapesta, că minunatul nostru popor i-a încrucișat pe ăia ungurești cu iepelile pământului, obținând o rasă de cai foarte bună, care aduce atingerea mortală rasei ungare. Îi vom găsi în găurile lor pe cei care aduc atingere teritoriului nostru. Pot avea înălțimi diferite, ochi albaștri, păr vopsit, lipsă una falangă la degetul arătător drept, mustați, tunsori englezești, fețe rase ori chelii. Ei nu vor reuși a aduce atingere armăsarilor ori iepelilor acestui meleag“.

Ioșca Naftalin fusese luat pe sus. Ajunsesse într-o echipă de patrulare. Coborau pe Aleea Minerilor. Opreau fiecare necunoscut. Îl puneau să zică cu voce tare - BRĂNZĂ! Îl puneau să repete. Ascultau cu atenție. Doar după încă o verificare îi dădeau drumul. Ioșca Naftalin trecuse pe lângă apartamentul în care Ițcu adormise demult. I-ar fi plăcut să-l trezească. Să-i spună cu voce apăsată că n-are a se teme de dușman câtă vreme Ioșca Naftalin stă de pază în Medio Monte.

Prin mai, apele se liniștiseră. Minerii treceau pe la cabinetul medicului radiolog. Și controlau plămâni. Lăsau câte zece lei în bucul gălbui al halatului alb. Primeau câte trei zile de foaie de boală. Își lucrau pământurile din jurul orașului.

Doctorul Tăban privea Aleea Minerilor. În fiecare dimineață. Sta la fereastra din laborator. Seara își golea buzunarul. Își număra agoniseala de peste zi.

Anul acela fusese minunat pentru Ioșca Naftalin. Câștigase bani frumoși. Ițcu fusese sănătos tun. Găinile făceau ouă. Porcul ajunsese la două sute de kile. Doar în patru octombrie avusese o mică problemă. Se întorsese de la mină cu două ceasuri mai devreme. O găsisse pe Ghizella în pat. În dormitor. Lângă un necunoscut. Femeia avea chiloții pe cur. Ioșca Naftalin își spusese că nu se întâmplase nimic. Se uitase cu atenție la slăbănogul ce prinsese a tremura de spaimă. Era Teszler Iuda, un jidan în gura căruia nu era bine să ajungi.

„Te îmbraci în liniște și o întinzi din casa mea“, șoptise Ioșca Naftalin. „Mai repede, Iudă“, mai zisese Ioșca privind muștrător către fiica lui Chiuzbăian Visarion Stalin.

3. Ghizella Naftalin: Niciodată nu mi-o plăcut să stau la blocul ăsta de pe Aleea Minerilor. De câte ori i-am spus săracului Ioșca, să luăm o felie de pământ de la tata Visarion Stalin și să ne trântim o casă, zicea să-mi văd de oale că omul trebuie să trăiască printre alții asemenea lui. Acuma uite că am ajuns în anul unamienouă-sutenouăzeciluișiopt cu domiciliul tot în Aleea Minerilor, iară Ioșca stă cu patru sute de metri mai sus, sub o răchită, cu o cruce de marmură la căpătâi. I-am făcut-o că o meritat-o. Și pe Ițcu l-am purtat la școala de ingineri la Cluj ca să-și poată bate ăștia mai noi joc de el și să-l pună pe drumuri, cu doi copii de crescut. Așa un băiat deștept. Țu mai cu cap pe oriunde s-o dus. Din ouăle de la găinile din curte l-am crescut. Când n-o mai fost bani, am băgat chiriași în apartament ca să mai scot oareșceva bănuși. O singură dată, în vremile astea, o pus și Ioșca umărul. La un Sfânt Paște. Când n-aveam un leu în casă. S-o dus la Loto și o luat un bilet. Când o câștigat, că așa era el tare norocos, mi-o zis să-i dau o pungă de plastic, la ce-ți trebuie, l-am întrebat, să mă duc să aduc banii, o zis el și când o venit acasă flutura punga aia goală, da unde ți-s averile Ioșca, l-am întrebat și el s-o bătut cu mâna peste buzunar, erau treisutedemii, așa că am avut și miel, și prăjituri, și șuncă, și bere, și vin, și juică, de toate, în anul ăla o prins, mai către toamnă, a se îmbolnăvi. Când stau îngrămădiți mai mulți oameni, ca aici, pe Aleea Minerilor, n-ai cum ieși în drum fără să te fotografieze câte unul. Deasupra noastră locuiește Nina cu Gavril a lui Mureșan, un șef al electricienilor. Asta era. Iară Nina, o muiere mai bolnavă nici că s-a mai văzut p-aici. Asta când o ajuns la Primărie, ca secretară, pe vremea lui Emilian Bancoș, după ce ăla i-o dat un deget, o prins a-l călări în fiecare zi, la birou, acasă și înapoi la birou, că bietul Emilian o fost obligatoriu să-i găsească de lucru la o fabrică de porțelanuri, la magazie. Și de-atuncea o prins Nina a aduce blide pentru toată lumea. Le fura și le dădea cadou. Așa și zicea, Ghizella n-ai dorința să-ți fac un cadou, un set de blide adânci ori late, și eu îi ziceam că furturile n-aduc noroc și că am bani destui să-mi cumpăr, chiar dacă n-aveam și chiar dacă Ioșca îmi zicea că îs mai proastă decât o crezut. Și-apoi Nina, la care electricianul îi zicea Căpitanul meu, și-i ducea cafeaua la pat, să nu se obosească, s-o dus la bietul Emilian și la muierea lui, după un bilu, c-o rămas fără, și le-o spus că-i duce cu bilu și electricianului, din cafeu ăla și când o dus bilu și o luat cafeu măcinat de i-o lăsat pe Bancoș fără, atuncea când, pe seară, o vrut să mai pună de un cafeu. D-apoi atuncea când s-o dus, de Crăciun, la popa reformat, așa cum să duc niște domni, în vizită și în urătură, la alți domni, și la ăla erau toți frații lui cu muierele și toți o adus cârnați, iară fratele mai mic o lăsat cârnatul în hol, o și rămas fără el, că la întorsu din urătură o trecut Nina și o dispărut cârnatul. Apoi când s-o băgat la cuibarul meu și a lui Ioșca, unde aveam și un ou de lemn, pentru c-așa se face un cuibar în Medio Monte, și s-o băgat Nina într-o noapte de-o luat toate ouăle, și pe ăla de lemn, de m-am rugat să-i rămână în gât. Iară ea o prins a întreba pe vecine dacă n-au trebuință de ouă, că are câteva în plus. Și când mi-o aruncat oul ăla

de lemn în curte, era iarna și i-am deslușit urmele în zăpadă, și stătea după perdea, la pândă, am luat oul și i-am spus: stai la cutie, Nina, și ea o ieșit, o deschis fereastra și mi-o spus: Ghizello, eu n-am știință cine o aruncat oul ăla de lemn, da de unde știi tu că-i de lemn, i-am strigat eu, da o închis repede fereastra. Și în toamna când o venit ăia cinci colegi ai ei de la fabrica de ceramică din Poiana Codrului, și-o chefulit, și-o plecat în noapte, iară când m-am uitat dimineața în coteț lipseau cinci găini grase. Atuncea am chemat poliția, da ăia o zis că dacă n-am dovezi să stau blândă că mă poate da la tribunal pentru insultă. Da când s-o însurat Ițcu și mi-o zis, mamă o dată mă însor, așa că ai grijă, și am avut, caș, găini, supe, cârnuri, iară Nina se plimba ca o doamnă și căra la șnițele, cârnuri și cașuri ca n-o mai rămas pentru a doua zi. Aia n-o fost insultă când m-am urcat la etaj și am văzut-o pe ea și pe electrician dormind, iară în frigider înghețau cașurile? Nu le-am luat, da am chemat-o la raport și i-am spus, Nino adă cașul ăla că vreau oamenii să mai mănânce și n-o zis nu, ba o zis că l-o păstrat ea ca să nu-l fure altcineva. Cu găinile alea n-am putut s-o iert și i-am zis să aibă grijă. Ghizello, eu n-am luat, eu nu fur, eu am și electricianul are. I-am spus și electricianului și ăla o zis către mine, doamnă Ghizella, Căpitanul meu nu-i hoată și te-o da în judecată c-ai insultat-o. Și o plecat electricianul în anchetă, la locul de unde s-o furat cafeu și apoi la locul de unde o dispărut cârnatul și acolo s-o gătat ancheta electricianului. Eu m-am pus a citi rugăciuni și a ține zilele de marți și alea de vineri și, dup două luni, o uitat săracul electrician să vină la Nina, s-o îmbătat și la trei poduri mai sus de noi o căzut în râu și a doua zi dimineața o venit milițianul și i-o spus că are un mort. Atuncea o zis către mine că nu-i nici un bai, da să nu am noroc la ce am mai drag în lume. Adică tot hoata, dovedită de rugăciuni, tot spurcată la cuget a rămas. Da când îi de făcut rău se pricepe. Că de aia cred că Ițcu s-o băgat unde s-o băgat, după ce Ioșca s-o dus unde s-o dus. Pe Ițcu îl am mai drag ca lumina din ochi și Ițcu o adus oareșceva cârnuri pe firma lui care a avut-o, după ce o rămas pe drumuri și n-o plătit nu-ș ce taxe și o venit poliția și Ițcu o întins-o prin alte țări să păzească hotelurile ălora, în loc să aibă grijă de maică-sa, de nevastă-sa și de copiii lui. Cât suferă el p-acolo și când o văd pe Nina, cum să-mi placă să stau într-un apartament pe Aleea Minerilor. Când o fost Poliția să mă întrebe de Ițcu și când mi-o spus că de ce n-am telefon, dacă Ițcu învârtea cu miliardele, i-am spus ăluia să-și vadă de treabă și să nu știu că se atinge de văduva unui erou de la șaițecișiopt. Acuma dacă treaba va ieși cum trebuie cu Ițcu, om lua și noi o felie de pământ și-om face o casă. Pentru nepoți. Că eu am casa aia definitivă sub răchită unde m-așteaptă, eu răbdare, dragul și bunul meu Ioșca Naftalin.

De la fereastra fostului laborator de radiologie, o tânără privește speriată spre Aleea Minerilor. Maria Teszler era nemăritată. Pățise pocinogul. În cimitir. Lângă o răchită. Rezemată de o cruce de marmură. Ajunsesse la Maternitatea Spitalului Orășenesc. Privea spre cer. Începuse ploaia. Prinseseră a se rupe și apele.

luca pițu:

„Mai bine să treci drept fraier și nebun decât venal:
adicătelea cu vile și funcții cumpărabile“ (II)

Cassian Maria Spiridon: Credeai că vei reuși să publici vreo carte, până la Revoluția din '89 (dacă observi, refuz să-i spun Poluție, Loviluție etc. - pentru a apela la nominalizările tale - dintr-un motiv pe care îl știi bine), se înțelege, în patria mamă? Cum ai reușit să publici, totuși, în 1988, în străinătate, o carte?

Luca Pițu: Nu credeam, drept care mi-am și retras dactilograma *Navetei esențiale*, depusă la Editura Junimea în 1980, pentru a cărei tipărire s-au bătut și Lucian Vasiliu¹⁾, intervenind frecvent la Andi Andriș (cel găinățat de cucul din cireș), și Gheorghe Drăgan, redactorul de carte, ce-mi concoctase un judicios referat. Când, în urma percheziției domiciliare și a anchetei din 1983, m-am convins că nu mai am oportunități acolo, cu redactorii speriați de Bulibașa Virgil-Briceag²⁾, m-am adresat, cu altă carte, *Exerciții de recitare*, la... Cartea Românească, unde și azi așteaptă întunericul tiparului, agrementată cu referatele externe de la Paleologu și Liiceanu, dacă nu vor fi pierdut manuscriptul la una din numeroasele ieșiri inundante ale Râului Dâmbovițos. În privința opusculului publicat în străinătate, la Muizon, lângă Reims, prin Editions A l'Écart, precizez că-i un *tamizdat*: o broșură despre Creangă și istorioarele sale deocheate, semnată, din vina precautului Jean-Paul Goujon, doar cu inițialele noastre. Un exemplar din cele două sute, luxos și ornat cu o gravură stupefiantă, se găsește la Biblioteca Universitară a Iașilor, printre alte cărți rare, bine gospodărite însă de doctoralul Liviu Papuc. Am scos-o fără aprobare din patria socializată: sub formă de epistolă către Goujon, cu carele corespondam din 1975. Îi expediasem texte lungi, deghizate în misive, cu gândul parșiv că, de-aveam să emigrez vreodată, urma să posed belșug de materie primă pentru articole, studii și alte eseuașe. Tot așa își scosese și Noica, în anii cincizeci, opera despre Hegel; tot așa expediam și numere din „Dialog“ ori „Opinia studențească“ unei vecine a Monicilor Ierunceni, întru comentare la Europa Slobodă. Plasa ceașie nu era perfectă: găurile nu-i lipseau³⁾. Din 1990, înflorind șansa de a scoate cărți și sub „partea noastră de cer“, am uitat total de publicatul în străinătate, măcar că opusculului meu i s-a consacrat o săptămânare mai mult decât favorabilă în *L'imbecile de Paris*, concurentul „Idiotului“ *International*⁴⁾. Nu-i dezavuez pe ai de-și transpun opurile - odată cu ofurile - în idiomuri etranjere: sunt cărți de vizită bune de exhibit la vameși, grăniceri elvețieni, polițai, ori aducătoare de invitații la colocvii și congrese. Pe mine nu mă mai interesează în mod special. Și, apropo de Loviluție, să-ți zic ceva: chiar

dacă vă ieșea figura, vouă, organizatorilor eventualei adunări populare din 14 decembrie 1989 în Piața Unirii⁵⁾, tot de la București se aștepta schimbarea macazului, tot de la oamenii lui Gorbi, prin lovitură de stat și de șezut, cu aparențe revoluționare și poluție brucano-ilescano-walter-și-petre-romanescă; tot cu betranii *kominterniști*, dornici să-și adjucece și Securitatea, cu care se șterg la fund în continuare, și privilegiile momenclaturiste. Asta e! Pentru mine era posibil să se vorbească de Revoluție, în sensul lui Del Chiaro, dacă masele dezlanțuite ar fi spânzurate și un singur gradat al Securii, unul singur, să fi fost el Ristea Priboi, Ciurlău, Boțârșan ori Nikolski. Altmăneri... rămâne cum am zis.

C.M.S.: De ce ai refuzat premiul pentru eseu al Uniunii Scriitorilor din România? Ai acceptat, în schimb, pe cel al „Convorbirilor literare“, al Fundației Poesis etc.?

L.P.: Pe al Uniunii îl voi fi respins și din cauză că, având membru, nu eram membru al acesteia. Dânsa, după 1989, trebuia, încetând de a mai funcționa ca nomenclatură de privilegiați ai condeului, să-și înlocuiască și paturile, și curvele. Mircea Dinescu, noul ei prezident, avea menirea s-o reboteze, solemn, Asociație ori Societate de Auctori, să nu-i îngăduie să mai rimeze cu Huniunea Sovieticilor. Membru nu vreau să devin al vreunei instituții, de asociat mă pot însă asocia... cu egalii mei, cu soții respectivi, pentru o vreme. E drept că premiul l-a refuzat, în numele meu, Dorin Spincanu și fiindcă era pentru debut în eseu. Or, eu eseuouam de 15 ani, nu mai eram așa de june la data apariției *Navetei esențiale* și a *Sentimentului românesc al urii de sine*. În fine, asta e. Juriul, din care făcuse parte și Mircea Martin, fusese bine intenționat. N-am nemica a-i reproșare. Dacă, vreodată, acceptă să-și schimbe numele instituția în cesiune, poate conta pe bunăvoința mea de recipiendar virtual. N-am nemica de zis cu Eugen Uricaru, carele, ridicând mai puține pretenții intelectuale decât Manolescu, o gestionează, ca sindicat, foarte onorabil și nu emite exigențe politico-ideologice... exesive. Ne arde - pe noi, nemembrii - doar la timbru literar. Am acceptat premiile celelalte, cu bucurie, și pentru că m-au prețluit la nivelul pe care și eu îl cred a fi al meu: de ești, atipic și impenitent, de oarece anvergură al neamului nostru de fărșeroși (izbăviți, printr-un miracol, din Marasmul Istoriei).

C.M.S.: Te-ai implicat, pe cât posibil neutral, în, te citez, „bătălia anului 2001, într-o revistă «Convorbiri literare», revistă la care, în momentul când am

preluat-o, ai susținut, un an încheiat (fapt care, după spusa ta, te-a și mirat) o rubrică. În anul următor n-ai mai colaborat. De ce?

L.P.: Jonglerul, nemurit și de Uhland și de Borges, intra definitiv în Bătălia de la Hastings, călare, dar cântând lese din *Cântecul lui Roland*, ba și lăsându-și oasele pe câmpul de luptă după ce prevestise victoria Normanzilor; eu - mai sceptic? mai norocos? - mă voi fi angajat, în Gâlceava Anticilor cu Postmodernii Danilovantonesieni ahtiați după noi surse de parai, așa, patafizicește, aidom gentălmanului dornic de harță pentru o cauză părand pierdută. Am ieșit viu din respectivul conflict de interese, cu toate că nu-i presimțeam fericitul sfârșit: victoria împotriva „monstruoasei coaliții“ dintre Poctul Nesățios și Liricul Potlogar (care, pe vremea când se afla prezident de consiliu giudețean, chiar pe ziarștii de la „Monitorul“, foștii săi sprijinitori electorali, îi amenința telefonicește cu caftirea fizicală... ori numai cu suprimarea violentă a gazetei lor, ori de câte ori aceia devoalau cetitorilor matrapazlâncurile financiare, și alte abuzuri strigătoare la cer, ale Prim-Secretarului de școală nouă). Ca un gentălman, cercam să vă ajut, cu modestele mele mijloace pixuale, față cu prejudecățile favorabile plutind, în restul țării, peste capetele danilovantonesiene, de parcă acestea, după 1989, nu s-ar fi adaptat din mers la sușanele Postmodernității Atotbiruitoare și n-ar fi meritat, cel puțin unul dintre ele, să zacă, într-un eventual stat de drept, după zăbrele, alături de al ginerelui spărgător de case de schimb. Buuun. Să-ți răspund acum, indirect și clarobscur, la întrebarea propriuzisă, la chestionarea în legătură cu abandonul rubrical. Ei bine, află tu că, în impostura de anarhist, detest funcțiile, ierarhiile, șefiile, ceea ce înseamnă că nu le râvnesc și îmi stârnesc numai pofta de a le contra și „deconstrui“. Ca anarh însă, îndoindu-mă c-ar fi capace popoul de autogovernare ori că, din când în când, n-ar trebuie nomotetul sau simplul dictator să mai pună gârbaciul pe fesele dumnealui păroase, ca anarh dară, accept necesitatea unei minimale holarhii, organizări, structurări, solicitând totodată un loc discret, nu neapărat codaș, în interstițiile coagulării societale. Drept care, în momentul când m-am trezit clasat, o singură dată de altfel, în urma unui ipochimen tern, neasărat + hiperexact, doar fiindcă venise prin concurs de circumstanțe neatenuate direct pe post profesoral la Filo, am reacționat cum știi, nu fără a-mi aminti și de Cornel Mihai Ionescu⁶⁾, cel de o viață asistent ori lector la Literele Bucureștote, unde-l știe toată lumea ca as intelectual, mai tare și decât Liiceanu, măcar

că, acum șase ani, nu-și susținuse doctorala teză. Recții și decăcanii, nici sub Ceau, nu deschideau gura decât admirativ în prezența lui, pe când aici, în Iași carnavalesți ai petrecerilor noastre, cel cu garsonieră trece drept mai puțin talentat decât îl cu apartament vast, iar locuitorul de vilă nu poate fi decât geniu neînțeles (chiar de nu se îmbată zilnic, dar se chivernisește cât Amicul Nostru din Kitejgrad). Cred eu, în nătângia mea, că forța intelectuală a cuiva s-ar cuveni prețluită cu alte instrumente antropologice, nu după reușita socială a ciolovecului. Faptul c-am locuit peste un deceniu în blocotețul Cartierului Latrin mă preschimbă oare în ultima sculă a basculei iașite? Al doilea motiv, și cel mai important, de renunțare a fost unul strict tehnic: nu-și făceau meseria corectorii. Degeaba clocea Danilov excelente refutări la Omul Marinou ce acuza "Convorbirile literare" de a-l fi publicat pe reacționarul Pan M. Vizirescu, ori la acuzele antonesianoleniniste de "legionarism", degeaba le mijota el, grozave dacă nu-și îndeplinea obligațiile de corectură, lăsate în seama nevestei, de-mi ieșeau eseurile bogate în "cochilii" tipografice, încât îmi reproșa Doamna Ana Cojan c-am formulat cu intenție "Magistratul" - în loc de "Magistrul" - din Țicău). Al treilea motiv: nevoia de a nu rămâne confundat în local, în cumetrial, în provincial. De aici, contribuțiile textuante la "Viața Românească", "Familia" (unde voi fi servit și de pretext unei tentative de pedeserizare simușiană a revistei bihorene) "Hyperion", "Antiteze", "Cuvântul", "Steaua", "Vatra" (unde rubrica de divagațiuni bahluviașite îmi era suprimată după oarece presiuni hoșiene și alte șantaje cu suprimarea subvențiilor soroșiene), "Orizont", "Interval" ori "Apostrof" (unde notulele mele i-or speriat, prin incorectitudinea lor ideologică, și pe Doru Vartic și pe Ion Bogdan Lefter), "România literară" sau "Poesis".

C.M.S.: Tot în nota cu pricina, din ultima ta carte, *Temele deocheate ale timpului nostru*, afirmi despre "Convorbiri literare" că, citez, "ele și-au jucat menirea, cu asupră de măsură, sub junul Maiorescu. Restu-i logoree, parodie, aflare-în-treabă și impietate față de veacul al nouăsprezecelea cuțovlahicesc". Renunțăm la tradiție? Închidem „Familia“, „Vatra“, „Ateneu“, „Ramuri“, „Viața românească“ etc. etc.?

L.P.: Acolo, în *Temele deocheate ale timpului nostru*, gândemul citat de tine se ivește oarecum din exterior, suflat la urechea mea stângă, cu care îndeobște captez inaudibilul, de o voce streină mic. Acel gândem nu mi-l asum în totalitate, deși am vibrat la contactul cu el și l-am reactualizat iarna trecută, la Strasbourg, atunci când olteanca de soție a lectorului suedez, căreia-i arătasem niște numere din "Familia", se mira mult de banalitatea numelui revuistic, fiindcă, deși titrată la București în limbi străineze, nu știa nici de Iosif Vulcan, nici de al Eminescului debut, nici de originea publicației transilvane. Dar interpelarea ei o găseam binevenită, cam cât una relativă la numele convorbiric, ușor obsolet *anno Domini 2003*, sau la "Poesia", atât de anost și dând o greșită impresie, din prag, asupra organului tău anual, în timp ce "Poesis", cu intitulare mai defamiliarizată, străluce și lucefereste. În fine, judecând la rece, nu mi-ăș aduce obolul la dispariția "Convorbirilor literare", indiferent de numele purtat, decât dacă, printr-o imprezibilă nenorocire, ar cădea iar în labelle troicii de nefericit suvenir, ce le scotea, în format liliputan, ori de câte ori ieșeau de sub teasc, adicăteala extrem de rar.

C.M.S.: Din ce mi-ai spus, să înțeleg că arderea Bibliotecii din Alexandria a fost binevenită?

L.P.: Cam așa. Căci, fără preacinstita combustie bibliofagă, eram de vreo câțiva secolii intrați în inomabila postmodernitate, iar statul universal + omogen, visat de trioul Hegel + Kojeve & Fukuyama, deja implementat la toate răspântiile, nu s-ar mai fi aflat în stadiu de fantasmare politologică și scremere politiciană. Fără *felix culpa* cu pricina eram azi, cu toții, niște animale multiculturale, bine hrănite cu alge și emisuni tembelizuale, politicamente corecte, ataraxice, nespăimite de globalizare, poluția mediului, atentatele teroristilor, iar Țepeșag nu ar fi clamat, de la înălțimea „Cuvântului“, că literatura + arta sunt, ca și el, pe ducă.

C.M.S.: Nu mi-am dorit glorie de martir, ci de supraviețuitor, de povestaș spune Iisus, când este întrebat, la momentul lapidării femeii adultere, după obiceiul iudeu, la cap.8.7 din Evanghelia după Ioan: "Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei". Nu te-ai gândit c-ar putea veni cineva, dintre colegii tăi universitari, să te întrebe același lucru? Dacă da, ce i-ai răspunde?

L.P.: "Colegului" (*id est*: securiciului, universecuritarului, universecumetriului, dolarial au ba) i-ăș răspunde cu salve scurte de salivă, apotropaice ori numai spurcatoare, după caz. Săndel Călinescu, Pavelii, Țucu Andriescu, Viorel Barbu, Anca Sîrbu, Porcuța Spănu *en savent quelque chose* și pot întări spusa pițuliană. Colegilor propriu-ziși, care n-au mișcat în front înainte de 1989, dar nici nu m-au vituperat în ședințe *ad hoc*, acceptând să ne salutăm pe stradă când eram în dizgrație și cu pretorienii la popou, lor le-ăș face trimitere, mai cu seamă dac-ar fi din propria mea catedră, cătră următoarea anecdotă creștină: "O mulțime isterizată se pregătește s-o lapideze pe femeia adulteră. Iisus intervine: *Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei*. Toată lumea se oprește, o singură femeie, nu prea tânără, se apropie cu un pietroi în mână și zdrobește cu sălbăticie chipul păcătoasei. Atunci, Iisus intervine din nou: *Mă calci pe toți nervii, mamă!*"¹⁰). Ei ar pricepe imediat că Maica Domnului, născută fără păcat personal, iar la catolici și fără păcat strămoșesc, ar fi fost îndrituită, conform travestirii blasfematorii din anecdota antecitată, la gestu-i pedepsitoriu. Sigur că nu așa ar fi reacționat creștinii comunităților primitive, nonviolente în principiu, nu însă și tribunalele inchiizitoriale

de mai târziu, prompte în a le livra pe "vrăjitoare" brațului secular. Acum, nu lor ci ție răspunzându-ți, îți reamintesc de numeroasele șiretilicuri ale Securoilor după 1989: cei mai spăimiți - precum Rotaru, Wolf, Boțârlan sau Ciurlău - răspândeau despre ei înșiși zvonul că au murit, că au infarct, că li-s bolnavi copiii și nevestele... *et patati et patata*. Iar Românul, iresponsabil ori cumetrial, se înduioșează, îi căinează, i se umezesc pleoapele, uitând de Sighet, de Aiud, de Canal, de Rezistența Montană și de rest. După preluarea puterii de Frontul Securității și Nomenclaturii, FSN sigilat, teama dispărând, Poliția Gândirii revenind ca SRI, iar colaboi ei ca miniștri, prefecți, rectori, decăcani, deputați sau senatori, rămân disponibile astuțiilor argumentative, ei, foștii (marxiști, ateii, călăi), acuzându-și victimele de a nu fi creștine și de a nu ierta, fără a li se fi cerut scuze, așa, din start. *Fără violență!* nu e întâmplător un slogan lansat chiar de Augustin Buzura, agentul de influențare pozitivă al Ceaușității la Europa Liberă și prin Apus, unde repeta că necazul major al Patriei sunt Ungurii, nu Bolșeviciul, nu Moș Nekulay I de Scornicești. Argumentarul acesta, după năpărlirile-i incerte, servea eficace neamului politrucial. Astfel, și nu întâmplător, cumnatul lui Dorin Spineanu, ultim secretar peceriu al Uzinelor Tehnoton, mă întreba odată dacă mi-s procuror și instruiesc procese. Ce puteam să-i răspund? Că nu mă consider nici acuzator public, nici victimă, ci martor în procesul comunismului din interiorul meu... dat fiindcă acela din real, cum bine vedeam, nu are loc. Îi spun, îi narez, îi teoretizez - îi tematizez adicăteala - pre toți: și pe victime și, pe torționari, și pe intermediarii acestor extreme. Indiferent de păcatele mele, multe și veniale, căci, în lumea noastră sublunară, nimeni nu-i perfect, nici paragon de virtute. Îmi iau acest drept așa cum mi l-am luat pe acela de a mișca în front înainte de 1989. Nu mi-am dorit glorie de martir¹¹), ci de supraviețuitor, de povestaș, de punător în temă. O am. Sunt mulțumit, iar vicleniile argumentare ale "colegilor" le disec, decortchez și spulber cu dezinvolură cajvaniană.

C.M.S.: De ar fi să faci o nominalizare a celor fără de "păcat", după a ta grilă, care ar fi aceștia? Voi să-ți amintesc (păcate ale tinereții) de cel puțin doi-trei ce ți-au făcut fețe și prefețe la ale tale cărți și astăzi sunt pe rotisor, la foc mic și de nestins.

L.P.: Nimeni nu este perfect în orizontul nostru sublunar, cu excepția, notabilă, a Redemptorului și a preasfinte sale mume. *Car, non seulement Jesus était fils de Dieu, mais sa mère aussi était de bonne famille*. Asta nu ne împinge totuși să cădem în cursele întinse de argumentații politruciale ai Securii, mai cu seamă în următorul sofism: Toți am fost vinovați și, prin urmare, nimeni nu-i condamnabil. Comportă grade și nuanțe culpabilitatea. Vezi Jespers: *Die Schuldfrage*. Păcatele însele sunt clasificate de teologi în veniale și capitale. Nu aș putea întocmi liste decât pentru amicii mei, trecuți ori prezenți, cu păcate veniale, asemănători mie. Tot aici i-ăș anexa pe marii disidenți și opozanți politici (de la Părintele Calciu & Paul Goma până la Doina Cornea, Dan Petrescu, Liviu

(continuare în pagina 14)

convorbiri incomode

Cangeopol, Gabriel Andriescu, Dorin Tudoran, organizatorii adunării neizbutite din 14 decembrie 1989, László Tókes și răzvrătiții timișoreni, minerii din Valea Jiului ceaușiu, manifestații brașoveni din 1987), pe cei 18 din enumerarea pariziană a Angelei Marinescu, pe Liviu Ioan Stoiciu, pe intelectualii ponderați, universitarii au ba, de talia unor Livius Ciocârlie, Mircea Martin, Gheorghe Grigurcu, Petre Țuța, Alexandru Mușina, Marcel Petrișor, Gheorghe Crăciun, Șerban Foartă, Dan C. Mihăilescu, Al. Cistelean, Gheorghe Săbău, Adriana Babeți, Mihai Zamfir, Irina Mavrodin, H.R. Patapievic, poate chiar pe Andrei Pleșu, Nicolae Manolescu... și numeroși alții - de ordinul sutelor de mii, cetățeni sau rurali, nevoiași ori chiaburi, analfabeți sau cărturari, juri ori vârstnici. Nu-i uit nici pe cei fără de păcat, bucurându-se, azi, de viziunea beatifică, *facie ad faciem Domini*: martirii tutulor bunelor cauze autohtone (Horia & Cloșca, fără Crișan, țărani împușcați, la 1907, în Fischerland, morții de la Timișoara și București, Gheorghe Doja, grănicerii nășăudeni, Mihai Românul din Bireag, inginerul Ursu, Agarici și liberatorii Basarabiei, unchiul meu căzut la asediul Odesei și căruia îi duc mai departe prenumele, băieții viteji de la Mahadajonda, eroii anticomuniști din Carpați, gospodarii exterminați la Canal, *e tutti quanti*...). În privința prefațatorilor mei, o observație: eu, cu de la mine putere, le voi fi acordat acest statut, precedându-mi opurile cu textele de ale dumnealor. A lui Liviu Antonesei, introductoare la prima ediție a **Sentimentului românesc al urii de sine**, o recuperam dintr-un vechi și uitat număr al "Dialogului", unde viitorul prim-secretar¹²⁾, justițiabil pentru malversațiunile sale administrative¹³⁾, vorbea mai mult despre el însuși sub pretext că tematizează despre mine. Mi-am făcut-o cu mâna mea, n-o regret. La fel e și cu prefața lui Bogdan Lefter la **Insem(i)nările Magistrului din Cajvana**. Deși avem opțiuni ideologice osebite și relații pe muchie de cuțit, aș relua-o la o eventuală reeditare, căci o cred judicioasă, așa cum am procedat și cu a lui Mircea Mihăieș, introductoare și la a doua ediție din **Naveta esențială**. Aceștia ar fi cei trei prefațatori problematici - unul convertit de la infantilisme și sinucideri perlocuționare la potlogăreme remunerate, ceilalți doi numai la corectitudine politică ocazională, că pamfletul antipitulan pus în fruntea ediției secundă a **Cafenelei hermeneutice**, din rațiuni publicitare¹⁴⁾, nu-l mai pun la socoteală. Nici prefețele unor Gheorghe Grigurcu, Aurel Pantea și Cornel Moraru, ce mi-s deosebit de dragi.

C.M.S.: Te declari anticumetrial. Dar de prieteni cred că nu te-ai lepădat. Care sunt aceștia?

L.P.: Îi dau, la întâmplare, și numai pe cei din lumile intelectuală + universitară: Șerban Foartă, Paul Goma, Dorin Spineanu, Radu Mareș, Sandu Mușina & Gheorghe Crăciun, Silviu Alupei, Jean-Paul Goujon, Marcel Petrișor, Iulia și Leo Bartfeld, Aurel Dumitrașcu, Adrian Alui Gheorghe, Nicu Sava, Radu Florescu, Gellu Dorian, Doina și Liviu Ioan Stoiciu, Mihaela Spineanu, Traian Ștef, Teodor Saulea și Vasile Zincenco, Ionel Necula, Magda și Petru Ursache, Ion Mircea, Cezar Ivănescu, László Alexandru, Dumitru Ungureanu, Mihai Gălățeanu... Foști amici de care-mi amintesc; deseori, cu încântare: Georg Wellmann, Karl Prelicz, Maria Mailat, Lucian Vasiliu, Liviu Cangeopol, Dan

Petrescu, Liviu Cotrău, Doru Brana, Petru Creția, Virgil Mazilescu, Sergiu Streza, Sandu Vornicu. Prietenii mele se adevărează, de regulă, tensionate, critice, polemice, anticumetriale, fără a fi numai decât severe sau exigente. Am întreținut chiar amicitii paradoxale cu doi dintre "colegii" și sicofanții mei personali: Victoria N. și Sorin-Constantin P. Țineau enorm la mine și, totodată, își elaborau, conștiințioși, rapoartele, edulcorate, către Organul Subventral, apărându-mă cât le sta în putrință ori punându-mă la curent cu nemulțumirile aceluia. Dumnezeu să le vegheze somnul... dacă poate. Și poate.

C.M.S.: Ce gânduri editoriale apropiate sau mai depărtate are Magistrul din Cașvana?

L.P.: Să scot o ediție secundă a **Insem(i)nărilor Magistrului din Cajvana** păstrând din întâia doar titlul, placat peste niște conținuturi totalmente noi. Fi-va greu, dar sper să-mi iasă figura.

L.P.: Cu ce alte întrebări ai fi vrut să te confrunți?

Habar nu am.

C.M.S.: Pe când reluarea rubricii la „Convorbiri literare“?

Știu eu? Oricum, invitația fiind tentantă, voi cugeta la ea o vreme. Nu rubricatul m-ar ispiti, cât unele intervenții rapsodice, neperiodice + intempestive.

L.P.: Solicitarea de care nimeni nu a fost scutit: câteva cuvinte despre actuala serie a „Convorbirilor literare“.

L.P.: Am înregistrat cu încântare întoarcerea "Convorbirilor" la formatul lor inaugural, maioreșcian, de revistă în sensul strict al termenului, nu de ziar ori de magazin, cu șanse sporite de perdurare în colecții și biblioteci. Vorba ceea: revoluția triumfă, la stabilimente eroticești, când se schimbă și mobila și prestatoarele de servicii tarificate. Ați înlocuit paturile la noul sediu, ba și o bună parte din meretrice - fapt îmbucurător. *We can't stop progress*. Când se vor lăsa la vatră și cele două-trei pensionare la care mă gândesc eu, va domni eterna pace sub chipul perfecțiunii, și asta se va întâmpla, după modestele mele suputațiuni, în săptămâna cu patru zile de joi. Atunci va sălta și Academicianul pe postul, invidiabil la culme, de secretar general al redacției, iar împotriva adversarilor danilovantonesieni nu vă veți mai blinda cu dinozaurii vechitudinii inatacabile.

NOTE ȘI ALTE TRIMITERI

1. Iată, zic și lucruri bune despre Lucian, carele îmi era și vecin de blocoteț, pe Corabia Nebunilor, și amic. L-am solicitat ca martor, semn de încredere, și la perchezitia efectuată de Secii Curiști în domiciliul subsemnatului, pe 18 mai 1983. Nu s-a eschivat.

2. Ce striga, infiorată de emoție: "Gata! S-a dus dreacului Tânăra Generație Neastâmpărată. Am scăpat, în fine, de Optzeciști!" Acum, l-a adus Hoișie-Corbea prodecen la Jurnalistică. Să se interpupe sănătoși în fund cei doi profitori ai discriminării pozitive în favoarea minorităților conlocuitoare! Nu mă deranjează excesivamente.

3. Cea perfectă nu are ochiuri, dar nici Big Brother nu vede nimic dincolo de ea.

4. Cf. Ion Creangă & Mircea Nedelciu: **Povestea pulii**, Editura Nemira, București, 1998, nota 4, p. 21.

5. *Un coup de chapeau* pentru toți cei ce au fost arestați și anchetați atunci: Aurel Ștefanachi, Ștefan Prutianu, Odobescu, C.M.

Spiridon și ceilalți ce, riscându-și cariera și pielea pentru un nobil protest antibolșevic, au dovedit că au *cojones* la purtător și că bucuria curajului nu piere pe malul mîlosului Bahluviu.

6. Și de Liviu Cangeopol, paginat, în primul număr al "Dialogului" postrevoluționar, tot de Hoișie-Corbea regentat, undeva spre coadă, în partea de jos a paginii, cu litere mititele: după ce Listașul Nostru îl "denigrase" drept "parazit social deghizat în opozant politic", într-o scrisoare trimisă, la cererea Organului Subventral, spre BBC, lui Cristian Mititelu. C-așa era pe-atunci.

7. Și încă una: degeaba se crede Nichita nostru din Kitejgrad geniu și/sau agent al NKVD (cele două posturi nefiind, cum s-a văzut la Wittgenstein, deloc incompatibile), de la o vreme eu nu mi-ți-l percep decât sub specia unui liric talentat și... oportunist. Îi voi fi mirosit cu regretabilă întârziere suplețea existențială: abia când selecta, pentru **Ureghia de cârpă și Apocalipsa de carton**, cele mai puțin corozive din intervențiile sale în presă, tocmai spre a nu deranja prea mult Regimul Burghezo-Moșiliesc în curs de perenizare, susceptibil însă de a oferi oscioare cu măduvă și unor poeți, famelici ori numai alergători după vreo sinecură.

8. Editura Paralela 45, colecția "Deschideri", subcolecția "Polemici", București, 2002, pp. 55-58.

9. Semnalez similaritatea excluderii mele din învățământ cu a lui Pleșu din PCR (după scandalul cu Meditația Transcendentală): la el, erau șantajați colegii cu desființarea institutului în care lucrau, la mine - cu desființarea secției de franceză, deja în reducere de activitate. "N-avem locuri la admitere pentru că te laudă la Europa Liberă", îmi susura, ori de câte ori îmi încrucșam pașii cu ea pe coridoarele universitare, Mihaela M. Aceași vituperatoare aprigă, mai cu seamă în ședința de excludere, venea la școală, după 22 decembrie 1989, îmbrăcată în negru, cu o Biblie în mână ridicată, predicând pocăința și reconcilierea generală, iar necunoscuților le povestea cu mândrie că mă cunoaște și că-i arătasem multe documente secrete ale disidenței românești, ca o dovadă vie a încrederii mele în ea. *C'est la vie! Toujours parșivă! Când lucrezi la colectivă*.

10. Apud Gerard Genette: *Figures V*, Editions du Seuil, Paris, 2002, p. 134.

11. Măcar că, asemeni altor câțiva Bahluvieni Esențiali, se zice că am figurat pe o listă de împușcabili: dacă nu venea, veloce, Loviția, azi eram, poate, risipiți în amintirile, tot mai firave, ale prietenilor și rudelor. Ori obiect de spiciuri patriotarde, și anuale, la tembeliziunea oficială. Dar Zeul a dat altă inflexiune evenimentelor, favorabilă nouă. Să-i plecăm dară, în continuare, "a noastre iremi".

12. La care Nichita Danilov, poet cu simț acut al avantajelor imediate, se va fi dus în vizită de împăcare, după acerbele polemici din "Monitorul", însoțit și de cățelu-i. În 1996, desigur. Atunci or pus la cale a lor "monstruoasă coaliție".

13. Într-un stat de drept necumetrial, firește.

14. Din rațiuni publicitare... și pentru a-mi dovedi că posed o bună capacitate de încasare.

A consemnat
Cassian Maria Spiridon

Tatiana Slama-Cazacu este un nume care de mult timp nu mai are nevoie de nici o prezentare: a scris patruzeci de cărți și peste 450 de articole de psiholingvistică, lingvistică, psihologie, sociolingvistică, semiotică, multe dintre ele apărute în străinătate, editează unica revistă internațională de psiholingvistică, este președinte de onoare al Asociației Internaționale de Psiholingvistică. De această dată, autoarea propune cititorilor un volum de beletristică, **8 Patimi. Nuvele „de sertar“** (Iași, Editura Polirom, 2002), important cu atât mai mult cu cât, după o lungă poveste a numeroaselor încercări de publicare, începută în 1947 (!), a putut să treacă, în sfârșit, de tipar.

Astăzi, pare neverosimil sau oricum greu de înțeles, cel puțin pentru publicul mai tânăr, că un destin literar nu s-a putut împlini așa cum promitea: prima nuvelă, **în Vinerea Mare**, publicată, în 1947, în revista severineană **Provincia**, a fost premiată *ex aequo* cu **Capul de zimbriu** de Vasile Voiculescu. Numai că bucuria succesului debutantei a trebuit să se oprească aici. De atunci, fără să uite o clipă de nuvele, Tatiana Slama-Cazacu și-a dedicat destinul carierei științifice. De ce nu au putut apărea în acest lung răstimp, mărturisește însăși autoarea:

stop cadru

„pentru că nu se făceau concesiile «proletcultismului», «realismului socialist», nu apăreau apoteoza «clasei muncitoare» și înfierarea «foștilor», respectiv lipsea «omul nou», iar aceasta conta în acea epocă“ (p.216).

Publicarea acestui volum, în forma în care el a fost conceput, are aproape semnificația unui dar divin pentru că, oricât de bizar ar părea, Tatiana Slama-Cazacu resimte cu tristețe refuzul constant al destinului de a ajunge în lumea literelor, lucru care ar fi constituit mai ales o împlinire sufletească: „... le public pentru ca să se înțeleagă că ipostaza «de sertar» nu a însemnat nici creație subită - ca nașterea din coapsa lui Jupiter - , nici «punere la păstrare» definitivă, ci le-a vegheat, o preocupare constantă, cu încercări de cizelare (până și în corecturile actuale!)“ (p.219).

Timp de mulți ani, volumul s-a numit **Săptămâna Patimilor** pentru că „include o dinamică ascendent tragică, ajungând apoi la *catharsis*-ul final al binefacerii «visării» (patimă, totuși, prin obstinație). Iar concentrarea pe o idee, un sentiment, un complex senzorial, până la exacerbare, o vedeam ca pe o «pasiune», cu dublul sens, unul care include și imensa suferință, a

Sensul patimii

alina boboc

«patimii»“ (p.220).

Cartea cuprinde opt texte, ordonate nu cronologic, ci potrivit unui mecanism intern de succesiune: **Doamnele. Într-o noapte, când negurile cântau, Parfum de călțunași, Cofetăria „La Omul de Șocolată“, Tarantella, Fusta Doamnei Notar, Ochii. În Vinerea-Mare, Muntele-cel-Mare și Omul care a zburat.** Fiecare text este concentrat pe un simț primar sau mental, exacerbând la personajul în cauză. Încă de la început, autoarea își îndrumă cititorul: „Omul este compus din toate aceste frânturi pe care le mărește lupa. Laudă mirosului și gustului, văzului, auzului și pipăitului, iubirii, dorului și

locurilor prin care trecuse: cea din frizerie, din tutungerie, din fabrica de hârtie sau de la abator. Atras de mirosul de călțunași al unei fete, apoi de călțunașii din grădina ei, o vizitează seara; aici i se aruncă în cap un preparat de funingine neagră care îi pătează fața și hainele dar, mai ales, îl lasă fără miros pentru toată viața.

Nuvelele Tatiane Slama-Cazacu, întotdeauna cu eroi masculini, dar de fiecare dată puși în relație cu o prezență feminină care are o influență cel mai adesea nefastă asupra lor, se sfârșesc ciudat, imprevizibil, opus orizontului de așteptare al cititorului. Eroii au un destin ridicol, dramatic sau tragic în mod gratuit, fiind pedepsiți pentru „patima“ lor. De pildă, profesorul sărac din **Cofetăria „La Omul de Șocolată“**, care și-a dorit de când se știe să poată mânca o înghețată sau o prăjitură bună și scumpă, ajunge prizonierul „patimii“ sale, cea a gustului pentru dulce. Mioara cea grasă, amintire din copilărie, acum patroana cofetăriei, îl suprasaturează cu tot felul de prăjituri delicioase, până când eroului îi trece prin minte s-o ucidă pentru a scăpa de atâta dulce, devenit greșos prin cantitate. Ciudatul croitor pentru bărbați, domnul Dobre, din **Fusta Doamnei Notar**, face comotie cerebrală și moare, cu sângele și-roindu-i pe nas și cu o bucată din fusta clienței în mână, în mijlocul străzii.

Ultima nuvelă, **Omul care a zburat**, al cărei personaj este surprins în hățișul ridicol al pregătirilor de zbor, lasă totuși cititorului un sentiment optimist: omul, prizonier al simțurilor sale, al gândurilor și visurilor, nu este totuși un învins al propriului destin.

Astfel, simțurile-„patimi“ supun, pedepsesc sauucid „gazda“; „pedepsele“ sunt gradat dramatic-tragice pe parcursul volumului. Din această perspectivă, cartea poate fi privită ca un tot coerent, compus din variații pe aceeași temă, a patimii devenite vină, sau fragmentar, pentru că fiecare nuvelă își are individualitatea ei.

Eveniment editorial al Salonului de Carte Gaudeamus de la sfârșitul anului 2002, volumul de față oferă o bucurie intelectuală rafinată și sensibilă, conferită de migala și răbdarea cu care autoarea a zăbovit o jumătate de veac asupra textelor, cizelându-le neconținut.

Tatiana Slama-Cazacu

8 PATIMI
Nuvele „de sertar“

gândului încăpățânat, obsesiei reveriei și afectelor neexprimate“ (p.5).

Un statut special are nuvela **Parfum de călțunași**: început în 1957 și apărut în 1966 în **Viața românească** (nr. 10, p.34-40), acest text pare să fie primul care a abordat ca temă literară mirosul, analizându-l cu o astfel de finalitate estetică. Astfel, personajul „dom' Mucava“, un fel de pierde-vară care schimbă mai multe slujbe, toate ușoare, dar nici una aducătoare de venituri substanțiale, totuși, se poate mândri cu ceva: e înzestrat cu un extraordinar simț al mirosului, care nu se poate obișnui, cum, în mod normal se întâmplă, cu nici o senzație specifică

martin walsler:

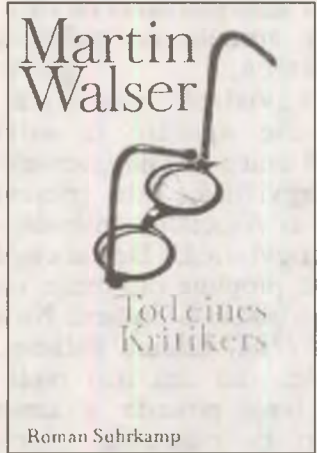
Moartea unui critic

Eu, adversarul comisariatului superior al Secției de Criminalistică, adversarul Domnului Wedekind. El vrea să dovedească vinovăția prietenului meu, aceea a scriitorului Hans Lach, aceea autorului recente apariții editoriale, **Fata fără unghiile de la picioare**. Învinovățit de crima comisă asupra ilustrului, mult iubitului critic literar, realizatorul Show-ului televizat CONVORBIRI LITERARE, André Ehrl-König. Ca să-l achite CSC Wedekind pe inculpat, pe Hans Lach, ca să-i confere din nou toate drepturile, trebuia ca eu să dovedesc nevinovăția prietenului. CSC Wedekind era convins de crima comisă de acesta. Eu eram convins de contrariu.

Am luat-o din loc. Voi reconstitui noaptea crimei. Însemna: petrecerea de la luxosul buncăr cu arcade, adică de la vila editorului Ludwig PILGRIM, de la asemenea adăpost cu un design fabulos neo-gotic. Și am reconstituit homicidul. Mi-am deschis pofta de party-arheologie. Câtă încredere ne sădesc pereții Pompeiului în poveștile desenate pe ei și cât de sigur se confruntă cei din vila lui PILGRIM cu relatările subțirii intelectualității despre noaptea crimei petrecute aici, pe Aleea Thomas Mann din München. N-am încercat, din tot ce am aflat, să cred vreo fărâșă. M-am lăsat, față de oaspeții lui PILGRIM, în voia unei schimnicii a simțurilor. Așa probabil ar năvăli ceva cât de cât adevărat din noianul glaurilor ajunse la mine? Mi-am impus să nu pui nimănui întrebări precise. Mi-am impus să nu urmăresc pe nimeni. De fiecare dată îmi repetam aceste hotărâri și le scormoneam mereu și din adâncuri, mereu atunci când dam cu ochii de vreun bănuț tot de mine, dar din alte rosturi ale ființei, neumbrită de voința de a descoase precis pe cineva. Dacă Hans Lach este curat - și aceasta mai mult decât sigur! -, atunci rezultă din toate datele adunate pe teren, că el nu poate fi inculpatul. Probele de nevinovăție față de prietenul meu - și chiar probele cele mai concludente: pulovărul îmbibat cu sânge al regelui, urmele criminalului lăsat în zăpadă - plutesc mult prea sus de atacul lui CSC Wedekind...

Eram prins de toți din afara lui Hans Lach și, în același timp, eram lipsit de convingere: oare el ar fi criminalul? Și nici unul din preajma crimei nu spunea: el este criminalul! Firește, nici Silbenfuchs nu era! Interesante deveneau mărturiile cu privire la nevinovăția lui Hans Lach. Sentință: cine știe cine este omul în carne și oase? Nu fieștecine omoară! Bernt Streiff ajungea cu imaginația cel mai departe, adică la o primă discuție telefonică. Discuție cu Ehrl-König despre o întâlnire după emisiunea de la televiziune. Întâlnire, așadar, cu maestrul (numit de focosul doritor de întrevedere un veșnic plictisit în fața literaturii germane contemporane). Pe o stradă întunecată. Dacă asta ar fi avut loc și dacă el, Bernt Streiff, ar fi putut garanta că se întâmplă. Și în nici un chip altfel. Citează cele spuse altunde de Ehrl-König și toți credeau aceste vorbe, adică primele rostite în seara cu pricina, cele ce deschideau emisiunea TV CONVORBIRI LITERARE. Între timp, îmi procurasem o casetă video cu Show-ul și de mai multe ori pe zi o urmăream atent. Am studiat ceremonialul primilor pași făcuți pe scenă de către maestrul. Reflecțiile, aprinse spre semicercul format de

scaunele pentru spectatori, se stinseseră încet, luminau cu o altă intensitate, potrivită, ca să se distingă siluetele celor prezenți pe platou, să le înlesnească să comunice între ei. Ehrl König intră însoțit de strălucirea unui sput puternic, pe la marginea fotoliilor puse pentru spectatori, pași spre cele trei trepte ale scenei, iar în spatele lui - asistenta de platou, Beatrice, de care profesorul îmi spunea că, în realitate, s-ar numi Inge. Beatrice așteaptă până când maestrul urcă încă două trepte, spre locul lui princiar. Un fotoliu în stil Empire bine imitat, lucrat în lemn de un alb deschis, ce amintește marmura, cu șanțulețe aurite și frunze, simboluri ale lui Zeus (acvila și fulgerul), Empire care stătea pe patru picioare, sfârșind în labe de leu, sprijinite pe patru socluri, confecționate din cărți. Poate imitații. În orice caz, se cam afundau labele de leu în copertele din piele. Cotoarele cărților sunt astfel luminate, încât se poate citi pe ce anume tronează Ehrl-König: FAUST, EFFI BRIEST, MUNTELE VRĂJIT, ALEXANDERPLATZ. Regele apare în fața camerelor de luat vederi învăluit de o muzică de Händel, o arecare piesă de muzică de sărbătoare. Ehrl-König se vede pe micul ecran într-o ținută ceremonială, mai întâi în fața fotoliului în stil Empire. Dar îndată ce coloana sonoră este întreruptă de la pupitrul tehnic, carul de televiziune îl surprinde așezându-se maiestros pe tron. Nici o clipă cât fulgerul nu trece, ca să se observe că, din iubirea lui pentru muzică, rămâne înțepenit locului. În fața fotoliului. Dar îndată ce se așază, Beatrice se îndreaptă spre o masă din fundalul scenei de unde ia o carte. I-o aduce în tăcerea lăsată peste platou. Dacă el nu mai poate ține cartea în mână, o pune elegant pe o măsuță cu picioare înalte, adusă lângă fotoliul lui. De pe această măsuță, el poate lua lesne în mâini cartea, de fiecare dată când ar fi avut nevoie. **Oaspetele surpriză** este adus pe platou de Beatrice, îndată ce Ehrl-König ține cu grijă prețiosul volum editat la PILGRIM. Oaspetele este condus spre un fel de taburet pentru bar, desenat cu o spetează rotundă, este invitat să se așeze, dar în așa fel încât atât el, cât și neasemuitul amfitrion să fie mereu cu fața la public. Beatrice se așază în spatele oaspetelui, la aceeași înălțime cu el; urmărește totul atent și pare în orice clipă pregătită să sară ca arșă, dacă i se cere ceva. Gazda nici nu-și termină de rostirea primele lui cuvinte de deschidere a serii, firește, cuvinte însoțite de gesturi ample ale trupului, ale mâinii, gesturi subtil rezizate, nu-și termină bine ce are de spus în onoarea **oaspetelui surpriză**, care, în acel moment, se îndreaptă spre taburetul înalt, că și zice (evident, de fiecare dată, la începutul fiecărei emisiuni): ajung târziu, dar mai bine mai târziu decât niciodată. Este semnalul dat spectatorilor așezați în semicerc pe platou. Toți aplaudă frenetic. El râde cu Savoare. Apoi vine rostită o nouă frază: o știam de mult pe dinafară, pe când mi-o recita convingător Bernt Streiff: De ce trebuie să scrie cărți bune Hans Lach, atâta timp cât are un editor care poate vinde bine cărți proaste? Și publicul, strâns aproape de el în semicerc și puțin în spatele maestrului, râdea. Și el. Da, râdeți doamnele mele dragi și domni mei distinși, ultima oară vă amintiți: Boto Strauss, dramaturgul nostru, era aici, când am început: cine este cunoscut poate publica orice rahat! Fac

pariu cu dumneavoastră, pe ce vreți, că în această clipă va ieși în fața noastră vreun profesor, ca să-mi demonstreze că forțez nota prin ceea ce spun, numai ca să fiu apoi citat pretutindeni. Atunci aș dori doar să replic: Domnule profesor, publicitatea nu mă avantajează. Și toți râdeau. El era cu obrazul gros, nu s-ar fi simțit atins de vreo observație, oricum ar fi fost făcută, îmi mărturisea Silbenfuchs. Însă faptul că vorbele rostite la deschiderea emisiunii devin de fiecare dată citate celebre, asta n-ar fi nimic altceva decât adevărul gol-golof. Și totuși, citatele circulă mai curând oral decât în scris, adică scrise de penița vreunui redactoraș de ziar literar. Da, devin vorbe publice, pentru că Ehrl-König este atât de ușor de imitat, încât nu este nevoie de nici un talent actoricesc din partea cuiva. Dintr-un sentiment al datoriei, Silbenfuchs, cum mereu accentuează, este mereu pe scenă, de la primul gong până la finalul mistuitor, este pe scena pe care ar putea fi adus un profesor de literatură, ca să trăiască clocotitor literatura ca și în vila PILGRIM. Se vede cât de colo cum îi sticleau ochii lui Silbenfuchs la ideea că ar putea să-mi servească detaliile unui asemenea party, așa cum unui veritabil gurnand i-ar lăsa gura apă gândul că ar putea servi cuiva cele mai delicioase preparate culinare, aranjate cu măiestrie și migală pe un platou neasemuit de scump. Dacă astfel Ehrl-König trecea pragul în salonul de primire, dar nu, fiindcă eu, Michael Landolf, încă niciodată nu aș fi fost aproape, ar fi derutant să vorbim de salon. În vila PILGRIM, toate încăperile dau una într-alta, la fel, toate nivelurile, cele mai de sus ar avea suprafața mai mică decât celelalte de sub el și ultimul, cel mai de jos, ar fi cel mai mare, iar pe trei pereți ai lui sunt gândite tot felul de forme de umplutură, semănând ca niște perne. Cei trei pereți n-ar aduce, ce-i drept, a cameră, ci ar fi aluzia la un oarecare spațiu. La nivelul cel mai de sus își făcea mereu apariția Ehrl-König, asistenta emisiunii CONVORBIRI LITERARE, **invitatul surpriză** și însuși LUDWIG PILGRIM. Aici, sus, ei ajungeau cu un lift din garajul subteran. Pe platforma superioară venea montată o mână curentă, ca o balustradă pe un vapor. De fapt, ideea arhitecturii era să arate acolo, sus, întreg volumul ca o punte de comandă a unui cuirasat. Și pe semne chiar trebuia să fie. Însă cel mai băttător la ochi este ușa liftului: când se deschide, pur și simplu întreaga încăpere pare să răsufle ușurată și să-și țină apoi respirația și atunci descindea Ehrl-König cu suita lui. Îmbrăcat cu pulovărul galben. Asemenea vilă, proiectată cu îndrăzneală de o vedetă a arhitecturii americane, consacrat în Chicago, funcționa, dacă maestrul cobora treptele, largi pe două etaje, la noi, cei înghesuți în faturile pereților ca pernele, construiți special pentru această intrare. Vă rog, verticalele albe, orizontalele negre, pe ele cașmirul galben deschis și Ehrl-König, care nu mai strălucește acum. La toate etajele, oaspeți. Țineau să-l salute, dar el pășea mai departe cu fața întoarsă de la ei, râzând, până când se trezea la ultima treaptă spre încăperea de jos, în fantele pernelor, un adevărat peisaj al pernelor, acolo

Martin Walser, recunoscut scriitor de literatură germană, publică numai în ultimii șapte ani peste opt cărți la Editura Suhrkamp. Ultima apariție, aici, este **Moartea unui critic** (2002). Un roman cu cheie, mult discutat în lumea de azi a scriitorilor, mărturisesc cronicarii, un roman deschis către viața și activitatea unui critic de renume în spațiul literaturii contemporane. Dar deschizând cartea și citind, e greu să le dai dreptate angajaților pe la ziarele germane de azi. După ultimele rânduri, Walsler azvârle cheia în mare, ca orice adevărat scriitor: cifrul secret al textului se dezleagă numai în acțiunea estetică a parabolei, în fond, în reflexia responsabilă a cititorului asupra lumii în care se mișcă personajele și a cărei rosturi nici unul dintre acestea nu-l bănuiește, dar cu încăpățănare căuțând să-i schimbe sensurile. Ficțiune debordantă: scriitorul Hans Lach este învinuit de comisarul Wedekind de crimă și arestat. La una din petrecerile date de Pilgrim, ca întotdeauna în onoarea redutabilului critic Ehrl-König, imediat după încheierea emisunii lui literare de la TV, de maximă audiență de nouăsprezece ani încoace, Hans Lach se autoînvinuie, sfidând orice opoziție din partea casei. El, scriitorul recentei cărți **Fata fără unghiile de la picioare**, apărută la Editura Pilgrim, care a fost criticat aspru în seara respectivă de Ehrl-König, trebuie să-și spele rușinea, jignindu-l și amenințându-l pe Ehrl König

de față cu invitații lui. Dar dimineața, în fața vilei, se găsește pulovărul plin de sânge al victimei, Ehrl-König. Cadavrul dispăruse. Primul suspect: Hans Lach. Istoricul Michael Landolf, specialist în cabală, mistică și alchimie își lasă lucrul la cartea **De la Seuse la Nietzsche**, de fapt renunță pe moment la ideea că "tonul personal în limba germană nu vine prin Goethe, de care Nietzsche profită lacom, ci prin Seuse, Eckhart și Bohme, prin acești fericiți și nefericiți "nu cu fete, bărbați și femei, ci cu Dumnezeu", și demarează propria lui anchetă pentru dezvinovățirea prietenului lui, Hans Lach, pentru salvarea sa, în fond pentru salvarea utopică a literaturii din mrejele „E-O-Culturii” (culturii de ejaculație și orgasm). Rezolvarea crimei este imprevizibilă în final. Dar nu aceasta i s-ar părea esențial lui Landolf. Dimpotrivă, permanența teamă existențială exacerbată în fața alunecării amețitoare a literaturii în plasele din ce în ce mai viclene ale mass-mediei, ale Talk-Show-urilor televizate, înțelese ca ultima stațiune catastrofală pentru aventura literaturii de început de mileniu. Și de aceea planurile ficționale ale romanului se întretaie cu înfrigurare, se neagă unele pe altele, negând mai departe orice reconstrucție iscată din puzderia de vise ale eroilor: ca ele să continue prin acest joc să nege realitatea în care nu gândurile sunt rege, ci ropotele de aplauze.

unde îl așteptau cei mai mulți. Cei adunați în vilă se ridicau, își puneau deoparte paharele, aplaudau, ovații prelungite. Fiindcă el, spunea Silbenfuchs, nu era de fiecare dată invitat la party - invitația se făcea pe fondul unei strategii greu de pătruns -, iar el n-ar ști, dacă ovațiile neconținute sunt de rutină sau numai dacă emisiunea CONVORBIRI LITERARE a fost simțită ca o mare reușită, astfel, adesea, ar fi ovații neconținute ce ar lăsa să se bănuiască, de fapt, că este vorba de un ritual. De un ritual ales, care are loc din toată inima. Chiar dacă toți se uită la emisiunea CONVORBIRI LITERARE, proiectată pe un ecran gigant coborât din plafon. Pe ecran s-ar distinge cartea proastă a lui Hans Lach și cartea bună a lui Philip Roth. Adică exact în centrul imaginii - cea a lui Lach. De când este un autor, prezentat la televiziune, oaspete la asemenea party, reflecta Silbenfuchs. Așa ceva nu se întâmpla niciodată. Cu atât mai mult nu putea fi vorba de autorul cărții proaste. Așa ceva maestrul ne face să pricepem limpede în timpul CONVORBIRILOR LITERARE. Cărți bune ori proaste. Restul, corupție. Spune Ehrl-König. Cartea proastă, cartea bună, apoi obligatoriul oaspete surpriză s-ar descoperi afirmat de marile critic. Radiografia lui precisă, judecata lui vor nimeri prostia ori valoarea cărții. În această seară era oaspete surpriză Martha Friday din New York. Scrierile ei ușuraticе, contorsionat lascive, apar și în limba germană la editura PILGRIM.

Acum descria Silbenfuchs Talk-Show-ul din seara crimei, îl descria ca și cum s-ar fi petrecut în vila PILGRIM. Poate presupunea că nu am văzut în direct CONVORBIRILE LITERARE. Fiindcă vroiam să știu cum a ajuns caseta cu înregistrarea emisunii în vila din alea Thomas Mann, nu m-am trădat, că până la discuția cu el m-am uitat la casetă de vreo zece ori. Așadar, emisiunea. Martha Friday fusese de acord cu tot ce zisese Ehrl-König, într-un fel atât de aprinsă, încât starea ei aducea a dogoarea vorbelor lui, adică mai pe șleau americană încinsă ar fi fost întăritorul ei ideal. Ceea ce frigea în vocea lui Ehrl-König, era o văpaie vie, vie în ochii ei dați peste cap, în felul anume al mișcării buzelor, în fogsăitul aparte, indian, când bătea din palme. Devenea el gânditor ori cădea în vremelniciă suferință, ca se consuma, suferea și mai abitir. În cei șaptesprezece ani de televiziune, Ehrl-König n-a mai avut parte de un așa oaspete surpriză ca arzoaica Martha Friday! Foc de isteață, și frumoasă, și carismatică, exersată în stridențe și finețuri. Mai ales jocul lor comun, completările fantastic de spontane până la cele mai neobservate contorsionări ale feței sau până la gemetele cele mai pădurețe. Cartea bună, aceea a

lui Philip Roth, firește, ea a citit-o, aceea a lui Hans Lach - cartea proastă - nu! Dar pentru că Ehrl-König demonstra cu mâinile, și cu picioarele, și cu capul, rotindu-și-l sălbatic, și cu o voce până la o înălțime neperceptută de ureche, pentru că demonstra cum a suferit el, din cauză că a trebuit să citească asemenea carte, Martha Friday juia, aplauda, înroșindu-și podul palmelor. Și mai focoasă, când el spunea: dacă asta nu mai este opinie, în momentul în care îți cade mereu din mână o carte, fiindcă te adoarme când o citești, ce mai este? Spectatorii pe platou erau pe mâna Marthei Friday; râdeau ca scoși din minți și aplaudau. Întâi și întâi trebuia stabilit că Hans Lach ar fi scris cartea cu premeditare împotriva lui Ehrl-König. De când el, cel mai de seamă moderator literar, prezintă CONVORBIRILE LITERARE, adică oricum de șaptesprezece ani, n-a încetat să spună că lui, cititorului André Ehrl-König, un roman care este mai lung de patru sute de pagini trebuie să-i demonstreze de ce ar trebui să fie mai lung de patru sute de pagini. Hans Lach nu șocotea că trebuie să-i ofere vreo demonstrație. În al doilea rând: eroina din paginile romanului ar fi o mărginită. Prostia ei ne-ar fi oferită chiar la fiecare a doua pagină. El, Ehrl-König, predică într-o încăpățănare care zgârie pe nervi, că nu îndură personajul feminin suficient nici în viață, nici în romane. Ce face prietenul Lach: pelimbă, într-un roman de peste patru sute nouăsprezece pagini, un personaj feminin cap sec fără leac, roman ce se numește **Fata fără unghiile de la picioare**. Oh, cum a pizmuit-o, terebuind să citească asemenea carete, pe feimele cu ziua la curățenie, pardon! pe spălătoresele pentru marile case. Ce fel de activitate interesantă, palpitantă este să porți aspiratorul peste umbrele de murdărie mereu proaspătă de pe podele, însoțite de minunata notă funedamenetală a electeromotorului. Și el trebuie să citească un roman cu atât de multe personaje ca și numărul de pagini. Ah, ce personaje! Dacă ar fi personaje, dar nu sunt decât nume, figuri de hârtie cu nume liepite în carete, până la o sută le-a numărât, apoi a lăsat-o mai moale, mai bine ar citi cartea de telefon, s-ar fi gândit el. Luminoasă, Martha Friday râdea cu gura până la urechi, aplauda și după ea, toți cei din semicerc. Ah, da, Martha! Ea, atunci, spre el cu ardoare. Nici nu știți ce se poate îndura, dacă se jertfește viața lui pentru literatuera germană. Aproape numai figuri feminine neroade, nici un fel de erotică, ce să te furnice în adânc, nici un fel de sexualitate, care te-ar grăbi

fascinant la un pahar de șampanie, nimic decât Fanta, Fanta, Fanta, însă fără -zie. Vă rog, **Fata fără unghiile de la picioare**, de la bun început titlul, ah, de ce n-am putut trăi într-un timp în care cărțile se numesc **Madame Bovary**, **Anna Karenina** și **Efii Bricst**? **Fata fără unghiile de la picioare**, ce are acest autor puer și simplu contra unghiilor de la picioare și mai cu seamă de la fete! Martha, sunt sigur, aveți cele mai încântătoare unghii de la picioare din lume! Și Martha Friday: așa este! Dar de unde știți? El: Phanta-zie. Nu, serios, contemplanți unghiile de la picioarele dumneavoastră. Vă este formidabilă agerimea, spune Martha. Și el: o calitate a lui, ce nu este iubită de autori; adică maestrul să nu scruteze ascuțit. **Fata fără unghiile de la picioare**. Curios am fost, un pic deperimat, înțelegeți, la **Fata fără unghiile de la picioare** poți să fii deperimat. Este posibil? Și Martha: Este! El: Martha, vă mulțumesc. Martha: Youere welcome. Publicul râdea. Apoi el explică: acțiunea romanului se petrece într-un celub de tenis. Original nici nu este ceea ce a săvârșit acum din nou prietenul nostru. El, Ehrl-König, ar fi bântuit, citind cartea, mai adesea de închipuire, el ar fi trăit în anul 2030, i-ar fi căzut în mână o carte, **Fata fără unghiile de la picioare**, scrisă de Hans Lach, ar deschide-o, ar citi-o și i-ar fi din ce în ce mai clar de la o pagină la alta: un fals. Un imitator de mâna a treia face acum pe grozavul, ca Hans Lach, și speculează: asta n-o băgăm de seamă. Speculație greșită. Ne-am prins, considerație fără vreo deschidere întru creație, imitație - Hans Lach de kelasa tereia.

În clipa aceasta își desfăcu larg brațele și, în lumina incandescentă venită de la reflectoare, și le desfăcu atât de vizibil, de parcă ar fi vrut să se crucifice, să se lase în voia privirii de sus a becurilor incandescente. Tertip încărcat de semnificație subtilă, așteptat cu încordare de public. Și o dată produsă șiretenia, în momentul zvâcnirii ei fulgerătoare, maestrul producea hohote de râs, stârnea strașnice aplauze, urlete. Capul lui rotund îi cădea într-o parte, brațele se înflegeau în lumina pogorită de sus, spunea, apucat de mania detaliului, profesorul Silbenfuchs. Ar fi de comparat cu Hristos, i s-ar fi sugerat la un moment dat lui Ehrl-König la unul din multele lui Talk-Show-uri, pe care le-ar realiza numai ca să se mântuiască de păcate, firește, gândită o asemenea remarcă jumătate în glumă. Dar el nu a scăpat ocazia să se agațe încrâncenat de observație, adică să nu mai deosebească de atunci încolo jocul de seriozitate: i s-ar fi confirmat de cei mai prețioși tineri intelectuali, strânși în jurul revistei DAS, că ar fi pus capăt agoniei copleșitoarei stări atât-cât-și din critica literară, că ar fi sărbătorit atunci ca pe o adevărată trestie gânditoare și doar așa a fost numit Hristos: urmați să spuneți Da! sau Nu! și să scăpați de șuvițele de scuipat fără vlagă din gura voastră, care a introdus această hotărâere în critica literară. Numai el ar fi putut să jignească atare propoziție rostită de înaintaș și nu se cuvine să i-o comentăm în nici un chip, fiindcă el știe chestia că vorbele pier în deșert, adică el chiar ar tânji după un joc al vanității - sincer, el ar suferi din lipsa renunțării la sine. Însă într-o privință, ar fi îmbăloșat ca oricare dintre aceia jertfiți pe altarul keriticii întru moștenirea Nazareanului: ar fi suferit pentru păcatele omenirii, keritul ar suferi prin păcatele ssecritorilor.

Niciodată nu rămânea această vorbă fără să stârnească râsul pe platou...

... Publicul suferea o dată cu el. Prin această literatură germană contemporană. Povestii puțin despre New York, îi recomandă în seara aceea Marthei Friday, sunteți o povestitoare înăscută, o povestitoare cum n-a mai existat niciodată de la Hilde Spiel încoace. Aduceți-mă la alte gânduri. M-ar fermeca: nu puretați niciodată sutien, ori numai dacă veniți la televiziune. Și

(continuare în pagina 18)

literatura lumii

imediat publicul izbucni în râs, aplaudă. Îi veni maestrului o idee, care ar avea nevoie să se concretizeze numai printr-un astfel de talent fantastic ca acela al Marthei. Numai atunci ar fi băgat el de seamă, prin răspunsul ei, cât ar cântări propria lui responsabilitate. Foarte serioasă, Martha: **Fata fără unghiile de la picioare**, ce simte Martha, dacă aude un asemenea titlu? Martha dă din umeri, ridică mâinile mult peste cap. Pentru că el apela la simțirea ei, ea ar trebui să poată răspunde în engleză: a bit crazy, something between autistic, narcissistic and crazy. But it makes me curious. Și chiar de aceea și pe el. Știi ce se petrece atunci? Nimic. Nici o fată fără unghiile de la picioare. În tot romanul - nimic. Pe patru sute nousprezece pagini nici una nu este fără unghiile de la picioare... Dacă budinca s-a copt, se servește la masă. Așadar, mănâncă, citește și apoi nimic, chiar nimic. În slujba nimicului, o sută de nume. Pentru asta foșgăiala femeilor la tenis... Dar tenisul nu mă interesează. Martha, repede: nici pe mine. El și mai iute: pe mine și mai puțin. Își lovesc palmele ca la un gol înscris la vreun meci de fotbal.

Spectatorii, extaziați. Camerele se mișcă fără încetare și demential de iute iau gros-planuri. Ehrl-König n-ar mai fi vrut. Există ceva, strigă el, ce poate să intereseze mai puțin decât tenisul, strigă el și mai tare. Martha nu știa nimic. Și el striga, aproape răcnea, un roman despre tenis. Martha râdea și mai ascuțit, ridica și mai sus tonul: You made it. În acest moment icnesc fără gânduri unul prin altul, publicul râdea, aplauda, ca și cum ar vrea să-și întoarcă plăcerea din adâncul celor doi la el însuși. Și mai intens. La un punct ce l-ar numi simplu de tot orgasm. Dar acesta era chiar scopul reprezentației lui Ehrl-König. Se afundă apoi în fotoliu strălucind de liniște. Deasupra capului, pe speteaza fotoliului - simbolul zeului suprem...

Ne-am cufundat și noi amândoi, eu și profesorul, în liniștea din jurul nostru și i-am dat de înțeles lui Silbenfuchs că de dragul lui Hans Lach, de care împreună suntem convinși de nevinovăția lui, mi-ar prinde bine să aflu cum a fost la party.

Firește, Hans Lach nu a fost acceptat. Chiar PILGRIM, înalt de doi metri, cântărind peste o sută de kilograme, îl apăra îndârjit pe maestru, ca Lach să nu ajungă la el și să treacă de partea invitațiilor care urmau să ajungă la vila-buncăr de pe Aleea Thomas Mann. La gestul penibil al lui Lach, Ehrl-König se mai întrista încă o dată de nerecunoștința scriitorilor. Dovada: până și cărțile făcute praf de el s-ar vinde a doua zi de douăzeci de mii de ori mai mult. Bașca, cele lăudate - de o sută de mii de ori mai mult. Dar de douăzeci de mii de ori o carte proastă, ar însemna să-i fie în veci recunoscător autorul. Atâta timp cât Ehrl-König vorbește despre mine, mi-ar fi spus un oarecare, și el nu spune cum trebuie: nu bine vorbește despre mine, ci vorbește despre mine. Acest bolnăvicios egocentrist Hans Lach ar trebui să-i sărute picioarele maestrului care de mult n-ar mai fi scuturat atât de zdravăn vreo carte ca **Fata fără unghiile de la picioare**, adică într-o suflare cu Philip Roth. Și el, Ehrl-König, strigând atunci: ați văzut vreodată un secretor să fie recunoscător?

Dintr-un defect de pronunție, marele critic nu putea spune pe "r" după "s" și nici alte două consoane la un loc. Defectul venea mănășă pentru mulți dintre aceia care l-ar fi putut imita ușor. Ca și Silbenfuchs... Acum, zise profesorul râzând: Münchenul se camuflează, cade în beznă. Se ridică vioi, ca să se ducă spre metrou. Fiindcă zăpada era afânată, Silbenfuchs alunecă bizar, ridicându-și mâinile spre cer pentru echilibru. M-am gândit la mâinile lui Ehrl-König, înălțate spre înalțuri. Poate și el, săracul, tânjea după echilibru.

Prezentare și traducere de
Al. Ronay

isabela stoicescu

S-a născut la Ploiești, orașul lui Nichita. Este elevă în clasa a IX-a la Liceul Teoretic „Nichita Stănescu”. Să fie,

Uitarea

Uitarea e un cimitir.
Acolo sunt coșmaruri,
Zac visele înghețate,
Îngrozite,
Ciudate
Și a mea copilărie.

Castanii

Rugăciunea apasă
Se petrec cumiți anii
O voce alintă
Din pânțele cheamă
Pe străzile roșii
Castanii

Palma gândului

Îmi scaldă emoția miilor de vise
În palma gândului hoinar și blând
Simt sute de povești curgând
Din pocalul spart,
rostogolind eclipse.

Norii fugari învinețesc cuvântul,
Pete de viață dispar fără de urmă,
Disperarea devine o pace nebună
Iar liniștea un vuiet ce însoțește
gândul...

Poem cu înger

Ating...
Aripi lungi ce poartă inocența.
Infinitatea lor se sparge în priviri,
Simt...
Chipul de stele topite de abis
Și ochii ce scaldă
Primele iubiri
Privesc...

Debut

oare, aceste alăturări biografice de unul dintre numele esențiale ale literaturii române semne pentru un destin întru poezie? Nu știu. Cert este că anul trecut a câștigat locul I la Concursul de Poezie „Nichita Stănescu“ (!) și și-a văzut numele tipărit pe coperta întâiului ei volum de versuri, **Nu poți fi găsit** (Editura Bucovina Viitoare, Suceava). O nouă ediție a cărții de debut, revizuită și completată, a apărut la Editura Eminescu. Este, orice s-ar zice, un început fast de drum literar. Metaforizând cu autocenzură, versul pune în pagină o fragilitate uimită de confruntarea cu lumea. O inocență parcă de nepierdut face emoția proaspătă și, atunci când este scrisă sau rostită, convingătoare. La 15 ani, Isabela Stoicescu a învățat să-și comunice, prin cuvânt, sinele.

(Gabriel Rusu)

Veșnicia în baia de mătase
Ce stropește sufletu-mi curat
Aud...

O misterioasă sete
De puritate vagă ce zace în păcat
Un înger printre demoni,
Un vas ce strânge durere
Un licăr printre semeni,
Infernul și tăcere...

Noapte

Sub luna albastră
plouă cu stele
Pe străzi adormite.
rătăcesc vise
aprinse
Aripi de suflet
bat felinare
și un gând sfielnic
apare
și doare.

Dansul culorii

Mă învățesc
pe vârful
degetelor
tale
cu teama
de a nu risipi
aura
templului
de candoare.

Mă răsucesc,
sunt stele
și în jur
plutesc
ciudate
miresme
de
culoare

Piața cărții, anul trecut

meditații
contemporane

Ion Crețu

Cotidianul german „Frankfurter Allgemeine Zeitung” publica la începutul anului, sub semnătura lui Heinrich Wefing, un articol bine documentat asupra pieții americane a cărții. Potrivit autorului, în ultimii 25 de ani s-a înregistrat o creștere constantă, chiar spectaculoasă, a vânzărilor. Astfel, cifra titlurilor nou publicate în SUA a sporit cu peste 300 la sută, ajungând de la 40 de mii de titluri, în 1975, la 122 de mii, în anul 2000. Creșterea pare și mai spectaculoasă dacă ne referim la titluri individuale. Astfel, în 1975, cartea anului, **Ragtime**, de Doctorow, s-a vândut în 230 de mii de exemplare, în vreme ce **The Brethren**, a lui John Grisham, s-a vândut în nu mai puțin de 3 milioane de exemplare! Chiar și o tom cu pretenții literare, cum este **Corrections**, de Johnathan Franzen - autor prezentat în această rubrică - a fost vândută, în anul apariției, în 720.000 de exemplare, o creștere, față de **Ragtime** de 300 la sută. Wefing sugerează și alt mod de a privi lucrurile, mod care pune în lumină faptul că este vorba (și) despre altceva decât despre cifre pur și simplu. Ziarista Gayle Feldman, într-un studiu dedicat pieții de carte americane, arată că înainte de 1985 numai două titluri de nonfiction au depășit plafonul de un milion de exemplare, o veritabilă senzație la vremea respectivă. Astăzi, asemenea performanțe nu mai sunt excepționale, ceea ce vine să contrazică cele mai sumbre profeții relative la dispariția cărții în epoca electronică. Din contră, afacerile cu cărți din Statele Unite s-au industrializat. Interesante sunt și observațiile lui Feldman relative la esența bestseller-ului. Astfel, ea notează că astăzi reușesc să ajungă în topul celor mai bine vândute cărți mai multe romane decât în trecut; ele însă se mențin acolo un timp mai scurt. În mod paradoxal, această situație nu este valabilă pentru nonfiction: odată promovate în top ele rămân pe loc mai mult decât în 1975. De asemenea, Feldman reține faptul că 65 la sută dintre cărțile clasate pe lista de bestseller-uri a publicației „Publishers Weekly” aparțin numai a cinci edituri. Și acestea sunt de mult integrate în concere implicate în industria de divertisment. Noii autori joacă și ei un rol important în această industrie. Random House, de pildă, a dat publicității faptul că a propus pieții anul trecut o listă de 103 noi romane sau povestiri, incomparabil mai multe decât oricând până acum. St. Martin's Press, care publică anual peste 700 de titluri, a propus 63 de debuturi literare, Little Brown & Company a publicat romanele a 8 autori necunoscuți etc. Joel Rickett, de la „The Guardian”, anunța același trend pe piața cărții britanice în august 2002 deja. La nivelul marilor coloși de presă, este de notat că jumătate din topul celor mai bine vândute 40 de cărți sunt produse de numai trei grupuri media: Pearson, Bertelsmann și News Corp. Alte grupuri care dețin felii semnificative din piața de carte britanică sunt Viacom și AOL Time Warner. Acești actori au idus numeroase schimbări în industria cărții, plus, lucru esențial, încrederea că produsul rumi carte este capabilă să concureze cu muzica, filmul, televiziunea, revistele și Internetul. Nu trebuie să credem însă că în marea

industrie a cărții totul este miere și unt. Pearson a înregistrat o cădere liberă la bursă, mărețele planuri de a integra AOL și Time Warner au eșuat iar Thomas Middlehoff, the big boss de la Bertelsmann a fost alungat. Nici în America lucrurile nu stau chiar pe roze, dovadă implicațiile grupului Houghton Mifflin în scandalul Vivendi. Cât despre piața franceză a cărții, nici aici situația nu este de invidiat, în ciuda unor evoluții adesea promițătoare. O primă constatare pe care o face Alain Salles de la „Le Monde” este că anul trecut premiile literare nu s-au vândut chiar așa de bine. Un singur exemplu: **Ombres errantes**, tomul lui Pascal Quignar, câștigătorul Goncourt-lui 2002 (Editura Grasset), s-au vândut în doar 72.000 de exemplare, în vreme ce „Rouge Bresil” de Jean-Christoph Ruffin (Gallimard) s-a vândut în 2001 în 332.000 de exemplare și a continuat să se mai vândă peste 145.000 de exemplare în primul semestru al anului trecut. (Dacă, însă, ținem cont de faptul că „romanul” lui Quignar a fost tipărit inițial într-un tiraj de numai 10.000 de exemplare, situația nu mai pare chiar atât de disperată.) Este adevărat că, la începutul lui ianuarie 2002, au inundat piața peste o mie de romane și eseuri, dar cifrele de afaceri pentru anul trecut nu sunt mulțumitoare, în special pentru Goncourt, cum am arătat, dar și pentru celelalte premii decernate în toamnă. Publicația „Livres Hebdo” recenzează la început de an 2003 362 de romane franceze (vs 284, în 2002), dintre care 56 sunt debuturi (vs 35), 189 romane străine (175 în 2002) și 63 de eseuri literare (vs 48 anul

trecut). Un gen în scădere este cel al cărților document, al căror număr a regresat de la 470 în 2002, la 438, în schimb cărțile politice au înregistrat o oarecare creștere. De notat că, spre deosebire de 2001, care a cunoscut câteva titluri de succes, vezi Michel Houellebecq, Jean-Christoph Ruffin și Amelie Nothomb, anul trecut nu au apărut asemenea succese de librărie. Autorul articolului din „Le Monde” menționează un fenomen neliniștitor: nici un titlu de literatură nu a depășit 300.000 de exemplare. Sunt luate în calcul aici vânzările prin librării, prin internet și prin corespondență. Cea mai bine vândută carte a fost, paradoxal sau nu, Medicis-ul străin, **La Tache**, de Philip Roth, autor cu o reputație literară solidă de ambele maluri ale Atlanticului, cu 135.000 de exemplare. Surpriza cea mare a furnizat-o însă un text antifascist, de numai 12 pagini, publicat în 1998 de un editor de poezie, Cheyne, care-și tipărește singur cărțile și le distribuie cu forțe proprii prin librării. Este vorba despre **Matin brun** de Franck Pavloff, care s-a vândut în 2002 (atenție!), în 235 de mii de exemplare. Cartea continuă să conducă în topul vânzărilor și s-au mai tras un tiraj de 120 de mii de exemplare. Firește, s-ar cuveni, poate, să spunem câteva cuvinte și despre situația din industria cărții din România, dar ea fiind bine cunoscută, respectiv teribil de proastă din punctul de vedere al autorilor, ne ferim să mai indisponem pe cineva. Ca să terminăm, totuși, pe o notă luminoasă, vom aminti că celebra colecție „Livre de poche” a împlinit o jumătate de secol de existență. Cel mai bine vândut autor al colecției a fost Agatha Christie - cu peste 40 de milioane de exemplare, urmată de Emile Zola - cu 22 milioane de exemplare.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Henry Wadsworth Longfellow

Un psalm al vieții

I.
Să nu-mi spui, în cifre sumbre,
Că e vis o viață doar!
Când adoarme-un suflet, umbră-i,
Lucrurile nu-s ce par.

II.
Viața e reală - gravă -
Nu-i mormânt scopul propus:
Pleavă ești, te-ntorci în pleavă,
N-a fost pentru suflet spus.

III.
Nici plăcere nici durere
Nu ni-s drum, nici scrise ținte;
Ci să-nfăptuiești - cum cere
Orice mâine: - un pas înainte.

IV.
Arta-i lungă, timpul zboară,
Inimile brave stând
Precum tobe-ascuns măsoară
Marș de doliu spre mormânt.

V.
Într-al lumii câmp de luptă,
Într-al vieții bivouac
Nu fii-mpinsă vită, mută,
Fii eroul la atac!

VI.
Viitor - să nu crezi sceptoru-i!
În trecut - morții s-au dus!
Azi - azi glorios să-nfăptui,
Inimos, cu Domnul sus!

VII.
Vieți vestite stau dovadă
Că sublim poți fi la chip,
Și, plecând, să se mai vadă
Pași pe-ai timpului nisip.

VIII.
Urme-n care altul poate,
Navigând solemnul val
Eșuat, pierdutul frate,
Va afla nou drum la mal.

IX.
Să-nfruntăm deci străduind
Soarta, chiar dacă nedreaptă;
împlinind, tot urmărind,
învățând, lucrând, așteaptă.

Condamnați să știe când mor

maria iaiu

Am avut șansa, în vremea din urmă, să fac mai multe călătorii "teatrale" în Bulgaria, țară vecină, la fel de năpăstuită ca și noi în vremea comunistă, la fel de săracă acum. Am remarcat, cu alte ocazii, faptul că peste bulgari a trecut reforma culturală. Că n-a fost o izbândă. Teatrele abia de mai supraviețuiesc, căpătând de la stat subvenție strict pentru salarii. Pe de altă parte, există dorința unor colaborări cu românii, cu turcii, cu grecii... coagulându-se o puternică mișcare balcanică. Din păcate, se resimte mai mult la nivelul declarațiilor de prietenie, pentru că neexistând bani... Totuși, nevoia îl învață pe om. Bulgarii întocmesc programe internaționale, sperând să atragă fonduri din străinătate(a) (cea bogată). Numai că se pot produce unele disfuncții. De pildă, Teatrul Dramatic "Sava Ognianov" din Russe a făcut un contract de colaborare cu Teatrul Valah din Giurgiu anul trecut. Giurgiuvenii, prin eforturi teribile, au reușit să obțină partea cu care trebuiau să contribuie la realizarea spectacolului, nu însă și teatrul din Russe. În acest an, se pare că au mai multe șanse partenerii bulgari decât românii. Așadar...

Dincolo de aceste neajunsuri, și chiar în condițiile precare de care vorbeam, Teatrul Dramatic din Russe are o activitate bogată,

susținută de actori profesioniști ce ar putea oricând intra în concurență cu cei bucureșteni. Poate mai dăruieți profesiei decât actorii români, cu un simț desăvârșit al disciplinei de scenă, ei joacă (roluri mici, roluri mari) cu exact aceeași bucurie. În plus, acolo există două săli studio superdotate și se așteaptă finisarea celei de a treia, cu aproape o mie de locuri și scenă italiană.

Am văzut, de curând, premiera spectacolului **Predestinatul**, de Elias Canetti, regia și muzica: Elena Panaitova, scenografia: Iuliana Voikova. Tânăra regizoare este preparator la Universitatea din Sofia și a fost invitată ca lector la o universitate de artă din Olanda. M-a impresionat, în mod deosebit, arta cu care i-a sedus pe interpreți, făcându-i să o urmeze într-un demers nu ușor, cu desăvârșită încredere. A rezultat mai mult un spectacol de mișcare, cu accente morbide, dar și cu unele scene de autentică emoție. O poveste ciudată, în care indivizii erau înștiințați încă de la naștere cât aveau de trăit. Li se atârna de gât o clepsidră cu o cifră încrustată pe ea. Astfel, ei nu purtau nume, ci numere reprezentând anii vieții fiecăruia. Oamenii trăiau resemnați cu această *predestinare*, fiecare încercând să-și organizeze timpul cât mai avantajos. O femeie care urma să moară la 80 de ani a hotărât să se mărite cu mai mulți bărbați ce urmau să se stingă de tineri, astfel încât să aibă o experiență cât mai bogată și diversă. Copiii care mureau la șapte ani încercau să înțeleagă, ajutați de

părinți, rostul scurtei lor treceri. Doar că existau, ca în orice societate, și manifestări în afara regulilor/ legilor, cum ar fi dorința unora de a-și însuși un *supliment* de viață. Doi indivizi au furat mai multe clepsidre. S-au ciondănit pentru "modalitatea de folosință", apoi au decis să le spargă pentru a vedea cât timp mai există în lăuntru lor. Surpriză! Obiectele erau goale. Au înțeles minciuna. S-au revoltat împotriva guvernatorilor care i-au înșelat. Au câștigat revoluția. S-au convins că nimeni nu le poate "organiza" cu adevărat destinul. Spiritele s-au liniștit. Doar că, la sfârșit, au constatat că nu prea știu trăi în noile condiții. Sunt dezarmați, confuzi. Se refugiază în amintiri. De unde până atunci avuseseră numai prezent, de-acum par să aibă numai trecut. Un final trist, derutant.

Este povestea pe care (sper că) am priceput-o cu bruma de rusă știută, care m-a ajutat să înțeleg, de fapt, bulgara, și din jocul actorilor.

Am făcut o descriere mai amănunțită a piesei pentru că m-a tulburat. Mai ales că nici nu știusem măcar că Elias Canetti (născut la Russe) a scris și teatru.

Reprezentarea se susține prin jocul elaborat al actorilor, aproape geometric. Avea însă prea puțină lumină și prea mult negru în decor și costume. Sigur că nu este vorba de un text optimist. Totuși, acea încercătură de tonuri închise devenea adesea morbidă. Sufeream că nu vedeam chipurile interpreților, deși am înțeles metafora: singura identitate a indivizilor o constituiau numerele. Am descifrat simbolistica reprezentăției, lucru meritoriu, având în vedere faptul că limba nu m-a ajutat prea mult, însă am rămas cu un accentuat sentiment de frustrare. Aș vrea să pot citi piesa. Aș vrea s-o văd montată în România. Cine știe!

Este greu să scrii despre divertisment, ignorând presiunea patimilor războinice, care apasă din nou întreaga planetă și a căror respirație grea (amplificată și de neașteptatele poftă mondialiste ale potențailor noștri) ajunge, prin mass-media, până în apartamentele noastre. E aproape imoral să trimiți lumea la o nouă spălare a creierului, în timp ce o civilizație e pe cale să o radă pe alta. Și, din păcate, pregătirea morală a distrugerii fizice se face, mai întâi, prin media și nu în ultimul rând prin cinema. În ultimă instanță, având în vedere că noxele planetare sunt un summum al noxelor noastre personale, orice film a cărui miză sunt banii, puterea, impunerea cu orice preț a ego-ului poate fi privit, în cadrul unei analize finale cu totul extra-cinematografice, ca o verigă în lanțul unei propagande militariste.

arta filmului

Îmi propusesem să vorbesc, în virtutea circumstanțelor pieței cinematografice, despre două pelicule: una pentru copii (*Planeia comorilor*, r.: John Musker și Ron Clements, o adaptare foarte liberă după romanul lui R.L. Stevenson, *Comoara din insulă*), alta pentru adulți (*Recrutul*, r.: Roger Donaldson); un desen animat de aventuri, producție Walt Disney Pictures și un thriller de spionaj, tot american; un film cu pirăți și mutații bio-cibernetici uzuali pe la MTV, respectiv unul cu agenți secreți venali și deștepți, conduși de Al Pacino. Primul, chiar dacă nu prea original, este foarte muncit sub aspect plastic, inclusiv scenografic (desenul animat prelucrat pe calculator nefiind deloc mai puțin laborios, ci doar mai spectaculos decât cel clasic), al doilea este bine jucat și ținut în mână din punct de vedere dramaturgic. Ambele au ca protagonist un tânăr orfan de tată, mai mult sau mai puțin ambițios, care își caută modelul uman (dar va găsi un antimodel) și un orizont de devenire (găsind, în schimb, o fundătură). Ambele vor vorbi, așadar, despre jocul dintre iluzie și deziluzie, despre

Război și divertisment

("Tot aurul din lume" și "spionul perfect zombificat")

elena dulgheru

maturizare, adică despre lupta pentru câștigarea discernământului. Ambele propun câte o miză ("tot aurul din lume", respectiv "superspionul perfect zombificat") care nu este atinsă, ceea ce-l deturmează pe protagonist, pe ultima sută de metri, către un ideal mai înalt... vizionabil, eventual, într-un alt film.

Fiind vorba de "acțiune" (care, într-o zonă largă a industriei spectacolului, devine tot mai antonimă cu "rațiunea"), această luptă rămâne în subsidiar, nu este scopul în sine al protagonistului (care poate că nici nu știe de ea), miza lui fiind, în primul caz, îmbogățirea, în al doilea, impunerea într-o profesie periculoasă și elitistă. Că drumul spre obținerea acestor scopuri este presărat de pericole cât mai săritoare în ochi și mai teribile, că sunt puse în joc calitățile morale ale eroilor și relațiile lor cu semenii, este normal, aceasta ține de "sarea" filmului de aventuri, respectiv de o minimală dramaturgie.

Dar în privința căutării modelului uman, situația este tristă. Chiar dacă desenele animate pentru copii nu în aceasta excelează, chiar dacă "bildungsromanul" tânărului James Clayton (aspirantul și apoi absolventul școlii de agenți C.I.A. din *Recrutul*) se bazează pe obișnuitul leitmotiv: "protagonistul își caută modelul uman, nu-l găsește dar se descoperă, în schimb, pe sine", acest "sine spre descoperire", ca și "sinele-model" sunt teribil de sărăcăcioase - tipice filmului de acțiune, s-ar zice - observabile atunci când filmul de acțiune scârțâie pe undeva, aș adăuga eu - dar paradigmatic pentru lipsa experienței de viață a culturii care le propune. Desigur, James Bond poate găsi orice, problema este că nu știe ce trebuie să caute...

Indiferent de calitatea artistică și de publicul țintă (demne de discutat, dar la care nu mă voi referi acum), tarele celor două filme sunt două și vizează,

de fapt, tarele generale ale scenaristicii contemporane: lipsa modelelor umane și lipsa mizei. Bine, dar de la inconsistență și până la un cinematograf, ca verigă a propagandei militariste ar fi cale lungă - se poate spune; problema este că orice lipsă a mizei și a modelului duce rapid la anti-miză (sau la nihilism), la antimodel și la barbarie.

Orice propagandă se poate face pe două căi: afirmativă sau directă (prin afirmarea obiectului promovat) și negativă sau indirectă (prin promovarea valorilor contrarii, când ideea promovată pare indezirabilă). Este greu să faci reclamă directă la bomba atomică, dar un copywriter versat o poate face: este suficient să impui un standard de viață greu de atins, dar mai ales de păstrat, să promovezi ideea obținerii scopurilor cu orice preț ("*Just get it!*"), a gândirii "libere" (adică făcând recurs la instinct, iar nu la cultură), ideea afirmării de sine cu orice preț ("*Express yourself!*"); să promovezi avantajele securității; după aceasta, sloganurile frumos pieptănate despre toleranță și altruism devin, cu adevărat, inofensive.

Chiar dacă filmele invocă nu sunt cele mai reprezentative din oferta zilei în privința gradului de violență (pentru aceasta, vezi *Pe jumătate mort*), ceea ce mă pune pe gânduri în situații de criză politică este nevoia de luciditate, pe care am putea-o câștiga și prin cinema, dacă... dacă gândurile cinematografului s-ar intersecta mai adesea cu gândurile lui Dumnezeu.

Este surprinzător faptul că o mare parte dintre textele publicitare de astăzi își construiesc impactul și eficiența pe cuvinte și motive religioase, motive care au atins - după cum se știe - maxima dezvoltare literară și artistică în Evul Mediu. Situația nu este caracteristică doar limbajului publicitar românesc: importând produsele, s-au copiat și clișeele de construcție ale textelor, imaginilor etc., prin care aceste produse ajung să fie cunoscute, dorite și achiziționate. Se știe că publicitatea exercită un impact deosebit asupra competenței noastre lingvistice de zi cu zi. S-a constatat chiar că textele publicitare

conexiunea semnelor

actuale vin să substituie unele funcții, altădată îndeplinite de poezie sau chiar de rugăciune. După sociolingvistul englez, Guy Cook, procedeul repetiției și repetiția ca atare pe care o întâlnim în aproape toate anunțurile publicitare - poate satisface o profundă nevoie sociopsihică: repetiția propagă în individ siguranță și îi asigură identitatea cu societatea (fiecare individ din societate cunoaște același text) în care trăiește.

De ce publicitatea a recurs, pentru oferta de produse, la cuvinte și motive religioase?

Răspunsul este ușor de aflat: limba religioasă, indiferent de apartenența ei tipologicolingvistică, are o semnificație enormă în interiorul comunității respective, tocmai datorită vechimii ei și a faptului că a devenit în timp, parte integrantă a conștiinței lingvistice colective. Acest proces de asimilare a limbii religioase la domeniul publicitar are consecințe asupra subiectului - creator de anunțuri și spoturi publicitare, dar și asupra cititorului sau asupra aceluia care le vizionează sau le aude, deoarece, conștient sau nu, se recunoaște în ele. După cum iar bine se știe, limbajul religios nu se restrânge doar la situații religioase; este folosit de mult în afara bisericii, cu o funcție culturală și având un impact care merge mai departe de contextul său original. De exemplu,

Limbajul publicitar

mariana ploae-hanganu

a cădea și ispită ne duc cu gândul, inevitabil, la rugăciunea **Tatăl nostru**, de unde tragem concluzia că autorul textului non-religios care a folosit aceste cuvinte a avut intenția să recreeze un context stilistic, punând în joc un intertext specific. Intertextualitatea - despre care am vorbit în numeroase rânduri - și care este o parte integrantă din lectura oricărui text literar, este la fel de indispensabilă atunci când citim sau descifrăm un anunț. În cazul anunțurilor publicitare cu motive sau/și cuvinte religioase, una dintre lecturile posibile, dacă nu toate, este aceea a unui text întărit prin autoritatea textului religios. Trebuie să precizăm: nu există nimic sfânt în publicitate. Ea este până la urmă un simplu proces de seducție; așa că nu trebuie să ne surprindă faptul că multe anunțuri publicitare (binecunoscutul *Ispita gustului*) folosesc cuvinte religioase, bine ancorate în mintea și conștiința consumatorilor. Anunțurile publicitare care folosesc astfel de cuvinte vizează variate categorii de produse: alimente, băuturi, parfumuri și alte produse cosmetice, aparate electrocasnice etc.; o dată cu textul lor, ele introduc și o dimensiune ironică sau apelează la simțul de umor al fiecăruia dintre noi. De obicei sunt create astfel de anunțuri pentru articole de consum care nu sunt neapărat necesare (whisky, ciocolată, lenjerie intimă foarte scumpă) în scopul de a crea sentimente care să stimuleze clienții să și le dorească. În aceasta cred că stă esența anunțurilor publicitare de orice fel: crearea dorinței, nu atât a dorinței de achiziționare cât mai ales a dorinței pur și simplu, așa cum o găsim exprimată în literatură, pictură sau film. Cuvintele-cheie *dorință, plăcere, ispită, seducție* se relaționează inconștient cu păcatele biblice originare. Chiar dacă consumatorul știe că a se regala cu un

iaurt bun sau cu un pahar de vin scump nu constituie nici un păcat, o face totuși împins nu atât de foame sau de poftă, ci mai mult de dorințele lui reprimare.

De fapt, anunțurile funcționează cu ajutorul cuvintelor de tipul: *păcat, plăcere, seducător, seducție, ispită, diavol* etc., care sunt introduse și repetate obsedant în textul anunțului, încercând astfel „să seducă” prin text, dar mai ales prin imagini fascinante. Ne aflăm în fața discursului biblic invertit într-o manieră carnavalescă. În mod ironic în acest proces de inversiune se folosesc aceleași mecanisme, altădată de represiune, dar care acum servesc dimpotrivă, trezirii dorințelor inconștiente ale consumatorilor. Propaganda vinovăției de altădată renaște pentru a servi altor scopuri la fel de propagandistice. În mod oportunist, creatorii de publicitate profită și adaptează textul biblic liniștitor și familiar, fără a include în el și mesajul său moralizator. Se oferă astfel consumatorilor o publicitate de „transgresiune” care sfidează codul moral prin elogiul lui „lasă-te dus de ispită” repetat la nesfârșit. Sunt dictate astfel noi reguli de viață revăzând, îndreptând și deturnând formule deja consacrate. Datorită alegerii atente a textelor și a imaginilor, subtil sofisticate, produsele devin mult mai tentante, irezistibile. Păcatul devine o valoare pozitivă, un obiect de dorit, în sfârșit, un negociabil. Comercianții și-au asimilat și ei un dicton biblic: „Fructul oprit este mai dulce”.

liviu grăsoiu

Imitare imposibilă

În urmă cu 75 de ani, apărea la București o publicație literară ce se singulariza în contextul unui peisaj jurnalistic extrem de bogat. Atunci, în februarie 1928, Tudor Arghezi își dovedea din nou geniala inventivitate și se încumeta să tipărească de unul singur o revistă care, în primul rând prin format, se adresa unui mare număr de cititori. Ea se înfățișa ca „a opta parte dintr-o coală nr. 12 tip universal, îndoit în două în lung și prezentând patru pagini”. Titlul găsit corespundea formei alese și a atras imediat atenția literaților. „Bilete de papagal”, concepută inițial drept cotidian, și-a propus să ofere „zilnic cititorului numere individuale, organizându-și colaborările, așa încât fiecare număr să fie scris și semnat în întregime de unul și același colaborator, care își va lua inspirația în libertate, de oriunde i-o plăcea”. Tudor Arghezi, care semna ca director acest program, lansa de fapt și o provocare, nu pentru o competiție între el și

ceilalți scriitori contemporani, ci pentru un fel de întrecere *sui-generis* între colegii într-ale scrisului, dedați și publicisticii. După cum se știe, viața „Biletelor de papagal” n-a fost ușoară, revista rezistând grație, mai ales, tenacității lui Arghezi și revenind după câteva întreruperi. Astfel că prima serie (cea mai lungă de altfel) a durat din 2 februarie 1928 până la 10 august 1929 și apoi din 15 iunie la 5 octombrie 1930. Între 1937-1938 „Biletele de papagal” apar săptămânal, cu mai multe pagini, într-un format tip carte, iar apoi, cea de-a treia serie revine în librării tot zilnic, cum voia inițial Arghezi, dar pentru o scurtă perioadă: din 15 decembrie 1944 până în 12 februarie 1945. Vremurile nu-i mai erau favorabile, lucrurile se precipitau, poetul și gazetarul atacau problemele sociale și politice pe alte fronturi.

Amintind de oferta lansată colegilor de a redacta în totalitate un număr, ea s-a materializat, după cum au constatat cercetătorii, doar în zece cazuri, printre cei care au reușit aflându-se nume importante ale deceniului al patrulea: Felix Aderca, Otilia Cazimir, Ionel Teodoreanu, G. Topârceanu, M. Sadoveanu, de

exemplu. Tudor Arghezi nu se manifesta pentru sau contra unor anume tendințe sau orientări din epocă, structura sa aparte, deschisă la orice valoare estetică făcându-l să îi alăture nonșalant pe tradiționaliștii recunoscuți, precum Gala Galaction, Dem. Botez, George Lesnea, Romulus Dianu, Jean Bart, N. Davidescu, Adrian Maniu avangardiștilor zgomotoși ca Virgil Gheorghiu, Emil Botta, Sașa Pană, Octav Șuluțiu, Mircea Damian. Să nu uităm că aceluiași spirit de echilibru i se datorează și tabletele, specie inventată de Arghezi, dedicate lui Urmuz, lui Ibrăileanu, lui Topârceanu, lui N.D. Cocea, lui Perpessiciu, lui

adnotări

Lovinescu. Și tot deschiderii spre diversitate i se datorează încurajarea debutanților ce vor confirma peste decenii. I-am numit pe E. Ionescu, pe Maria Banuș, pe Geo Bogza, pe M. Beniuc, pe E. Jebeleanu, pe G. Ivașcu (cine mai știe oare că prima apariție a fost un Rondel în „Biletele de papagal” nr. 59/1928?)

Publicație literară marcată deplin de spiritul arghezian, scrisă cu nerv, excelând în trimiterile la realitatea imediată, nefăcând loc unor interese meschine, tinzând spre ilustrarea independenței literaturii, „Biletele de papagal” au devenit, cu trecerea anilor, o lecție și un reper în publicistica națională. Imitarea lor s-a dovedit imposibilă.

Morel - lăutarul dințar al P.S.D.-ului

Cică domnul Morel Rosenthal este medic. Stomatolog. Probabil că, într-o dimineață, grăbindu-se spre gura căscată a vreunui pacient, domnul Rosenthal s-a împiedicat în plapumă și a căzut din pat. Și, căzând el din pat, a avut o revelațiune. Se făcea că este poet. La așa revelațiune, domnul Morel Rosenthal bineînțeles că nu a putut rezista psihic și s-a năpustit asupra mesei de scris. De fapt, ar fi vrut. Pentru că nu avea nici masă de scris, nici cerneală, nici toc, nici nimic. Doar un pacient care îl aștepta la cabinet cu gura căscată. Așa că nu s-a mai năpustit asupra mesei, ci asupra pacientului. Între două măsele și un canin, Morel al nostru a conceput niscăi alăturări de cuvinte. Nouă ne-a mărturisit că ar fi vrut să scrie ceva în care să își arate bucuria de a fi pesedist. Dar, dacă tot a avut omul revelațiunea cu pricina, ce și-a spus? Că, până la urmă, nu ar fi rău dacă ar pune și niște rime zurlii în coadă. Și tot scoțând Morel al nostru mai o măseluță, mai un molar, mai un vers șleampăt,

a pus de un volum. Titlul - inspirat: **Destin cu sens unic**. Cât se poate de logic: măseaua scoasă, în gură nu se mai întoarce. După ce Morel a strâns o sumă considerabilă de măsele și versificațiuni, s-a prezentat cu ele la o editură: Libra Vox. Asta se întâmplă prin 2001, adicătelea. Tot pe atunci, Morel se făcea că intră, din greșală, într-o librărie. Prima carte pe care i-au căzut privirile-i vigilente de medic stomatolog era scrisă de unul, Fănuș Neagu. Nu știm cum se face, da' lu' Morel i-a cam căzut cu tronc acest nume. „Ce-ar fi ca acest Fănuș Neagu să scrie câteva cuvinte despre minunata mea carte?”. Zis și făcut. Morel aleargă într-un suflet la Fănuș Neagu și-i face cunoscut misteriorul și năbădiosul gând. Fănuș Neagu parcă atâta aștepta. A și comis un text pentru cărțulia lui Morel. Iată-l: „Poezia domnului Morel Rosenthal atacă latura caricaturală a societății românești. Virulentă (uneori de o duritate colțuroasă), creația domnului Rosenthal vine, ca inspirație, din linia dominantă între cele două războaie de Ion Pribeagu.

Autorul impune prin sinceritate și mânie. Și se salvează prin dragostea ascunsă pe care o păstrează neclintit oamenilor. Îi doresc multe bucurii“. Domnul Fănuș Neagu se înșală: nu dragostea pe care o păstrează oamenilor, ci dragostea pe care o păstrează membrilor partidului unic, P.S.D. Adică lui Ion Iliescu, lui Adrian Năstase, lui Miron Mitrea, lui Ioan Rus, lui Neculai Onțanu, lui Valer Dorneanu, lui Octav Cozmâncă. Și încă o droaie de nume pesediste înfioară papilele erotico-lice ale lui Morel. Presupun că acum așteptați un poem. Vineeeeeeeeee! „Poet nu sunt, doar un stihuitor./ Îmi place mult în versuri să gândesc./ Nu pot să mă consider vreun vracisfătuitor/ Nici nu mă laud, sau să mă mândresc./ Campanie electorală am făcut pentru dreptate/ Să dau speranța victii la omul cel sărman./ Să poată să se încredă-n libertate./ Nu-n vorbe deșănțate, de viitor «titan» (...)“ (**Eu sunt**). Desigur, această adevărată artă poetică a lui Morel nu putea să nu aibă și un „motto“: „Post-scriptum la cele două campanii electorale pe care le-am făcut în toamna anului 2000, în special în județele Harghita și Covasna, pentru președintele Ion Iliescu și Partidul Democrației Sociale din România“.

Corina Sandu

Foarte important!

Nu mai este un secret pentru nimeni: **Istoria literaturii române de azi pe mâine**, semnată de Marian Popa, elogiată și contestată, deopotrivă, a avut un succes, bănuț, de altfel, de librărie. După ce a luat în seamă sugestiile binevoitorilor și a completat tabloul autorilor din perioada comunistă, istoricul literar

a încheiat, de curând, varianta a doua, completată și adăugită, care ar putea să fie trimisă spre tipar. Din păcate, resursele noastre financiare absentează, astfel că facem apel la investitori, în speranța că ne vor ajuta în edificarea unui act editorial de amploare. Îi asigurăm că, din această *afacere*, nu vor ieși păgubiți: dimpotrivă, profitul va fi asigurat din start, știindu-se cererile în acest sens.

Fiindcă am ajuns la acest paragraf, îi rugăm pe solicitanții *Istoriei* să ne trimită, în scris, propunerile exacte (numărul de exemplare) și adresele, pentru a stabili, dintru început, tirajul și localitățile de destinație. Suntem ferm convinși că o operă atât de căutată va ajunge în bibliotecile celor doritori să o aibă.

Fundația „Luceafărul“

„După volumul *Oglinzile nopții* (debut), 2001, și după încă trei cărți de poezie, iată că se prezintă cu un nou volum în care sursa energiei, spontaneității, a sentimentelor profunde și a bogăției sufletești este centrul armoniei, coerenței adevăratelor valori ale existenței acestei lumi“

„Aurelia Rînjea exprimă în puține cuvinte semnificația mesajului, dovedind o stăpânire a limbii căreia îi «îmbracă» haine simple, metaforice și nu de puține ori parabolice. Poezia din această frumoasă carte aspiră la o stare de puritate, provocând elegia, mai ales ca singurătate pustiitoare. Imaginea creată - aici - este marcată de o sete de puritate, de regăsire, de drum către acele «armonii oblice» purificare prin așteptare, tandrețe și - de ce nu? - suferință, trăite în zonele înalte ale conștiinței.“

„Refuzând - structural - canoanele clasice, textul din acest volum «îmbracă» haina ludică, fantezistă, metaforică, atingând implicat o așa-zisă

citate surescitate

«revoluție» în limbaj în consens cu apropierea de temele propuse, asumate și - de ce nu? - de realitatea unei conștiințe poetice încrezătoare în autoreflexivitatea propriului mesaj.“

... volumul poetului Raul Constantinescu este o construcție poetică bazată pe stabilirea unei «corespondențe» subtile între concrete; ea metaforelor și presupusa «călătorie» abstractă a gândirii lirice, a viziunii. Pe măsură ce universul imaginar se conturează și «câștigă» în completitudine, prezența eului liric se face tot mai mult simțită în interiorul său. Aș adăuga faptul că destinul poetului Raul Constantinescu, în poezia pe care o scrie în această carte, nu mi se pare deloc ingrat în privința contactului cu lirica generației lirice contemporane. Cu alte cuvinte, poetul e modern.“

„Intrarea în labirintul subconștientului când singurul fir al Ariadnei este chiar abandonul în voia fluxului asociativ te supune șocului unei călătorii imaginare în poemele acestui volum de debut al Angelei Ribinciuc. De speranță se leagă visul, factor dinamic al construcției - cubului de aer - izvor efervescent pentru meditația lirică a întregului «traseu» potențat de conotațiile simbolice ale cuvintelor cu mare greutate în context.“

(Victor Sterom - „Cafeneaua literară“

S tudiile închinat poetului simbolist german Stefan George (1868-1933) au o lungă tradiție, iar receptarea operei sale este și în prezent în plină efervescență, dând naștere la interpretări foarte diferite. De exemplu, ciclul de poeme **Maximin**, scris imediat după moartea prematură a lui Maximilian Kronberger, în 1904, a fost privit de unii critici drept o manifestare a suprarafinamentului decadent *fin de siècle* și a unui elenism cu motivații homoerotice, iar de alții, drept o expresie a unui elitism de sorginte nietzscheeană, susceptibil de alunecări fasciste. Fără să ignorem contextul istoric și biografic, am ales să mă axez în cele ce urmează pe ceea ce critica semiotică numește logica semnificanților, încercând să detectez în prefața autorului posibile coduri și indicii de interpretare.

Apariția intempestivă a unui nou conviv la banchetul lumii, rafala de vânt care, strecurându-se prin ușa întredeschisă, risipește și pulberă în același timp obișnuitele și ierarhiile gândirii, amenințând, inoportunând cu prezența sa insolubilă, e susceptibil să provoace în primul rând acea *stupor*, care în ciuda ambiguității semantice, se referă mai degrabă la imobilitatea sfiei și a respectului decât la netrebnicia *stupiditas*. Pentru anumite spirite, însă, intrarea abruptă a Celuilalt în istorie, incandescența stranie și tulburătoare a meteorului ce cade în atmosfera Pamântului, poate avea și alte efecte, mult mai greu discernabile. Dacă nu este cumva tocmai invers, și energia extraordinară a respectivei apariții fulgurante nu este ea însăși un efect, o iluzie optică a celui ce a ales s-o traducă apoi în durată calmă a contemplației.

Cel puțin așa par să stea lucrurile cu Stefan George și cu poemele despre Maximin, unde o trăire personală - poate mai puțin aparentă, însă în nici un caz indescifrabilă - supune scânteierea tandră a unei fugare apropieri paradigmei intempestivității. Nu trebuie uitat că în limba germană *Erscheinung* (apariție) conține în sine și pe *Schein* (aparență), deverbativ al lui *scheinen*, care înseamnă atât a părea, cât și a străluci, reunind așadar părerea, luciul înșelător cu lumina cea adevărată, devoratoare a umbrelor. Survenirea (*das Erscheinen*) lui Maximin în istoria personală a lui Stefan George, fenomenul pe care îl reprezintă întâlnirea celor doi (căci *Erscheinung*, în virtutea radicalului *Schein*, este și fenomen, înfățișare, aspect) suscită divinizarea mitică a primului, adică încercarea de a-l sustrage devenirii, de a da un sens transcendent existenței lui empirice. Această extragere din curgerea istoriei, ridicarea deasupra șuvoiului neconținut al facticității, e operată de prezența difuză, dar constantă, în discursul despre Maximin, a prefixului *er-*, particula neseparabilă, deci contopită cu însăși ființa cuvântului din care face parte, și al cărei rol pare a fi, printre altele, acela de a emancipa, de a sublima (vezi însuși termenul *erhaben*), de a scoate din devălmășia fenomenală și a așeza sub imperiul Logosului și de a înzestra cu *eskaton* (finalitate, gr.) un episod aparent gratuit întreprindere riscată în cazul de față, pentru că ascunde în ea o contradicție fără ieșire: pe de o parte, o asemenea epifanie - revelarea neașteptată, prin întreprinere, a unui nou tip uman în jurul cărui plutește adierea străină a unor lumi îndepărtate ("Ich fühle luft von anderen planeten") - este prin însăși natura ei refractară la *Erklaren* (explicare); pe de altă parte, Maximin nici nu este în sine un astfel de *Ereignis* (eveniment, survenire), ci - cu tot riscul de a cădea în psihologism facil - o proiecție a fantasmii poetului, adică a unei stări prin excelență inefabile, a cărei expresie nu poate decât să o trădeze. *Erklaren* (în ocurența sa reflexivă *sich erklaren*) este aici mai aproape de *erleben* (a trăi, a trece printr-o experiență) decât de raționament, de *logismos*. Sub presiunea trăirii, cul - cum bine observa și Fritz Martini - creează din el însuși ordinea în care crede. Însă trecerea extremei subiectivității în sfera mai generală și obiectivă a (pseudo)religiosului nu e lipsită, după cum vom vedea, de obstacole și de inevitabile devieri.

Ciclul **Maximin** (1907) este prevăzut și cu o *Vorrede* (prefață), în care voința de obiectivitate a lui Stefan George, subordonarea sa față de Logosul pe care îl dorește atotputernic și de la care așteaptă izbăvirea, limpezirea mișcărilor haotice ale

Eros și logos - despre mitologia personală a lui Stefan George

maria irod

sufletului său, atinge punctul culminant. Totul e înfățișat ca o legendă: Maximin e un "zeu" al frumuseții primăvăratică, un efeb grațios, a cărui puritate angelică e completată de severitatea dreaptă a tânărului spadassin, gata să taie, să rețeze orice surplus cu ascuțitul spiritului, și umbră de melancolia stranieții sale, a apartenenței la două lumi, la *Jenseits* și la *Diessets*. Pentru a îndreptăi parcă afirmația lui Pascal, că eul este demn de a fi urât, personalitatea scindată a lui George se ascunde, exclude din prefață orice referință explicită la sine, preferându-l lui *ich* (eu) pe *wir* (noi), ca expresie a unei impersonalități colective. **Vorrede zu Maximin** pare o secvență dintr-o curgere neîntreruptă a unui discurs fără început și fără sfârșit, în care sosirea intempestivă ("die plötzliche ankunft") a "zeului" provoacă o ruptură, o breșă, prin care se întrevește un sens nebănuț până atunci. În acest discurs Stefan George ar vrea să se strecoare pe furiș - pentru a folosi o expresie a lui Michel Foucault - lăsându-se învăluit, purtat de cuvinte, simulând supunerea, ca să poată astfel institui și legitima din interior devierea cursului, cultul noului "zeu". Ceea ce și face, introducându-se într-un moment cheie sub numele de Maestrul, înconjurat de aceeași aură sacerdotală cu care odinioară obișnuia să apară travestit în Dante. Insi-

corespondențe

nuarea sa în discurs are loc într-un moment de criză (atât personală, cât și a discursului), moment guvernat de o anumită ambiguitate a particulei *er-*: teama de sufocare (*ersticken*), de pierdere a vocii care urmează abundenței de rostire nevoia de a străpunge (*erstechen*) și de a îndrepta curgerea discursului pe un nou făgaș. Acest act e dominat de voința de înnoire (*Erneuerung*). Criza devine critică, amintind etimonul lor comun *krinein*, acțiunea de a discerne, a separa, a diferenția pentru a alege. Germenele ordinii viitoare este, așadar, inclus în chiar critica ordinii prezente. Imaginea lumii în declin, ce așteaptă iluminarea salvatoare, e înmădită de o concepție ciclică asupra istoriei: "wir waren reif genug um uns nicht mehr gegen die schicksalhafte wiederkehr der notwendigen leiden aufzulehnen" (Eram destul de copti pentru a nu ne mai revolta împotriva fatalei reînnoiri a suferințelor necesare - tr. mea) și sprijinit pe un dispreț față de mase care calcă pe urmele lui Nietzsche.

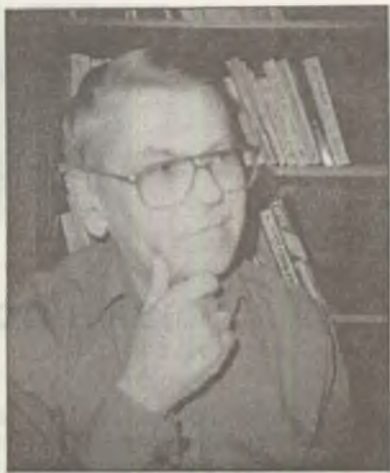
Sentimentul declinului, al prăbușirii iminente a lumii prezente e accentuat de abundența efectelor senzoriale, de jocul scilpitor al aparențelor. Apariția lui Maximin ar fi un act de violență, o sfâșiere a vălului *mayei*, o restaurare a simplității începuturilor: "was uns not tat war Einer der von den einfachen geschwehnen ergriffen wurde" (ce ne lipsea nouă era Cineva care să se lase pătruns de întâmplările simple, tr. mea). Prin breșa produsă de "zeu" ar urma să se întrevadă sensul ("să se dezlege limbile căpeteniilor"). Această epifanie e în stare să înfățișeze lucrurile așa cum sunt ele văzute de ochii zeilor. Poate că n-ar fi exagerat să deslușim aici o binecunoscută idee platonice, a Ființei nonsensibile revelate în aparență. Mai ales că "der ist der grösste wohlthaten für alle der seine eigene schönheit bis zum wunder vervollkommenet." (cel mai mare binefăcător este acela care își desăvârșește frumusețea până la miracol - tr. mea). Sorgintea nepământească a lui Maximin e amintită în mod explicit de câteva ori; straniețea sa concentrată în privire ("die unheimliche ferne seines blickes") îi vedește "divinitatea", care îl face să

preferă alcătuirea celestă, distinsă prin acea "Erhabenheit", îndemânării contingente de a surprinde clipa optimă. Inoportun, disprețuind "das geschick des glorreichen sterblings", Maximin nu putea fi decât sortit unei morți timpurii, care - asemenea unui vultur olimpian - avea să-l ridice în singura lume care i se potrivea de drept.

Cu atât mai plină de o insolubilă contradicție apare încercarea retrospectivă a lui George de a arăta cât de oportună era survenirea în istorie a lui Maximin, de a-l prezenta ca pe un *Erlöser* (mântuitor) gata să inaugureze o nouă umanitate. Transferând în durată discursivă apariția fulgurantă, pur noctică, a lui Maximin, Stefan George are iluzia conservării (act ce presupune prin definiție moartea) prin Logos a "zeului" iubit, a instituirii lui ca obiect al unei veșnice adorații. Această obiectivare, această ieșire din sine, este de fapt o încercare de prelungire a tensiunii inițiale a atingerii, a raportului cu un obiect real, înlocuit acum de un obiect instituit (discurs). Abia dispariția obiectului real dă frâu liber venerării fățișe: cei care (după cum am mai spus, la George pluralul este o strategie a obiectivității căutate) inițial fuseseră cuprinși de *stupor*, incapabili de a se adresa "zeului", se dezlănțuie acum în panegirice pasionale. Absența devine un spațiu primitiv al fantasmii, în care limbajul construiește temple și statui pe care le înconjoară apoi cu propria retorică a admirației. O anume circularitate narcisică nu poate fi deci evitată; de altfel, încercarea temerară a eului de a crea din sine o ordine în care să creadă și pe care să o impună și altora ca lege obiectivă e în mod clar eșuată: limbajul se întoarce inevitabil spre sine, venerându-și propria imagine materializată în discurs.

Vorrede zu Maximin sintetizează foarte limpede (chiar dacă nu explicit) cauzele acestui eșec. Erosul subminează, crodează Logosul. Tot textul este înțesat de aluzii erotice, mai mult sau mai puțin criptice. Bunăoară ni se spune că vocea lui Maximin era deosebit de fermecătoare, că toți cei care îl ascultau erau surprinși de aceea inconfundabilă "zauber des tönenden" (vrajă a sunetului), așadar de un atribut ectologic, dezintegrator al Logosului și erotic prin excelență.

Progresia discursului către final este de fapt istoria variațiilor suferite de particula *er-*, grupare sincategorematică, devenită aici - în mod inconștient, prin cine știe ce lege nebănuită a limbajului - un vehicul al sensurilor cheie prezente în text. Așa cum situația însăși se descoperă a fi contradictorie, la fel și particula *er-* circulă de-a lungul discursului prin două serii paralele, semnificând într-o parte regresia, în cealaltă expansiunea *Erkaltet* (înghetăt), *erstickt* (sufocat), *erschrecken* (a speria) evocă încremenirea în sine, dacă nu chiar întoarcerea spre sine, fiorul scurt, contracția abia perceptibilă care împinge corpul melcului înapoi în cochilie, rezerva gata de retragere a celui atins de *stupor*. Pe de altă parte, *erwecken* (a trezi), *erobern* (a cuceri), *erfüllen* (a împlini), *ertraumen* (a visa, a dori) mărturisesc tendința contrară, de ieșire din sine, de instituire activă a noului (*Erneuerung*). Această alianță temporară dintre răceala latenței și ascunderii și expansivitatea creatoare, seminală, ce pare pentru un moment să acapareze totul, e brusc curmată de moarte. Moartea este *unerbitlich* (nemilosă), particula *er-* apare, așadar, în mod ingenios negată (*un-*) în final de chiar principiul care legitimează discursul (moartea-absența). Acesta va reveni mereu la sine, în ciuda propensiunii erotice cu care instanța auctorială încearcă să-l instituie doar pe el (*er*).

Ioan Suciu

Deruta cititorului în fața noilor apariții editoriale

Un fenomen inexplicabil, dar foarte benefic se petrece în prezent: apar cărți noi în număr mare, unele scrise chiar de debutanți, în ciuda unei evidente lipse de resurse financiare.

Dacă este vorba de autori ca Adrian Păunescu, care are editură proprie, sau de unii care au primit subvenții - în mod discret - de la Ministerul Culturii și Cultelor, publicarea de cărți noi ar avea o explicație: sunt și scriitorii care, prin eforturi materiale extraordinare își tipăresc operele pe banii lor. Dar există și scriitori debutanți publicați pur și simplu pentru valoarea creațiilor literare în sine, fapt care atestă existența unor edituri conduse de cărturari veritabili. În condițiile în care producția, atâta câtă este, are ca obiect orice, numai cultură să nu fie, este notabilă prezența unor editori care vor să dea publicului opere de valoare, neavând drept criteriu principal obținerea de profit în mod sigur și cu orice preț, pentru că altfel s-ar fi orientat spre titluri cu succes comercial consacrat. În actualul „capitalism de cumetrie” sunt încurajați cumetri proprietari de holdinguri, hoteluri sau acțiuni, dar nu este susținută cultura.

Apariția de titluri noi este destul de bine mediatizată, revistele literare și emisiunile canalului TVR - Cultural anunțându-le cu promptitudine. Prezentări de cărți noi făcea și Stelian Tănase la postul Realitate TV, dar emisiunea acestuia a fost în mod misterios desființată, de când domnul Ion Cristoiu a devenit directorul acestui canal de televiziune (urâtă coincidență!).

În absența evidentă a unei instanțe de critică literară care să se exprime cu privire la cărțile nou apărute, cititorul se orientează cu dificultate în alegerea noutăților editoriale.

Librăriile sunt la fel de pline de cărți ca și înainte de 1989, având însă cu totul altă structură, decât atunci când predominau net „operele” tovarășului și cărțile cu polimeri. Dacă ai fi scos dintr-o librărie toată maculatura propagandistică, rafturile ar fi rămas aproape goale, cu câteva excepții (Caragiale, Călinescu etc.).

După 1989, acest gol a fost repede umplut mai ales cu traduceri, și publicul s-a repezit spre Sandra Brown, Sidney Sheldon etc. Dar iată că din rândurile autohtonilor care știau să scrie s-a desprins Pavel Coruț, un Balzac mioritic cu ochi albaștri, care a scos carte după carte într-un ritm amețitor, de nici nu apuca Sandra Brown să-și pună un nou volum pe tarabă că și apărea Pavel Coruț cu două. „Asta scrie și cu mâna stângă, și cu mâna dreaptă” spunea la un moment dat un bărbat aflat în fața unei tarabe pe care erau desfășurate toate volumele lui Coruț. Sigur, oricine își putea pune întrebarea de ce n-a scris acest domn și înainte de 1989, dar răspunsul s-a găsit ușor: a fost prea ocupat și activ. Dictatura l-a sufocat cu sarcini concrete și nu i-a lăsat timp de reflecție și scris. Există însă scriitori care în

prezent nici măcar nu se mai gândesc la publicarea volumelor lor, luptând pur și simplu pentru supraviețuirea fizică. Este greu pentru orice fel de guvernare să facă peste noapte o țară bogată dintr-una sărăcită economic, dar să elaboreze o lege eficientă a sponsorizării ar fi simplu și ușor. Parlamentul, în momentele (greu de elucidat) de mare râvnă votează și câte 50 de ordonanțe pe zi. Dacă o lege a sponsorizării culturii ar avea norocul să prindă o astfel de zi, problema ar fi rezolvată rapid. Unii ar spune că domeniul culturii nu interesează pe nimeni, dar se pare că lucrurile nu stau chiar așa.

Cu câțiva timp în urmă, un senator cu preocupări lingvistice și vajnic apărător al limbii române (mai ales contra limbii engleze) și-a pus pe jar pe unii colegi din Parlament și nu numai pe ei, anunțând că a întocmit o listă cu o sută de cărți pe care le consideră el fundamentale pentru formarea culturii generale a unei persoane. „Cine nu a citit *Idiotul* de Dostoievski, este un handicapat!” a decretat senatorul la o emisiune de televiziune. Orgoliul unor parlamentari a fost imediat zgândărit, fiindcă și-au dat seama: 1. Că nu citiseră *Idiotul* de Dostoievski, și 2. Că nu citiseră nimic de Dostoievski. Însă tot ei au găsit repede soluția; să-și umple lacunele în intervalul lun-

mânecare la un oraș întreg dacă vreau, nu e problemă de o amărățată de carte! Sau pot să vă dau cartofi, sau varză! Aveți murături? Dați-mi adresa și vă trimit un camion de murături! Alo, unde plecați? Ce mare lucru o simplă listă! Haideți dom'profesor, chiar n-aveți nevoie de murături?” Senatorul lingvist ieși în grabă din sala de mese, fără să-și fi terminat duminatul.

De cum se termină programul la Parlament, senatorul lingvist se duse la librărie. Pe când răsfoia cu pioșenie o carte, lângă el apărură prin farmec colegul cu barbișon. „Stimate domn' profesor, eu tocmai mi-am schimbat vila și n-am bibliotecă. Adică am, dar fără cărți - numai cu cotoare. Mie-mi plac foarte mult cotoarele, dar, ce să fac, îmi voi procura cele 100 de titluri, n-am altă soluție. Și dacă o să mai rămână loc în rafturi, voi lua același titlu de mai multe ori, înainte să le cumpere alții. Ce ziceți, s-o iau pe asta - *Un li pe drumul mătășii*.” „Nu știu ce este un li, dar mă rog treaba dumitale! Dar mai bine ți-ai cumpăra un Faulkner” „Un folcnăr?! Ce-i aia? Eu vreau cărți, cultură, nu trusă de scule! Auziți, dom'profesor, eu p-asta cu mătasea aș lua-o, că am acum un pont de afacere teribilă cu mătase! Dar de asta ce ziceți, «Te voi iubi pân' la sfârșitul patului?»” „Nu știu, s-ar putea să fie o carte bună, n-am citit-o. Dar poți să-ți iei

fonturi în fronturi

gilor sesiuni din Parlament. Astfel, se pare că în timpul unei ședințe din Senat un parlamentar s-a instalat la tribună și a spus: „Doamnelor și domnilor, stimați colegi! Eu propun să votăm lista celor o sută de cărți și s-o introducem în Regulamentul de funcționare a Senatului! Și în capul listei să trecem *Cum să furi un milion*” pe care o consider genială. Imediat lângă el apărură un alt senator care îi luă microfonul și spuse: „*Cum să furi un milion*” nu a fost carte, ci film!” „Ai, dom'le, că a fost și carte!” Președintele ședinței a intervenit: „Domnilor, vă rog mai multă seriozitate. Avem de votat un pachet de legi anticorupție! Ceea ce propuneți dumneavoastră nu e pe ordinea de zi!” „Dar putem să trecem”, spuse primul. „Să ne rezolvăm mai întâi problema culturii. Uite, să votăm lista și-am terminat! Eu am aici niște nume: Alexandru Sahia, Mihai Beniuc, Zaharia Stancu...”

„Eu propun votul uninominal și nu pe liste! Să-i discutăm pe fiecare pe rând, eventual să-i convocăm și pe respectivii să-și spună punctul de vedere!” propuse altcineva.

Autorul listei cu pricina se strecură discret afară din sală, ducându-se să mănânce.

Un senator mătăhălos și cu barbișon, îl pândi pe senatorul lingvist la bufet și se așeză pe furiș la masa acestuia. „Dom' profesor, nu vă supărați, îmi dați și mie lista aia că vreau să mă apuc de treabă!” „Lasă-mă domnule în pace, n-am nici o listă!” „Haideți, că doar nu v-o cer degeaba! Sunt solvabil! Vă cumpăr și dumneavoastră orice carte doriți! Pot să dau de

niște Poeme de Byron, de pildă, că mergi la sigur” „Da, zise bărbatul cu barbișon, uitați asta de aici, se numește *Boeme*; Cred că merge, nu? Sau te pomenești că o fi greșită încă din titlu.” „Cum să fie un titlu greșit?” răspunse dom' profesor. „Așa, bine. Ia uitați aici: *Bătrânul și Marta*. Spuneți și dumneavoastră, asta nu se numea *Bătrânul și Marea*? Vedeți că sunt greșeli?” „Nu, domnule, dumneata te uiți la aparițiile românești. Acea era de Hemingway”. Păi nu spuneți dumneavoastră să ne ferim de limba engleză? Ce ziceți de *Cântec de adormit somnul*? Indiferent de ce ziceți, o iau, o să-mi folosească în sala de ședințe.” „Mai bine îți iei *Divina Comedie* de Dante, o carte voluminoasă, dar de referință.” „Mulțumesc, maestre, ce dacă e voluminoasă?” Senatorul cu barbișon, mișcându-se cu pași legănați printre rafturile cu cărți, duse telefonul mobil la ureche și comandă un camion la librăria „Eminescu”. Apoi spuse: „Am s-o iau și p-asta, *Codul de Apoi*. Precis că-mi va folosi și pentru rețeaua mea de magazine. Ce ziceți?”

„Nu zic nimic.” „Dar de cartea asta ce spuneți?” mai întrebă el, dar, deodată, domnul profesor dispăruse. Senatorul cu barbișon ieși nervos în stradă, găfâind de concentrare și efort, căutându-și din ochi colegul din Senat, fără rezultat. Începu să mestece niște gumă și privi spre cartea pe care o luase din librărie citindu-i titlu: *Mesteci ...și respiri ușor!* „Într-adevăr, domnule, așa e, uite ce bună e cultura!” își spuse el.